

Printed by Keshunath Baghwanath Mehta, at the Menonrayan Press,
2, Sandhurst Rd., Gurgaon-Bombay

Published by Mathuram Press, Honorary Secretary Menkibanda D Jais
Gaoth Mala, Hiraheg, Near O P Tank, Bombay

स्तयेत्या एव कपोलपासी

भृगावलीसीदमद् पदति ॥ १३ ॥

निसर्गछायम्यमये कपोसे

मानोः कप एव न पार्थिवानाम् ।

स्वेन चपूना जगयति एव

मुक्तावलीसन्निभसच्चिदेशम् ॥ १४ ॥

मातृमसंगपि कृते पवित्रा

बहत्पमात्रोपि विसर्गसत्यः ।

सेम्या द्विर्जीर्णरतिशुभ्रपरी—

सत्याव्यगम्याः सखितो विमांति ॥ १८ ॥

सीमतिवीर्यात्कपोलकृति—

काव्यसङ्गच्छपटाजयेन ।

अद्यापि यत्त मस्मिन्त्वमत—

अद्भ्यः समुद्रतट्टियेव यत्र ॥ १९ ॥

यत्र प्रवेशाः सुरसुरीषां

चेतांसि रम्या रमयांश्चमूः ।

मनोहरा गुणिनां मनांसि

कुर्वन्ति वस्यानि किमत्र विभम् ॥ २० ॥

मित्र समो हारि यशो विभूषा

स्यागो विनोदः कठवा कलभम् ।

शान्त्य शुद्धबुद्धोपि दीर्घ

यमो जन यत्र सदा यवानाम् ॥ २१ ॥

तत्रास्ति चासीकरचारुहर्म्या

भीममहा सख्यगतीव रम्या ।

इदं पदं हारवतीति नाम्ना

पूरी परीता निमिषामयेन ॥ २२ ॥

यस्याः पतंगः स्यात्सहस्यमुषि—

मैर् रघु मंगमयेन निम्ये ॥ २९ ॥

यद्रम्य कान्तिर्बिजितेषु यत्र

निर्मल्यमापश्यमर्षाः कपाक्षि ।

रेजे नक्तानुष्णमतावधानां

पादार्पके पतिता मनाम् ॥ ३० ॥

यत्र प्रहोने तदधीकपोल—

ज्वाल्मनाप्रकाशन कृताधमासे ।

प्राह्य पक्षे मन्त्रेषु श्रीपा

क्षोर्कः प्रबोध्या एहमगच्छाम् ॥ ३१ ॥

कप्या वनिमिर्बहुस्त्वपुजा

ऊर्ध्वं प्रयातिः द्विर्लपिर्बिजि ।

तेनुः सदाखड्गधायमाकां

यत्राहमार्गे कृतदहरोमाम् ॥ ३२ ॥

यस्यां निशीथ पुनस्तुंदरीणां

कृष्येपि पद्म नक्षत्रद्रोहि ।

मार्गे प्रकाश बिद्यति दूरं

सप्रस्थितानां प्रियवास्तरोहम् ॥ ३३ ॥

नक्षत्रमाकापरिभूयिताया

मीमांसरासगविपक्षितायाः ।

यत्र प्रताप्याः शिपसि स्थितः स

ब्रह्मामित्य बिद्यति चंद्रः ॥ ३४ ॥

यत्र प्रतोषीजनताप्रवेश—

निष्काससबापनिपीडितोपि ।

खाद्यो न होय मनुते निमग्नो

खीकानिधाने गुणवारिपरी ॥ ३५ ॥

जमोदिमानो धनुषा समतो
 मृपाधिपैर्जातिबलाबलितैः ॥ ४२ ॥
 मनोरथानामधिक विद्योक्त्य
 स्यान् यदीय जगते द्विताय ।
 कल्पद्रुमैर्भीहितया विद्विष्ये
 तथा यथायापि न जन्मसामः ॥ ४३ ॥
 नैमन्यमा वृत्तगुणाम्मदीपां
 पश्येति नास्ति सद्विज्ञा जहार ।
 इतीव कोपात्त सुगच्छसेन
 यत्ते मृगाङ्गी मष्टिर्न क्षीरम् ॥ ४४ ॥
 निपीडिता मृगबधैरसंख्यैः
 प्रस्थानकाक्षेभ्यः समस्तपक्षि ।
 विद्वंस्य मृगैरिज्जच्छसेन
 विभ्रामहेतार्थिबमास्तोह ॥ ४५ ॥
 नदीनद्याता न चक्षुस्त्रमावा
 न निष्कृता वा न कक्षकित्तापि ।
 जडाशया नैव न सत्यमामा
 मार्यामवत्तस्य पराजितधीः ॥ ४६ ॥
 मृगाङ्गनां सा न विद्योहितेन
 गिराम्यपुष्पां शशिर्न मुयेन ।
 पतनं हंसी चमरीं तुहेता
 सार्कं विद्विष्ये पृथुबधजाता ॥ ४७ ॥
 कस्मीमध्या चारिज्जनाम बाह-
 मितीव शुद्धिं मनसो विद्यानुम् ।
 पादद्वयस्यामरणच्छसेन
 यथा तुङ्गाङ्गीरिष्याप्यरादि ॥ ४८ ॥

प्रसोक्यसाराश्रुतमुदरीणा

निमाय निमाय गर्णाधिराय ।

यदीयरूप प्रविधाय बेया

एष्टेः फले तरप्रथम प्रयत्न ॥ ४९ ॥

शपेव कालज्जर्जरं शिखिन शिखेय

मानु प्रमेय तनुर्धमस्र कलेय ।

बेलय मीनमिलय कमलेय पद्य

सांख्यकार तमिस्राधिपतिं मुगाक्षी ॥ ५० ॥

मृष्यन् धमकर्षा ममन् गुणजन मीढन् कलत्रैः समं

कुवन् परिप्लव शरीरदारण द्राक्षांविदीक रज ।

सरसाभिदपद्रय क्षितितलं समापयन् क्षेयका—

निर्ये कालमनारतं क्षितिपतिर्मिम्ये पिनीतैर्वृतः ॥ ५१ ॥

इति श्रीसिधुपत्रसरस्वमहामहत्तमभाष्यश्रुतेः पञ्चतर्कमहोपाध्याय्य कृते

प्रद्युम्नचरिते प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥ १ ॥

द्वितीय मर्ग ।

अधाम्पदा पिङ्गजटाः शुचिप्रभो

मृगाश्रितापाहधरो वृष्टीकटा ।

हरेर्बिन्देना सदन समाययी

नमस्तस्याधारदर्सदकोपि ॥ १ ॥

शुभैरुपतः परिहासपेशली

त्रिनेत्रमार्गेपि एतः कस्मिप्रिया ।

विमर्ति रूप सुतरां मनात्म

सदामिममिच्छन्तोपि वा ब्रूहि ॥ २ ॥

त्रिनेत्रतीर्थेणगणेशधारणां—

सपानिधीन् बोधससृद्धिमास्वयन् ।

कृताकृतान् जैनमुदात्मनोहरान्

मनुष्यलोके नमतिस्म वा यदा ॥ ३ ॥

हृष्टीशङ्खकेशयूहेषु पूजिता

मिमिच्छरोपी विपद्येषु निस्पृहा ।

त्रिनेत्रमार्गेमिरतो शुभप्रिया

न वा विपारी प्रणयी न च कश्चित् ॥ ४ ॥

समयमायान् यदुबधनायको

विमोक्ष्य जामीकरविष्टान् कृतम् ।

ससंघमा एवामवपुः समुद्ययी

ततान् यथा हेमनिरेधनायनः ॥ ५ ॥

निवेद्य चर्चा मुनिमामने तदा
 तदाश्रयामगुरुतस्म विष्टम् ।
 विष्टाय तस्यापचितिं च पावनीं
 यतीन्द्रवत्ताशिपमप्रदीक्षतः ॥ ३ ॥
 मिथा बलधीपनिवारदाः कथां
 पुराणमसीषाज्जिमेन्द्रसंभवाम् ।
 पदति पापत सरसां जिनेश्वरा
 स ममिरप्रायसरे समापयी ॥ ७ ॥
 विष्ठाप्य नेमिं प्रणमाम स्वा समा
 नयाद्य सद्रमिषामल मजा ।
 मुद वधामामिनयां समस्रम
 तपाधनस्तु क्षुतिमावताम सा ॥ ८ ॥
 निवेतनं बोधनिधः समातन
 शरामन ज्ञानमनगभूषतः ।
 स्वमप्रणीधामपता जिगीषतां
 स्वमम्ययो देव मुनीशसततः ॥ ९ ॥
 विष्टिभ्रम्यापुञ्जबोधमानवे
 जिनाय तुभ्यं मुपनैक्यस्तुये ।
 महादयायाद्भुतधामशामिन
 ममास्तु देवाय नमोपहारिणे ॥ १० ॥
 निवेद्यामास जिम च विष्टे
 स्वयं वितीर्णं कन्दर्पातनिर्मित ।
 ततो नु चर्चा परमात्मन मुदा
 विमूषयामास तयोरनुब्रूया ॥ ११ ॥
 उवाच पादं मधुरां तपाधन
 विष्टाय पूजां चतुर्दशवदनाः ।

किमत्र कार्यं कृतमद्य पट्टह
 निरीहपूत पदपद्मपांशुभिः ॥ १२ ॥
 तमा प्रमथं विमला दिशा दशा
 सुगंधिषाता भयन मनोहरम् ।
 पिष्टीनमेनाऽद्य तयागमाभ्यम
 मुनीश पक्ष शुभकर्मणः फलम् ॥ १३ ॥
 त्वया कृतं साधु तपोधनाधुना
 परस्पृहेष स्पृहणीयतां पथम् ।
 अथ नितांते गमिता गतैरसा
 समस्तलोकेदयरमाधुर्मपशाम् ॥ १४ ॥
 निशम्य पिप्प्लोपंचमं तपोनिधि—
 जगाद वार्यं वमुदेचनदनम् ।
 किमेषमुक्तं मयना मनस्विना
 यतो विद्याकृपा जिनसीरिषकिणा ॥ १५ ॥
 परस्परे प्रमथिषायिनीं गिते
 निशम्य गाद मुदिता वमूषनुः ।
 मुनिममावृणुष्व च तन समता
 जगाम मत्प्राप्तयनं कुतूहसी ॥ १६ ॥
 निविष्टया कांश्चनविष्टरे तथा
 मुदातमदशो निजरूपसवदम् ।
 निरूपयत्या न नमीयमागतो
 मुनिन दृष्टो मृषणवपूजितः ॥ १७ ॥
 प्रपुण्य तस्यै मरुताहिनिर्ययी
 विनिर्दयन्नाममहंमपोधनः ।
 जगाम देशं महता ममुपगतं
 विविक्तमार्गांश्चविभुं विदीर्षितम् ॥ १८ ॥

अपादित नृत्यति नारदः क स
 क आपमान परमेष्ठमुद्युक्तः ।
 शिरा विबुध्वन्निति चित्तयम्मुहु—
 स्तपानिधिस्तत्र गिरौ निषण्णयाम् ॥ १९ ॥

करामि तस्या किमु क्षय म या
 विधाय द्युहि पुनरेति वक्तव्यम् ।
 परेण या सप्रति हारयामि किं
 तया विना म्यादसुखी जनादनः ॥ २० ॥

प्रमृम्य यमां भुषमातितापिनीं
 नियोज्य माधयपाणिपत्तये ।
 ततादमीभे नयनांशुसंतति—
 पदुतस्तनी शोकयती मुक्तजाम् ॥ २१ ॥

इह यधूनां यदुतु पञ्चकारण
 यथा तद्येहास्ति परं न किञ्चन ।
 तदेमि विद्याधरमुमुजां गृहान्
 प्रयिदय कस्या मगयामि सुखरीम् ॥ २२ ॥

विमृदय हृत्प स्यरया नमुद्यर्था
 मुक्तजामादररिध्रमात्मनः ।
 अनेकविद्याधरराजसंपित
 तपानिधिभूषणमामसाह ॥ २३ ॥

नतापिकां तत्र न यामर्माधनां
 इदं म्यायण्यमयी तदा तदा ।
 भूनां विषण्णा मनसा तपोधनाः
 समापयी राधरसासता भुषम् ॥ २४ ॥

परिस्रमम् भूमिमसौ मणोहरां
 निरूपेयन् भूपनिर्घातमद्वयम् ।
 विवित्ररामारमणीयमुद्यकैः
 पुर मसिद्ध समवाप कुट्टिमम् ॥ २५ ॥
 इदं मीमा विवित्रारिमद्वय
 तपोचनस्तत्र बह्वी विघापतिम् ।
 एवं त भूमितिसञ्चिका बधू
 ससूयदान कटिजीव इतिनम् ॥ २६ ॥
 तपोरपत्य प्रविष्टोऽयं विस्मितः
 स इक्षिमर्षं रूपगुणातिशायिनम् ।
 प्रयामसत्कारधिधानतः परं
 प्रपूजितस्तेन तुतोऽप तापसाः ॥ २७ ॥
 यितुष्वसा तस्य समीतिश्चक्षुषो
 निर्घातमुच्यैवपादपदसुः ।
 सप्तबन्नीशस्य जगत्त्रिजगीपतो
 नृपाक्षया तत्र समाविशाद्वती ॥ २८ ॥
 जपादेराधस्थितसौचिरत्नकैः
 सम प्रपूज्यामनपादपकजा ।
 जगाद सा इक्षिमपि पुत्रि नापदं
 नमस्त पूज्यं बलदेवजाकेणाम् ॥ २९ ॥
 निरूप्य तां चारुचकीरसोचनां
 स विवृतयामास हृत्ती यती मम ।
 इय विधात्री सफसान् ममोरया—
 निति प्रसथा मनसा विधेः सुतः ॥ ३० ॥

कृत्तप्रपत्य समदात् समाशिष
 सुकेतुजाकांतमनाधियासिनी
 मय त्वमाद्या निजरूपसंपदा
 शितान्यनारी शुभगत्यरेखया ॥ ३१ ॥
 उदीय वाच पिरतं तपाधम
 पितृप्यसुः सा मुग्धमक्षत सजम् ।
 उपाच भीष्मस्य सहोदरा मुनि
 किमेष्टमुक्त भगवन्निगद्य ताः ॥ ३२ ॥
 स का मुने किं कुम्भमस्य किं धयः
 क धाम रूप किमु का पिमूनयः ।
 यथायथ मे मनसास्ति कानुक
 निवेद्याद्ययमशेषितद्विष ॥ ३३ ॥
 उपन्द्रनामा हरियन्त्रभूषणः
 मयायना द्वारयती तदास्पदम् ।
 रतिप्रियप्रार्थितरूपधमप
 समस्तमूपासननाप्रियवज्रः ॥ ३४ ॥
 निशम्य धैर्य जनकानुजायद्—
 यद्वतबुद्ध मुनिना मनीषिणा ।
 नयति तन् पुत्रि यना मया भुत
 यतः पुरा प्रानयतः निमुक्तकात् ॥ ३५ ॥
 पिषाय धर्या विहितामनन त
 पिणाक्य रूप मुनिर्नैति उद्विग्नम् ।
 इय मपिप्यत्यमुराद्वेया यपूः
 कल्याणतश्चित्तगतय रादिषी ॥ ३६ ॥
 निगम्य तस्याः भुतिपात्रितामून
 यथा न याथा किमपि प्रपञ्चितम् ।

स्मितप्रमामहसमहितास्रया

परं तथा वैष ममे मुखा तमी ॥ ३७ ॥

अथाह भीष्मावज्ञा नृपात्मजा

विदेश यत्वा दमघोषसूने ।

गुरुजनादस्य मृतो महीपते—

न सांप्रतं तत्रयमार्गच्छेदनम् ॥ ३८ ॥

स्थिरीभव त्व मृतना विमुष्यतां

शुभा परं चेदिनरेष्टदानम् ।

तथा वतिष्ये मनसा समीहितः

करोति पाणिग्रहण यथाव्युक्तः ॥ ३९ ॥

धुताव्युक्तानकगुणैर्यहीकृतां

मनोभव सीमनैर्नृपात्मजाम् ।

मृतोऽ वापैर्मृगपुर्षया भृश

मृगीमिवाकृजितगीतनिस्वनाम् ॥ • ॥

विधाय विद्य प्रतिचिबमहुत

तदीयमादेशं इवामळे पटे ।

समीहितार्थं समवाप्य स मती

ययी पुरीं द्वाग्बतीं नमुत्सुका ॥ ४१ ॥

विदेश वेदमामरमागतः शर्म—

विद्याप्यमानी हरिणा सक्षौद्रकम् ।

वितीजकातम्बरविष्टरे मुनिः

कृतातिमत्कारपिपिः अर्ण स्थितः ॥ ४२ ॥

त्वयाग्नौ सपरतद् किञ्चन

क्षितार्थिपतीति मपुष्टिपोरितः ।

न किञ्चिदूये वचमा स केचन

प्रमार्थं तन्वापयपुत्तमं परम् ॥ ४३ ॥

पटे समारोपितरूपसपर्य

चित्तोक्त्युत्तरं तस्यैव विषयमादिशन् ।

यिमादितो या त्रियितोषयामपह

समाधिमापञ्च इषाग्मना इषं ॥ ५४ ॥

विद्येयिभाषाभित्तपस्तसपदा

प्रिमिर्मितेयं निपुणेन वेद्यसा ।

तथाहि चद्राममुद्येर्षिर्गजा

विमर्ति सद्यमलकाम्निमदिते ॥ ४५ ॥

विष्णुदेव विश्वरूपमर्मणा

मुसुहमादात्तमिषाप सचिषिम् ।

अज्ञापनाया सुपयोपराप्रति

समुष्मसीकसुमनगदेकिनम् ॥ ४९ ॥

हृन्नाश्रेम्याः परिधि न ग्रातिष्ठां

विषय कामद्विषष्टिपुण्यवर्षी ।

नितपद्गं स्थितिमेव दास्यतीं

अथस्यद्वय्यः शुभ्रमपुमिर्जगत् ॥ ४७ ॥

विपुर्षित्त्वा न च वगया गजा

पिपा न मुक्ता न मुग्धा पिपासुरा ।

न देदिताः क्षम्यमापयजिनाः

मन्त्राभ्युजय सुननुः कथं कृताः ॥ ४८ ॥

स्मरप्रियायाम्बिकात्मनामिना

विनवपिबन्ध मद्वाधरापमम् ।

ઈવં સુદૂનાનુયત મુર્ગદિગો

मिनामपुरादिनय विराजते ॥ ४० ॥

मन्त्रेन्द्र दिवाकरप्रसादाय नमः

प्रियं कृपया निदर्शनां निवेदितम् ।

अपूर्वमस्याश्चर्यां बुद्धयर्थं
विपश्यते निर्मितहंसिकागतेः ॥ ५० ॥

सुरेन्द्ररामा किमु किञ्चर्यंगना
किमिदुक्तांता प्रमदाय भूभूताम् ।

नमस्तदा स्त्री वत्त पक्षकम्पका
धृतिः समा भीरुः भारती रतिः ॥ ५१ ॥

किमप्यकीर्तिः किमु नागनाथका
जिताम्पकांताञ्जलिर्काति बिभ्रती ।

वपुःकृता लेख्यपदं विकल्पिनी
ममेति केयं वद तात सुंदरी ॥ ५२ ॥

सुपर्णकेतुं कृतविसयं जगौ
तपोधनो माया भवः परिप्लवः ।

इयं कुमारी तनया महीपतेः
प्रसिद्धनामा जगतीह कश्चिन्मनी ॥ ५३ ॥

करोषि चेत्कसन्निपूदनाग्रहं
ततस्तमेषां समचाप्यभि प्रथम् ।

निमित्तं कीनाद्यनिकेतनातिधि
विधाय वा चेदिपतिं वरीकृतम् ॥ ५४ ॥

नरेन्द्रविद्याधरवाममोक्षना
मया सुरूपा बहवो विप्रोकिताः ।

न कापि तुल्या चरमेन सुभुवो
निनिर्मितेर्मां सुकृता प्रजासुखा ॥ ५५ ॥

निर्द्विनीनां रतिविभ्रमे यदि
वपुहास्तित तामिष वृन्नीष्य माधव ।

न पीरमासीमपहाय यामिनीं
कलावतोम्या रजनी समुद्रये ॥ ५६ ॥

यक्षोमिधायेति शतेथ नाकिनां
 मुनौ मनोज्ञमपदीहतो हरिः ।
 कथं मम स्यादुत पाप्मिपीडन
 समं तथा किंतिवधानदधिष्णू ॥ ५७ ॥
 अनुब्रूया यकिमपितृष्यमुस्तनः
 कस्मात्समप्रो रुचिमायु सदाकृतिः ।
 समागमदूतमुपायदीप्तिः
 समुदये माधवचित्तयारिणे ॥ ५८ ॥
 ततः प्रतीहारनिवेदितां समां
 प्रपिदय विष्णु प्रणिपत्य सादरम् ।
 यक्षोहरस्त वदतिस्व यिस्मिन्
 मिथोस्मि किञ्चित्कथनीयमीदृशं ते ॥ ५९ ॥
 ततः प्रतस्म्य प्रति मधमहर्षं
 प्रपिदय तस्मिन् मुदिता जनार्दन ।
 निवेदिषान् तत्र बलेन मधिष्ठा
 समं यथाम्य मपिदमपिदरे ॥ ६० ॥
 अथैनमाकार्य निब्रूय मधिष्ठा
 यद्वति धात्र वदतिस्व माधवः ।
 ततोम्यनुज्ञामधिगम्य न कमा—
 अगाह यापीमिति सारसंमहः ॥ ६१ ॥
 त्रितारिवग प्रथमा धनुष्यतां
 परं यशी मिहफिगोरजिकमः ।
 यशीहृतागमदीगमडमो
 नृपेन्द्र मीधमोनि बुम्भावरं गुमाय ॥ ६२ ॥
 निज्ञातरामा ब्रह्मा मनोरमा
 बुलमगुना सुखसुखीसमाः ।

सपौवताः संति तथापि वस्तुतः
 त्रियामवत् भीमतिरस्य मूपतेः ॥ १३ ॥
 यथा जयंतः सुरसम्राज्ञासितुः
 शिवस्य पदं ह्योच्चशक्तिमाम् ।
 महीधुजसस्य सुतो बहुद्वयः
 परतपो रुक्मियुवास्ति नीतिमान् ॥ १४ ॥
 नयादिराजादिव शंभुबहुमा
 वयोदयोः श्रीर्जनिता मनोरेता ।
 द्विरभ्यर्चमांश्च यथा सुरस्यही
 तथा च मीमाद्भमिष्ट रुक्मिणी ॥ १५ ॥
 गुह्येऽनुज्ञायमवाप्य मामिना
 कृतारिर्भूतानजयोत्पद्वैत ।
 मृषीद्वयी सा समदापि रुक्मिण्या
 पुरैश्च राजे वमघोपसूतये ॥ १६ ॥
 तथा सम तस्य तु चेदिमूपते—
 क्षापोमिये मासि सिताग्रमीडिने ।
 विवाहरीक्षाधिधिमार्तहांश्च
 परासुरांतो गणका व्यङ्गीगणम् ॥ १७ ॥
 गुणाकरो ज्ञाग्बतीपुरापति—
 भूरारिणामास्ति क्षितारिर्महताः ।
 न तैस्तु भवेति विदोष्य तां विदेः
 सुतः प्रतीताः समदात्तदाशिपम् ॥ १८ ॥
 नृपेष्ट तस्य कदली सपत्न्या
 त्वरीयनामग्रहं स्थितिक्रिया ।
 तथासुराणां मनसः परं सुदृढं
 तदापि तज्या सममूढतमम् ॥ १९ ॥

समागता पूजयितुं मनोमयं
 यमे मतादोक्ततले प्रसिद्धितम् ।
 समाख्यसेन माधय खोखखोचना
 मयतमानोक्त्य खिराधितविनी ॥ ७० ॥
 निपूदितारे छपु गच्छ कुटिम
 दिने दितीये गणकेम धीमता ।
 मदाधयेदीगबलेन वेदिन
 धियोधिना देयगमेन धांयुधिम् ॥ ७१ ॥
 नरोत्तम त्यामपहाय मामिमी
 न सेयते सा सुतनुर्नरातरम् ।
 बलाभ्युक्त विममशास्तिन यथा
 मृगैद्रजाया मृगराजसंभवम् ॥ ७२ ॥
 विषाय कार्यं मनसा नमीदितं
 विधेहि बामोदर वारुन्नायहम् ।
 यथा स्वरूपप्रतिपक्षपादिनां
 प्रवृत्तिचाराः शत्रु मादशां गिरा ॥ ७३ ॥
 इति निगद्य वचांसि बबोदरे
 प्रियममाप्रदिते प्रियपादिनि ।
 निजपदं प्रति मीक्षसिते इति
 क्षणमर्षा इदिदुम्य इयामपत् ॥ ७४ ॥
 एव विचार्य करणीयमशेषमीरा
 नार्थं बलेन हतहृत्प्रविनिमयेन ।
 विघ्नम् ममोरपशतानि रथपिच्छ
 मापरस कुटिमपुरोपपन्न क्षणेन ॥ ७५ ॥
 इति धीरिपुराजबलमहामहामन्त्रोक्त्यनुतो बरिष्ठधी
 मरुतेनाकाशम् इत प्रवृत्तब्रह्मेति द्वितीयं पद्यः ॥ १ ॥

द्वितीय सर्ग ॥

कौमुदेन पुरमेशमीक्षितुं
नयनं वनमिषागतं घटम् ।
पादशामनममावहेजसी
तद्वन वदन्नुपवृत्तमी ॥ १ ॥

मध्यविहस्य वसकेदार्षीं वनं
तिष्ठतां स्य निधूत सताकये ।
नौ समुरकमनसा वषा सुरी
देवसद्यनि मनोरेमे सुपम् ॥ २ ॥

पूर्वमेष दिगुपाकमूपति—
स्तत्परीत्य परितः पुरं तदा ।
मूपसा निजबलेन तद्विषयान्
मिदमृममिष तात्कायणा ॥ ३ ॥

तावदात्मपरिवारसंगता
वकिमणी पुरवपदिनिर्यया ।
प्राविशच्च भवर्न कृतामय
पूजितुं तद्वतके मनोमुधम् ॥ ४ ॥

तां विसोक्य नयमोर्ध्ववकिर्णा
मगुरावकककाटपट्टिकाम् ।
कामवापसमदीर्घकोचना
चन्द्रविषयर्ना कयस्वनाम् ॥ ५ ॥

वाव कंभुमिमकंघपचरा
पीवरोधतपपोषपवताम् ।

मालतीकुसुमदामबाहुकां
 यज्जमभ्यसदृशावज्जमकाम् ॥ १ ॥
 मरुत्तापदमनोज्जमदिरां
 दिङ्करीत्रकरपीतरोम्भकाम् ।
 अथयो सदृशाभयोरधो
 चिन्नती चरणपंकजद्वयम् ॥ ३ ॥
 एषमाह तय चाप्यत म्रिये
 द्वारिकापतिरह ममागतः ।
 नरप्रसीद पुन आज्ञं हनो—
 मां म्रिय त्वद्वयमोदलोत्पम् ॥ ४ ॥
 मापितति न दागाव मायितु
 मज्जवाथ चरणेन केयलम् ।
 मूलक विमिश्रितिस्र दक्षिमणी
 चिन्नती वलितकधरं मुराध ॥ ५ ॥
 इगितात्समपिगम्य मानसं
 मुञ्चया म्यग्यरोपणच्छन्नात् ।
 आन्तिमिग वसुदेयनदन—
 मां मुगम मुञ्चयोः सवेपथुम् ॥ १० ॥
 गार्होणा निजगदे कश्चक
 मृभृतां जलजपूरणात्पुत्रा ।
 पार्थिवा नृपसुता मया हता
 तद्विमोचयत दाक्षिण्यमिच्छेत् ॥ ११ ॥
 शयुरीर्य ग्यमादवतरवरम्
 भीष्मदक्षिमशिपुपाश्वनायकम् ।
 शुशुभ च रिपुसैन्यमाकुम्भ
 शुभ्यवार्तिपिबिभीषणारथम् ॥ १२ ॥

मत्तवारण्यप्रदामिराकुलं
 वाञ्छिपूरसुरदारितावभिम् ।
 सोपराधिकरयौघसंकुलं
 याव भीरुपूतघातमुन्मथम् ॥ १३ ॥
 विष्णुना बलसङ्केन धम्बिना
 दूरतोपि रुद्रे द्विपद्वयम् ।
 अग्निनोद्गतज्जलोर्मिणा यथा
 यावद्बुधस्रितामिधोन्मथम् ॥ १४ ॥
 केवली हरिचली एनोघती
 मूर्ति तद्वस्त्रमवेक्ष्य आगतम् ।
 कर्मदास्यमकारि किं मया
 रुचिमयीति विपश्चाद् मामसे ॥ १५ ॥
 तां विछोक्ष्य बहतिस्त्र सादरं
 क्षेपिणी च रुदती च माचवा ।
 पश्य भारिजविछोम्बने क्षयात्
 दिष्टु भीतमरिचैत्यमाहवे ॥ १६ ॥
 पश्य पश्य मम शक्तिमद्भुता—
 मंगुलीयपविर्बुधबाह् मित्रे ।
 सततासशरपातमेदिनी—
 मित्पुरीर्यं कृतपायसी तथा ॥ १७ ॥
 तद्वलं त्रिभुवनपिङ्गं हरे—
 भीक्ष्य राजदुहिता कृताञ्जलिः ।
 सस्मिता तममर्यं कृपोदती
 पाचतेऽस्य पितृसोदयदिपु ॥ १८ ॥
 एवमस्तिवति निगद्य केशव—
 अदिपञ्चमभि भीतिपञ्जिता ।

कोपदीप्तबद्धमो न्ययतत

स्वीयभारणपतिं यथा हरिः ॥ १९ ॥

शीतिष्वा निशितशस्त्रमोक्षिना

नाशितं बलमितस्तथा गतम् ।

मुच्यन्तव्यारिसंकुल

मेघद्वयमिव वायुनोद्यतम् ॥ २० ॥

वीर्य मत्तमय रुक्मिण्या बल

रोपरक्तवद्नेम चापता ।

रौहिणेयमभिसंक्षेपे शरः

कामुके कथितभीतकातरे ॥ २१ ॥

तेन तस्य विक्षेपे न सगमात्

सायकेन गतिनापि क्षिप्तम् ।

केवलं ह्रमिति कोपपावको

प्रापवीच पतितो गतोऽसौ ॥ २२ ॥

सम्रहस्य विफलीकृतायुध

नागपाशाद्वदरगुमिषनम् ।

त बबध मुशली बलौघुरे

शक्रजित्पवननन्दन यथा ॥ २३ ॥

दामिर्न विपुलबंशमुन्नतं

भीषणं कुपितमानसं रणे ।

वेदिपात्रमवपीडयन्

सिधुरं मृगपतिर्यथोद्यतम् ॥ २४ ॥

तद्गण्डितगुणान्नसकट

पीडमिमितकचधनर्तनम् ।

शुभिकुमगलदभुर्जस

ममभूरितयस्त्रिमुत्तम् ॥ २५ ॥

संविधाय रणमिस्रनाकुली -
मीमांसजतनर्प विमुष्य च ।
स्वां पुरीं प्रसि कृतोत्सवामुमा
अग्नतुः प्रमुदितौ बसाव्युता ॥ २६ ॥

रम्यैवतकसानुमंडने
रेचनदननिमे यने तया ।
पाणिपीडनविधिर्विधानतः
प्रीतयोरमवदग्निसन्निधी ॥ २७ ॥

तत्र वृत्तविधिपाणिपीडनं
बाहूमृगणघटं वपूवरम् ।
बांधवैः सह विवेका तत्पुर
दर्शयितुं कविसासिनीजनम् ॥ २८ ॥

माघव नववपूतमभितं
प्रपुमम्यकरणीयवर्जितः ।
काञ्चपाणिपुरमुदपीजनो
हर्म्यपक्षिशिखरेष्वसेष्ट ॥ २९ ॥

काचिदायतनिष्ठोचनोत्सुका
कञ्चसेन तिष्ठकं कपोलपोः ।
कुंकुमं नयनयोर्निधाय च
मार्दपोह मवनामकुट्टिमम् ॥ ३० ॥

केशपाशमपरा अवात् स्वर्यं
असि मास्यमपि नावगच्छति ।
पाणिपद्मपिपूतस्तनांशुका
त्यक्तपिप्रममगादिष्ठोक्तिरुम् ॥ ३१ ॥

अम्यया कनकनूपुरद्वय—
प्रस्तुतमवधममूषया पुनः ।

द्रष्टुमाशु गतया यणिरूपये
चक्षिरे तस्मत्मुखा यधूमनाः ॥ ३२ ॥

मेघस्तापयमिषेणित स्फुरत्—
तारहारस्तयासिमुग्धया ।
आलमागनिद्रितास्यपाम्यया
इदपत्तेस्म हसिरायतसुखा ॥ ३३ ॥

भीषतिर्मिञ्जषूपममन्थितो
मम्मथ रतिमग्न विह्वयन् ।
यायदापेशति मदिर निमय—
स्नायवेयमयदत् परस्वरम् ॥ ३४ ॥

दानमद्भुतमदायि किं तपः
पूर्वमग्निं हृत सुदुष्करम् ।
द्वेषत सुमददेतयायया
राशित यदयमादधो करम् ॥ ३५ ॥

तङ्गनादि यदि कोपि नश्यसी—
रात्रिदाहयमपीह निम्पूहाः ।
वसुरादिविषय विद्रुमहे
तत्तयमिति काश्चिद्विचिरे ॥ ३६ ॥

पपमादिपद्यम यणिरूपय
मकरं मृगदशा न्यमानयत् ।
कर्बुजादमनुर्म यधुकरं
नपत्रास्पर्शमयाप मदिरम् ॥ ३७ ॥

रेपतीसद्वनमापि नृप—
स्नाद्वियोगदृशकांतिसुदरा ।
बाहुर्बद्धमितारिमंढलो
राजहन् इव यमिनीमराः ॥ ३८ ॥

सद्य वारवमिताममभ्यर्तं
 वस्तु कांथनघनारिपूरितम् ।
 सतमूमिबज्जनरुवाहन
 दक्षिमणीयमतये रिगन्तुः ॥ ३९ ॥

मानसे यपुषि पाथि दक्षिमणी
 शास्त्रिणो निविविश गुणाधिष्ठा ।
 नभरी तु विरहार्तिपीडिता
 दुःखापि न ममा कथंयन ॥ ४० ॥

दक्षिमणीयदनपद्यपद्वदे
 माधय रतिसुखाभिधमभ्यगे ।
 नारदेन परितुष्टमानसे
 दुःखमापि वग्येव नत्वया ॥ ४१ ॥

अन्यथा निधुचन नमं तथा
 पत्रपूगफलचूर्णसंक्षयम् ।
 चर्चितोग्निगतमनसमीरमं
 स्वांकरे निशि बर्षय माधया ॥ ४२ ॥

सत्पिपाय सहसा दिक्कांगुलं
 केशायाः प्रणयकोपसंगताम् ।
 बन्धुनि म्रियतमां सुकेतुमां
 प्राविशत् सदनमद्भुतास्पदम् ॥ ४३ ॥

तं विसोक्य नयवत्तुमापति
 सा बुद्धोप मनसाभिमाभिमी ।
 बकवाक्यवचनैरुत्तर्जयत्
 सोपि तां प्रति वितीर्णसदृशा ॥ ४४ ॥

नर्ममर्मपरिष्ठाकनामिणः
 सत्यया सह पिपाय केशवः ।

स्वाध्यायस्य गिनयश्चर्यद्वयः ।

स्वाध्याये निमग्नस्य तद्विषयम् ॥ ४१ ॥

उत्तरीयकमिदं वस्त्रं धत्तुं

स्वाध्यायस्य विषयम् ।

तद्विषयं तद्विषयः विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४२ ॥

स्वाध्यायस्य तद्विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ।

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४३ ॥

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ।

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४४ ॥

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ।

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४५ ॥

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ।

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४६ ॥

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ।

स्वाध्यायस्य विषयः

स्वाध्यायस्य विषयः ॥ ४७ ॥

वाक्यमेवममिषाय मानिमी ॥
 , ओषमास्य मुद्रिता जमावय ।
 अश्मिनी परमरूपसपर्य
 द्रष्टुमस्ति मम देव कौतुकम् ॥ ५२ ॥

एवमस्तु किमिवात्र रूपम्
 तद्गृह्णाम्भुररिपुर्विनिर्वयी ।
 तन्मदोन्मत्तमिरीत्रपातन
 कर्तुमापद्य अस्मिणीपुहम् ॥ ५३ ॥

तामवाप्य च जयाद् माधवा
 ज्यो वन वरु सितांशुका सती ।
 तच्छकार च तथेति भीष्मजा
 मर्तुवाक्यवधना हि योषिता ॥ ५४ ॥

वायुकपकृतशासितांश्व
 भृंगरात्रिभिदितोरुतोरणम् ।
 पक्षिवावजयशप्यसुदर
 मत्तकैदिकुञ्जतुल्यसकुञ्जम् ॥ ५५ ॥

बद्धमेव स हताय सा तत—
 क्षत्रहोपवनमाप सुंदरम् ।
 कल्पशासिमिरकृत्त पथा
 नदन बलमिवा पुंसोमजा ॥ ५६ ॥

कुलतामरमन्त्रादभोजना
 ओष्ठहारभिससत्ययोधरा ।
 हारिहारकशिपामित्तिभिनी
 भाति तत्र वमितेव वापिका ॥ ५७ ॥

एकशोकहृदशोकपङ्क्तौ
 वामपाणिमुपयुज्य दक्षिणम् ।

यत्तद्वत्तन्मात्रिपारिजे

तन्म मूलनिद्रितैरुपाहृता ॥ ५८ ॥

महाटिकायनितम् यद्वत्तम्

मपिषाय य विमोषने विधरे ।

रुदीपनामिति हृत्तोदरि त्वया

तामयेवममिधाय लोमम् ॥ ५९ ॥

मपरीगद्वत्तम् यद्वत्तम्

तामयो निगद्वत्तम् यद्वत्तम् ।

मूययम् यद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ॥ ६० ॥

रुपपापनद्वत्तम् यद्वत्तम्—

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ।

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ॥ ६१ ॥

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ।

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ॥ ६२ ॥

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ।

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ॥ ६३ ॥

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ।

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम्

रुद्विषयी त्वद्वत्तम् यद्वत्तम् ॥ ६४ ॥

सा विगाह्य मणियापिकाजह

संप्रपूज्य कुसुमैः सुर्यभिमि ।

पादयो सविनय प्रणम्य तां

पापतेसा चरमिष्टममसा ॥ २१ ॥

रुक्मिणीं प्रति विरक्तमानस

त्वं निवेदि मयि रेदि किंकरम् ।

माधव यदि ममास्त्यमुग्रहा

देयते हि कलबह्निछोदनम् ॥ २२ ॥

देवतास्तुतिविषायक बन्धः

संनिधम्य विपुळोरसोद्यतः ।

गुह्यमभ्यगाहनावसी हसन

निर्वया पञ्चरात्रकम्पकाम् ॥ २३ ॥

अग्रवीच सुतनु त्वयाधुना

रुक्मिणीचरणपूजनापरि ।

प्राप्यतेत्र सुमगात्समुद्यतं

येन न त्यजति मानसगमम् ॥ २४ ॥

माधवात्समधिगम्य रुक्मिणीं

ना प्रसन्नवदना बद्धिः स्थिरा ।

सख्युद्योप इदमे विचक्षया

न हस्तद्वन्द्वमाह मर्मगम् ॥ २५ ॥

पादयो अगति नन्दनद्वन्द्वो

गीयते कलु तथाविधो भवान् ।

गोपबर्द्धमपरस्य कस्य वा

जायते विकलित कसेरधाम् ॥ २६ ॥

तादृशोपि विधिना निरूपितो

राज्यमाएवद्वन्द्वे सुपुङ्गवे ।

एव तस्यापि न अद्यानि नृपज

प्राज्ञः गुणममयममयम् ॥ ३१ ॥

भौष्यता मम वर्मायर्मा व्यगा

पूर्वाह्ना यदि मया नश्यत् ।

वि. लपना वामनायकाभिला

मिथिलान्नं दध्निर्निर्गन्धम् ५ ७ ॥

गाम्मनः गम्यन्तु गाम्मनः

सम्पत्तिं गमयिष्ये शिविषयी ।

छात्रदेवदूषदमा प्रियवृत्ता

शारदा दि पयसा मागमनाम ॥ ३३ ॥

दाम्पत्यं नमोऽस्मिन् पारम्यं न

श्रमाप्य कदाप्यगाम्य सुख ।

इयं निष्पत्त्याप्रसिद्धा विदुषा

४५ ४५ निषासं प्रसिद्धमनुज ॥ ३४ ॥

इलाहाबाद एम्बेल्स-रिजिस्ट्रारमार्गे

आर्षाणमः नृमत्तजगत्सामान्यम् ।

पादा प्रत्ययः च निम्नोक्तः च व्यवस्य

दशमस्कन्धे निविष्टिना पश्चिमुत्पत्त्या ॥ ५ ॥

अर्थात् अग्निलताम प्रणिगलिकृष्योपम गार्हपत्यं

मिहिरागपतीपुर गिपुनिग च्चुहामसोधि नमः ।

शास्त्रिणी धीमता नमोऽर्पयन्त्याप्युत्तमा मायिना

प्राभ्यः नृन्यायसाहचिधना अत्र विधया पत्ता ॥ ७६ ॥

प्राज्ञायाः मुनिमनास्त्वयि मग्ना

॥ भूय निरपमन प्रदाय साधु ।

सर्वप्रथम सर्वप्रथम सर्वप्रथम सर्वप्रथम सर्वप्रथम

सप्तमः द्वाविंशः सुनिर्गमः ॥ ७३ ॥

॥ श्रीनिबुद्धमगद्वहामहामपीरगरुणे ॥ बदिन्यहभेवावाऽय

इति प्रपञ्चसहितं मृगयितुं मनः ॥ ३ ॥

चतुर्थ सर्ग ।

अथ परंतपकृष्णसगर्भया
परमरूपसमृद्धकलागुणिः ।
अक्षरराजमुता विजिता सती
सपितृमानमदा हृदि विष्णवे ॥ १ ॥
तद्वपकारपयपि दिवानिष्ठ
न तदुपायमवाप कदाचन ।
समुपक्रम्य बभौहरतो बभौ
ममपि तोपमगात् कक्षरी तथा ॥ २ ॥
सपदि मे तनयो भविताग्रज—
सादनु भीष्ममहीपतिर्समवा ।
सुतमवाप्स्यति बाध न वा तपं
मद्वह्नु सा वपुषा वपसा यत ॥ ३ ॥
दृपमुता मदशासनहेतवे
हरिसमक्षमिमां विदधे स्थितिम् ।
इति विचिंत्य तथा प्रजिघास सा
अपदि भीष्मसुतां प्रति हूठिकाम् ॥ ४ ॥
सविनय प्रक्षिपत्य सुपात्मजां
ब्रूति सा मम रेभि न दूषणम् ।
अक्षरराजमुतावचनाद् द्रुतं
किमपि ते पश्योः कथायाम्यहम् ॥ ५ ॥
मयमसृजुविद्यासमुत्सन्नो
यदि भवेत्तव कृष्णपि पुण्यतः ।

कुटिलकोमलगीळशिरोरुहाम्
 पदतले तनयस्य निजान् दधे ॥ ६ ॥
 अथ मदीयसुतस्य करग्रहो
 भवति तेज्यपमेव तिथिः स्फुटम् ।
 इति निशम्य विदस्य च सा अगौ
 पदति यज्ञगिनी मम तरप्रमा ॥ ७ ॥
 स्थितिनिर्मां प्रविधाय परस्परं
 प्रतिभुवं हस्तिन प्रतिपद्यते ।
 सकलसम्यसमेतनरोत्तम
 प्रभुसमस्तमुदारमती स्थिते ॥ ८ ॥
 अथ निशाविरमे वरमदिरे
 नृपसुता शयिता शयने सुखी ।
 मदनजन्ममहास्रवसूचका
 य इह तानखिलाम् सुखमैक्षत ॥ ९ ॥
 नमसि देवयिमानमधिष्ठिता
 क्लिष्ट चरामि सुख निजलीळया ।
 त्रिदशकुंजरमर्कटताशनौ
 कुमुदबधुमर्पापतिमुन्नतम् ॥ १० ॥
 इति पिबोक्त्य सुता नृपतेस्तदा
 समपबुध्य निवेद्य च विष्णवे ।
 म्रियतमेन निवेदिततत्फला
 परमतोपमिषाय सुपारमजा ॥ ११ ॥
 मधुघरस्त्रिदिपादय पौडशात्
 समनुभूय सुख त्रिदशापिपा ।
 समवर्तीये ततः पुष्टपुष्टयत—
 सपुष्टय यमूय विमूषणम् ॥ १२ ॥

दुचिनिदापमे दायिना मुर
 रश्चरराजमुभापि तर्धय तान् ।
 समवसाप्य वमार विषयुत
 सुग्मभापुदरेण गुणाबुधिम् ॥ १३ ॥

मयनत्रिमसताननुपादिमा
 मयिनिमा पुञ्जशृङ्गपाभूशम् ।
 असमता गमनेऽदृगतादरे
 समवसासुननागुदगमतः ॥ १४ ॥

इति विद्यारम्भाप्य शरीरञ्च
 हनमममममीतिराइदा ।
 गुमतिविषययोगममुचय
 प्रथममममम पुपुष सुनम् ॥ १५ ॥

विषयपां गु विना न निर्मला
 सुग्मपम् कटुभा मरदावया ।
 इति दुमानि धमृषुनकया
 अगति अगति पुष्यपनस्तदा ॥ १६ ॥

ममपमाप्य गुन रविगानि
 परमनोपमणाप्य मबीयदा ।
 सुनममुपधगुनकमप्युत
 प्रति विषाय मर मुपन सुना ॥ १७ ॥

न य विमोक्षय तदा दायिन हरि
 निविषिश दानदधारणीति ।
 तदनु मथरजाप्रदिनो मर
 नमुपगम्य शिरमपिध स्थित ॥ १८ ॥

चित्तिपनाप्य आगरिन शनान्
 प्रथममममिगमीपमुपयुता ।

इति तदामिदं पुन्येण स
 क्षितिप नम् शिर सुतज्जन्ममा ॥ १९ ॥
 इति निशम्य धर्मो मुदितस्तदा
 वृषतिरस्म विमुच्य नरोत्तमः ।
 सकृदस्य नराय दर्शं धम
 स्यसुतज्जन्मनिधानमिच्छेदिते ॥ २० ॥
 मुररिपुत्रवत्तिस्म निषोगित
 प्रमुक्तिं महत्मा विद्विनामतीन् ।
 निगदत परिभाष्य गण द्विषां
 विधिवशाद्गु पुरे निवृत्ता क्षणः ॥ २१ ॥
 नदनु मच्चनरेण हरस्तदा
 स्रग्धरोजसुतामुत्तमम ।
 धर्मित्वारमुत्तम्य निवेदिते
 धनमदारत महोत्सवपूर्वकम् ॥ २२ ॥
 क्षितिपत सुतज्जन्ममहोत्सव
 पुत्रमवाप परं श्रमणीयताम् ।
 गेहपुरं परमागमगाद्यया
 जननकालमहे निर्मलक्रिणाम् ॥ २३ ॥
 प्रियतमागञ्जलामवशीरतो
 धनमस्य वितरन् सकलार्थिभ्यः ।
 प्रमदयन् निजपांशुपस्यतति
 सुप्रमर्षा परिगुह्यमाः स्थितः ॥ २४ ॥
 अथ गेहे तनयोन्मथस्यपदा
 यदुभयस्य तदा विम पश्यते ।

१ मत्स्यमासा । २ इत्येव । ३ इतिभागपुरम् । ४ गुण्यास्य । ५ जन्ममहोत्सवे ।
 ६ तीर्थहरचक्रवर्तिनी कथया नाम्निहन्धरायाम् । ७ गुण दयाम्पातया ।
 ८ इत्येव । ९ इत्येव । १० इति ।

हरिस्तुतापहृतिं बतं भाविनी-

मसहमान इवास्तौमगाद्रधिः ॥ २५ ॥

मुकुक्षिताम्बुविहोवनमिष्यतम्-

मधुपसाजनवाप्यमखाबिला

कदम्बकैतच्छ्रितो यत्-

दिनकरेऽस्तमिते वसिष्ठीवधू ॥ २६ ॥

पतति मूर्च्छति बुभुक्षति यत्नम्

वसितकथरमेर्नमुदीक्षेते ।

विबुधे परिकुप्यति वसिष्ठा

विरहकातरधीरहरस्यये ॥ २७ ॥

निर्वर्तितो जलधो पतिते रथौ

अक्षिरायकृताम्बरशोमया ।

विषयतामसहास्मि निर्वर्तितुं

विरमिषानुमतं किञ्च संप्रया ॥ २८ ॥

तपेनकामुकमिष्टमपि क्षणा-

वर्पेरदिप्यायिका विषेदाद्ययात् ।

प्रकृतिरक्तमधीक्षतेधोऽग्निं

विर्बेत्तुमांशु बलाम्निरेकाद्ययात् ॥ २९ ॥

सति तमोविहारे प्रविर्तुमिहे

सममवत्समतात्पर्येभिन्नयो ।

प्रमुनये मसिमे द्वि गुणाधिको

न क्षमते गुणधीरवममुत्तम ॥ ३० ॥

- १ वेदसूक्तमन्त्रयम् । २ अक्षयवधू । ३ अक्षयवधूतपम्प्यान्वित । ४ वलमम् ।
 ५ पतति । ६ सूर्यम् । ७ अक्षयवधू । ८ निविद्ययात् । ९ रथत्वम् ।
 १० विविधम् । ११ सूर्यवधू । १२ पश्चिमदिशि । १३ आकाशपरात् ।
 १४ वेदयोः । १५ विविधम् पक्षे-वधू । १६ वीर्यम् । १७ विविधमिति ।
 १८ विवर्तिते । १९ अक्षयवधूतपम्प्यान्वितः ।

तमसि मिश्ररसांजनसन्निभे
 सति न मूर्धन नमो न दिशो ददा ।
 न सतिता न नगा न च भीरुषो
 निरघभिर्जगतो मल्लिने प्रमी ॥ ३१ ॥
 तमसि सौम्यतमे गृहदीपिका-
 निघहमाप परां रमणीयताम् ।
 मल्लिनमध्यगतोऽपि विराजते
 बिम्बमूर्तिरस्य सुरशाम्भितः ॥ ३२ ॥
 अद्यस्तुतस्य विद्याय विद्यागतो
 विविधरक्षणमध्यतयात्तमा ।
 मुहुतमे शयने परमंदिरे
 सुखमशेत महर्द्धितोत्सवा ॥ ३३ ॥
 केनकपूर्वरथोन्ममवे उल्ला-
 म्मुहुतप्रमदा विरहातुरः ।
 ईतरुष्करपञ्चतपस्तपन्
 ईषितमूर्तिरमूर्धिरकासता ॥ ३४ ॥
 शुभ्रततत्पनिवेशितमानसो
 मृतिमवाप्य स दानवतामगात् ।
 मूर्धेस्तुतामयनोपरिगच्छतो
 गतिरेमुष्य परे स्खलितामवत् ॥ ३५ ॥
 मम कुतो मजिताः स्खलिता गति-
 धिरमिति प्रविचिन्त्य पितुष्य स ।
 गतिनिवारणकारणमैर्मक
 स्रष्टि कोपमगादिष्ठानुपेरिणे ॥ ३६ ॥

१ प्रमीदृकादयः । २ नमिच्छते । ३ भेदज्ञातदितः वा वर्तिकासदितः ।
 ४ कनकरथाः । ५ मधुनाहृता प्रमदा मम तथोक्तः । ६ अन्वयप्रतीतिरिति
 तावन्तं तपः । ७ कृतविग्रहः । ८ कनकरथाः ९ अनुपदेयताम् । १० रविमयी ।
 ११ ईशम् । १२ ईशः । १३ मार्तः ।

कुम्भमेवमद्योपनिर्गुणा-

त्रिविधतानिति मे दयिता पुंय ।

मधुचरेण हता मेवम् दृष्टा-

द्यदि न हस्मि दृष्टा मम दैत्यता ॥ ३७ ॥

इति विचिन्त्य विरे ममयाप्य तन्

धूपमुत्तामवन परिवेष्टिम् ।

विशितगन्धकः सुमरस्तदा

यद्वसोप्य मनात् शक्तिताम्भवत् ॥ ३८ ॥

मरकदम्बकमाद्यु पिमाहवन

वृषस्तुतं मधम धमुपाहृतम् ।

विपति नृरमगाद्य ततः क्षणात्

ज्वलितधूमशिलावधमहासुरः ॥ ३९ ॥

शिशुममु प्रविशोप्य स वानया

स्मृतपगमवकारणकोपत ।

हसति जल्पति वारुणमीक्षत

किमिति ते विदधामि सुबुष्करम् ॥ ४० ॥

इति विदधन्कदम्बदुग्धक-

रमवदाशु सुगन्ध दितस्तदा ।

किमु रिपोः कथयामि ताडालम्बा

कथममु तृणहामि विधानता ॥ ४१ ॥

उत करामि यरुमयरा हर्षे

जडनिर्घा मिक्षे बड्ढामले ।

किमथवापिर्द्वे हर्षेदा रिपुं

किमु दधामि चरिः संक्षिमोजिनां ॥ ४२ ॥

१ विमलोत्पलाविकानमरपत्रात् । २ ज्ञानवान् । ३ पूर्वमेव । ४ तस्मात्
कारणात् । ५ वाक्ये । ६ धूमावधमम् । ७ दैत्यम् । ८ लिप्तम् । ९ जलदा ।
१० आश्वत्थवामि । ११ पापाधिक । १२ काष्ठाया ।

इति विहित्य चिरं मे निमाय तं
 गुरुगिरि परतलकनामकः ।
 घनमहागिरिराट्टयिमध्यग
 शिणुममुष्य सक्ताः च कन्द्रे ॥ ४३ ॥
 उपरि तस्य विधाय शिखा नदा
 निजपत्र गतमानय दानयः
 फलमन्नांधुपयातु पुण्यप्रथ
 स्वयमनुष्ठितदुनयदादिनः ॥ ४४ ॥
 परमत्रं तयन्तातिमुनिमल
 धरमवेहतया न च दानयः ।
 मृनिमेमुष्य विधातुमल हठान्
 मुहतिमा प्रमथति न धर्मिणः ॥ ४५ ॥
 निशि शिखागमुरण दयाधना
 किमु हत निपुणा बल मां विना ।
 इतिनिरुपयितु तदनुष्ठित
 दयिगमृजधानुदयाधनम् ॥ ४६ ॥
 अथ गिरौ विजयादमवाहय
 दिशि यमस्य समस्ति पुनः परः ।
 त्रिदनेवासममृदिनिबधन
 जलदकृटमिति प्रथित भुवि ॥ ४७ ॥
 तदधिपो नृपति 'मितिर्मयः
 समधिगत् विमानममरुतः ।
 नृपगुणः सह बीजनमाख्या
 यनपिहारमगाधिजलीलया ॥ ४८ ॥

१ दानयः । २ नीतवान् । ३ शिणुः । ४ परैरननाम् । ५ परैरनयम् । ६ निशाः ।
 ७ वातकः । ८ प्रजोषु । ९ लयाचरिनाम्नायद्रुमम् । १० वातम् । ११
 लपनमृदि कारणे । १२ यवकृत् । १३ अमरुतम् । १४ मितिर्मयः ।

घोरनदीपुच्छने कशलीबने
 क्षिमिरी पृथुर्मंदरकदरे ।
 समनुमूष घुर्खं स तथा सम
 गिरिमन्वाप तमर्मकभूषितम् ॥ ४९ ॥
 कचरराजविमानमध्याम्बरे
 चरमदेहशिथोरुपरिस्थितम् ।
 मज्जति बाधदित् न पुरस्तात्
 समभवत्से तदा हृदि विस्मितः ॥ ५० ॥
 निरादबोधमिषिर्मुनिनारयणः
 किमुत कोपि रिपुर्न दुराशयाः ।
 जिनपतेस्त किन्तु निरर्तन
 स्थितमग्नः किमुतोऽस्यैशरीरमाह् ॥ ५१ ॥
 समवतीर्य ततो विपतो गिरि
 पृथुकचकाचनिर्घतमाकृतात् ।
 विदधती दृष्टो न मनोज्ञती
 कचरराजघुतेन शिखा तथा ॥ ५२ ॥
 शुद्धशिक्षामर्पणीय नमास्तदा
 क्षितितले दृष्टो शयितोऽर्मकाः ।
 विधिबशाद्भ्रमते मेघभूदशा
 फलमिति प्रकट कथमधिच ॥ ५३ ॥
 कुटिलकुंतलमंडितमस्तकं
 विकचपद्मदलापतलोच्चरं ।
 यद्वननिर्जितपर्वनिशाकर
 मेघमुपासतमानमुजासतम् ॥ ५४ ॥

१ कंठस्थे । २ तद्वद्वामके । ३ कमे । ४ पर्वतात् । ५ कथा । ६ पर्व ।

७ चरमकरीरी । ८ दुरीक्षित । ९ प्राची । १० नवकथकचरराजमुक्यते ।

वेदुलपाणिपद् विहितस्मित
 चरमदेहतया मितविरिण ।
 विविधसङ्गणकक्षितविग्रह
 सकलसत्त्वमनोनयनोत्सवम् ॥ ५५ ॥
 सै परिरुल्ल शिशु मुदितोऽप्यहत्
 म्रियेतमामिति बालमदाम्यहम् ।
 तय गृहाण सुत दयिते शुभ
 त्वमसि देवि यतोऽगच्छसार्धसा ॥ ५६ ॥
 इति निशम्य गिर दयितस्य सौ
 प्रविततान मुदा करपाहवी ।
 समपसोक्त्य निबुद्धितपायिका
 समगददयितामिति सादरम् ॥ ५७ ॥
 किमुत ते दयिते करसंहति—
 स्तनय पचदाती तव पिपते ।
 भवति तत्तरेणाहतिगोचरो
 हृदयस्यमय मम बासकः ॥ ५८ ॥
 यदि भवेत्सुहृत् च हृत् मया
 परमवे तदय शिशुपाणिपत् ।
 म्रियेतर्मादरमेष न म कुत—
 स्तर्क्षमाय सुतेन ममामुना ॥ ५९ ॥
 इति निगद्य च सा मधुपर्क—
 र्जयनयारिपरिप्लुतसोचना ।
 समपसोक्त्य जगाद् न तां पुनः
 सुतनु मा मय दुःखितमानसा ॥ ६० ॥

प्रियमे युधराजपद मया
तव मेमममवायि सुताय ते ।
क्रिमिति दोषहिमम त्रिषध्यते
मुखमरोजमिव नत मां प्रतम् ॥ ६१ ॥

समुपसम्य च तद्वचन तथा
शिष्टुरर्मा जगद कनकनखा ।
निर्जपक च जगाम न पञ्चरः
कृतममुत्सयमम्यग्गामिभिः ॥ ६२ ॥
प्रविश्य निजमठिर समुदिता नमं बभुमि-
म्यवश्यविदं वनं सुतमसूत मं बहमा ।
ततोप्रकटगर्भिका विद्यातु सृतिगद मुदा
पुर कुटत लक्षराः क्षणपर परहारि च ॥ ६३ ॥

तथाकृतमशेषतः पुरमवेत्य विद्याधरे-
जिगाय मुबर्ज यथा परमसंपदासंगमात् ।
सुगुतिजनमाश्रयो विपुलवानत पूजया
बभूव मुदयैर्जगान् पञ्चरपुत्रजम्भोत्सवाः ॥ ६४ ॥
पूजां विधाय महतीं निजमंदिरेषु
वान च याचकजनाय भूषा वितीय ।
सार्द्धं तथा परिजनेन च बास एव
प्रद्युम्न इत्यमिदं पञ्चैराधिपन ॥ ६५ ॥

इति श्रीनिम्बुराजसत्समाह्वानहस्तमर्थावतारपुरो बह्विधो-महतीनाम्नावहते
प्रद्युम्नचरिते सप्त अनुब समाप्तः ॥ ४ ॥

१ प्रसन्नम् । २ अनुपासनम् । ३ वनकमाख्या । ४ निवर्तय । ५ विद्याधरे ।
६ बह्विधोऽज्ञा वा परम यगोहर । ७ दर्शनम् । ८ वृत्ता । ९ हस्तान् । १० अक्षरसंश्लेष ।

पञ्चम सर्ग ।

संप्रेषयत् प्रियदायामसमाप्तसारे
 काममिदमिति गृह गच्छराधिपस्य ।
 बाले हतऽधरिपुष्पा हरियस्तमायाः
 वृत्तं यदामि विविधाद्भुतकारि लोके ॥ १ ॥
 सुमोत्थिता हरियधः कमलमनादा
 तस्य तेनूजगद्वित सहसा विलास्य ।
 इत्थं प्रवीति परिवारमशायमानु
 काम्नां सुतं कथयमामपहाय धामः ॥ २ ॥
 माया नु किं सुरहता किमुतगुच्छाल
 स्वप्नोऽधया किमु वशां तिमिरं जतुम् ।
 सिक्तं विकारं मम किंनु हतोऽयं बालः
 केनाऽपि पूर्वमथपरिहृता सुरण ॥ ३ ॥
 किं छटिकाकर्मरोगहसगता या
 किं पातृकापृथुपयोधरपानतुङ्घ ।
 एव विषं यद्गु विधाय विह्वलपताल
 मूच्छामघाप्य ममभूतक्षणनष्टयेष्ट ॥ ४ ॥
 'इदमेव सा प्रतिहतय सुदारुणम्
 भूर्मा पपात महसा प्रथिवीर्षकेना ।
 पार्थिवता परिजनम् हतोपधारा
 यस्तो जघान यं ग्राह्यं च मुक्तकंठे ॥ ५ ॥

हा वास हा कृदिककुतक हा सुनास
 हा पूर्णचन्द्रमुख हा शरीरपत्रनेत्र ।
 हा कामपाशासमर्षपुरकणपाश
 हा हारिकुमुगल हा चक्रबाहुशीप ॥ १ ॥
 अन्तपुरे हरिचपूठवित् निशाम्य
 पीपा सुदुग्धमदम्बिदितार्थतत्त्वा ।
 सार्धं सम यदुगल सपुटमिदम्
 बाध्याम्बुविदुनवसुमिततारुहारैः ॥ ७ ॥
 आकसिकं भुंजिदभुतपूर्वमेकं
 भुत्वा विष्ठापमयमीतिकरं जनस्य ।
 काकाह्वयः किमयमवनिर्होस्तमप्ये
 हाहेति गर्भमथ पार्श्वचपनपृच्छत् ॥ ८ ॥
 आदेशमेवमुपसम्य गतोऽप्यवेत्री
 शुक्लतमावतमनास्त्वरितं प्राविश्य ।
 विज्ञाय तैस्त्वमन्निक निनिवृत्त्य विगा—
 यत्वा स दुग्धमदम्बं यथैव कृत ॥ ९ ॥
 तद्वज्रपातसममस्य वचो निशाम्य
 मूर्च्छामवाप शुद्धदुग्धमदेष्य शूपा ।
 पाण्डुस्त्रिः प्रणयिमिर्बिदितोपचारः
 संयामवाप्य पैरिदेवगर्भोत्ततान ॥ १० ॥
 किं जीयितेन मम पुत्र विना त्वयाद्य
 किं राज्येकोशाहरिसामञ्जसहजेन ।

१ हुनप्रसिद्धः । २ समकनेत्रः । ३ मनाहर्षकापीव । ४ विष्णुः । ५ अन्तःपुरमध्ये ।
 ६ समीपवर्तिवस्मान् । ७ प्राप्य । ८ वृत्तपाठः । ९ अन्तःपुरम् । १० उत्पन्नः ।
 ११ रोदनं । १२ विष्णुसनापाद्य । १३ उग्वक्षोपदुग्धमदमेवतनूदेव ।

किं केटेकर्वटमटवजयेन लोके

किं मंडलीकनिषहेन सुमंडलेन ॥ ११ ॥

हा मां गतोसि गतपुष्पगण बिना त्व

दीनं सुवुगक्षिततरं तरसा विहाय ।

हा हा क पुत्र विलपतमकं सकष्ट

तार्त निज निजकुळाभ्रपतगर्मुचम् ॥ १२ ॥

हा तात हा यदुकुसार्यवपूर्वबन्धु

हा सुन्दरावयव हा ककर्हसनाइ ।

हा वत्स बांधवमनोभुजराजहस

यातः क पुत्र गुणमदिर मां विहाय ॥ १३ ॥

एव विधे स विलपन् सह बन्धुवर्गः

बाष्पाम्बुव बुटितनिस्तुलतारहात्म् ।

धुम्बम् शिरः परिववन् बाहुया व यन्नि

पश्यां जगाम दयितासिक्कमाकुळात्मा ॥ १४ ॥

आलोक्य त सुवदना तरसायितासी

शोकाकुलापि सहसैव पुनर्मुमुक्षुः ।

इद्रे जने सति सुवुगक्षितो जमस्य

शोको हि नाम पट्मां नेवतामुपैति ॥ १५ ॥

तम्बी स्वय मुंचिता करपंकजाम्बां

वत्पापिता मलयजादिरसेन सिक्का ।

पूर्वं नमो विदधती कदणस्वनेन

मुच्छी विहाय हरिणा सह सा रुटेव ॥ १६ ॥

शोकाकुलं विलुलितासिक्ककशमार

म्बानाम्बुजप्रतिममाननमुद्वहत्तम् ।

वृद्धस्ततः संव्यथित ध्रुतधमशास्त्र
 वृद्धः कृतानुमतिराह रंथागपाणिम् ॥ १७ ॥
 ये वाक्त्रयो विजितश्चरन्मूमिपाळा
 पदसङ्गमृगयिनीकरत्नस्यसाव्याः ।
 तेऽप्यनकेन कवलीकृतमत्त्वमारा
 नामावशेषपाटेना मुचने विभास्ति ॥ १८ ॥
 तीयापिपा मुशस्त्रिणा मधुसूदनाद्याः
 ये केऽपि भार्यबलसत्त्वनिधानमूलाः ।
 तेऽपि द्विपेन्द्ररथबाजिहृतात्तरजाः
 कीनाः शतदाहिताः निधन प्रयाताः ॥ १९ ॥
 एव कृतान्तपनिषाममुपेन्द्र मत्वा
 शोक पिमुञ्च परितापकरं समस्त ।
 शोकाकुले हि जगतां त्वयि मत्तरीत्य
 लोकः प्रयातिषिकसत्त्वमण्ये एव ॥ २० ॥
 प्रायेण यावच्चकुलं महति प्रसूतः
 सामान्यतानतुलबाहुचसधिरायुः ।
 कापीह तत्तुनि सुतस्तप शास्त्रपाथे
 काळास्तरण समग्राप्सति तेन योर्व ॥ २१ ॥
 शाक विहाय बन्धसा मन्त्रिणस्य रीति
 कीलाककाकुलमुक्तीं वपितामुवाच ।
 रीर्मायुषो न मरण्य हरणाधितास्ति
 एकाशशाकबन्धैः पहतस्तनून् ॥ २२ ॥
 ही मत्प्रमावचपातो हृत एव वाक्
 केवापि पूर्वमवधैरनिर्बन्धमेव ।

१ समिमीचरित । २ कृष्ण । ३ यमेव । ४ वमवतचरिता । ५ पुत्रव ।

६ वारावच । ७ वचककेवणातमुक्ती । ८ संवत्सकमम्बवम् ।

मन्विष्य तं सुखदमे महताप्रहेज
 मुग्धे त्वदङ्गतमेव पुनः करोमि ॥ २३ ॥
 कृष्णादिमीषणसितोप्रकृपाणपाणीन्
 कुर्मेषककटेमृतस्तुरगाभिच्छान् ।
 शूराभ्यटान्विवितवंशकुशावलेपा-
 मन्वेपितु प्रतिविशं विससर्ज शौरि ॥ २४ ॥
 अन्वेष्य मङ्गलमशेषमसी मनुष्याः
 प्रत्यागता विफळयानविच्छिन्नशोभा ।
 स्वामिकमौ सन्निभं प्रणमते क्षिप्वा
 वदेति विक्षपयति प्रैतिहारपाशः ॥ २५ ॥
 पुनश्च तद्वदनपङ्कजमिदंकाप्ति
 पावत् क्षरदुपसृतासदितः स तस्यौ ।
 तावत्सशोकमुरजिद्विगतोऽभवा तां
 हारावतीमवततार मुनिममस्तः ॥ २६ ॥
 पूजय कचन ततः सकलं विदित्वा
 तस्मान्मुनिः परमशोकमरार्तमूर्तिः ।
 सद्यो बभूव गुणदोषविबकधन्यः
 शोकामिमृतवदनो हरिमाससाद ॥ २७ ॥
 स्थित्वा क्षणं हरिमुवाच तन्नो विद्युद-
 स्माग्रावर्णममस्तुल्यं निर्मल्यगीतम् ।
 शोकं निवार्य निजयोधबलेन तीव्रं
 सस्यापि नारदमुनिः सकलामवेष्टी ॥ २८ ॥
 यो नेहवासमपहाय नन प्रयातो
 धन्यो जनो जगति बीतसमस्तमोहः ।

नूर्म न पश्यति न एव पियोगदुःख
 पुत्र हन च रिपुणा महसा मृते च ॥ २९ ॥
 आद्यापय माघय तवाघ सुदुग्धमेघ
 मन्थे प्वर्जितमपेक्षकल निकामम् ।
 को नाम बांधवमन्तालगर्भं यिमोक्य
 स्वतोपमति मस्तिमानरुतोपकाय ॥ ३० ॥
 स्वल्प्य माघय जनं प्रविहाय मर्षी
 देश्यनामि परिपुष्ट विनोप्य दृष्टिम् ।
 शोकी तयापि तप शोकचशन जातः
 स्नेहायवा मयति बधमिमित्तमेव ॥ ३१ ॥
 स्वहाग्नः परमदुग्धमुपैमि नूर्म
 तस्माद् विमुञ्च मधुसूदन दुग्धजातम् ।
 कोऽस्यो यिमाद्यपति पुत्रियागदुग्धा-
 त्वां श्रेयमत्रिमदशोपि विदुःखदुःख ॥ ३२ ॥
 घात्रामि बेरिम सकलामि तर्पय धर्म
 त्वं दुःखनोद्गमपरम्य करोपि जतो ।
 तन त्वमेव नुद् शोकमघातमना द्वि
 किं दीयत विनकृत कचदे मदीप ॥ ३३ ॥
 शोकापनोद्गमय तस्य मृपम्य कृत्या
 श्रीरुक्मिणीगृहमवाप मुनिः सद्गुह्यम् ।
 सहशनाद्भिमुप्य सहमारिपता सा
 मिहामन कनकरत्नमय विमुच्य ॥ ३४ ॥
 इत्य सद्गुह्यमरविम्बसमानमेवा
 पादाब्जपादपरि सा पतिता करोद् ।

पुर्वी सुत जनक ह्यं उल्लतो मुपित्या
 केनापि दुःखस्य चापि पतितास्मि ॥ ३१ ॥
 निःश्वस्य वीर्यमिति शोकमरेण बाह
 शाकाकुलोपि मुनिरेयमुपायं वीरम् ।
 उत्तिष्ठ पुत्रि वृद्ध मा द्रुवमेवमुद्य-
 मस्य मृतं च सुषियो न हि शोचयन्ति ॥ ३२ ॥
 नेदं तर्षय मुनि मृतममृतपूर्वं
 दुःखं तनूजविरहोरित्यतमस्य पुत्रि ।
 साधारण्यं भयभृता तद्वदेषमस्य
 तस्मिन् करोपि किमु शोकमसावहेतुम् ॥ ३३ ॥
 भूषाः पुराणपुण्या बहवः कथास्तु
 मामहमममृतयः स्मृतपूर्वपरैः ।
 मायापियरिनिषहरूपहृत्स्य नीलाः
 मरसपदा मित्रयुद्धं पुनर्यगताश्च ॥ ३४ ॥
 एष तर्षायमपिगम्य यथा विनोक्ता
 रुक्मिण्यपोद्यत मुनिं मृगशापनत्रा ।
 तातस्त्वमस्य भगवन् जननी त्यमस्य
 त्वरयावपन्नरजसा विरेजीहृतास्मि ॥ ३५ ॥
 याप्यममो गुणगणस्मृतिमति तात
 नायत्तर्षायमुखमेष पुरःस्थित वा ।
 पदयामि वृष्यहृदयानि नार्मापिकारि
 ब्रह्म यथा मृगगणा मृगमृष्यिर्कामः ॥ ३६ ॥
 एष यद्वत्पमिदं मुनिर्मिति बाला
 शार्कं विमुच्य तमस्य मृतमानयामि ।

१ हा इति किन्दमूषकमध्यमं । २ पु नकारणम् । ३ निष्पत्तीहृतास्मि ।
 ४ मरणावहति । ५ आयागिता ।

कार्यं विनाशिकमुच्य भ्रमता मयाद्य
 किं सिध्यते तद्य सुतस्य विमार्गवार्था ॥ ४१ ॥
 ऊधे मुनिं न सुखतो मम पुत्रवार्त्ता
 सम्प्रा यतो मद्रक्षतिर्बहुमिः समस्तैः ।
 भूमंश्छेपि मृगयन्निरसौ न हृष्ट-
 स्तस्मात्सपुत्रमिति मगच्छमेव भूयात् ॥ ४२ ॥
 तां नारदः पुनरबोचत दीनवर्त्ता
 बाधे हृथा मम वच्चासि सुतं त्वदीयम् ।
 भीत खळेन रिपुणा यदि जानयामि
 तस्मात्समाश्चसिद्धिं पुत्रि विमुख शोकम् ॥ ४३ ॥
 कंसानुजो यतिरमृषतिमुक्तनामा
 लोकत्रयं करतलामसचद्विदित्वा ।
 सिद्धिं गतः स हतबाहुनकमद्यनु-
 नेमिस्त्रिबोधसद्वितोपि न वक्ति किंचित् ॥ ४४ ॥
 गतास्मि पुत्रि छप्नु पूर्वविदेहैवाम्यं
 सीमंघरं जिहपतिं प्रस्थित्य वृष्टा ।
 ज्ञात्वा तनूजचरितं पुनरेमि तस्मा-
 द्वाग्धासनाय नियतं तद्य मीप्सेपुत्रि ॥ ४५ ॥
 संमाम्य भूपतिसुतामिति सुलभाया
 दूरं पतंगपदवीं पुनराससाद्य ।
 ऊर्ध्वाननैः पुरजैः परिहस्यमान-
 साचट्टनो नमसि पायवर्त्ती न हृष्टः ॥ ४६ ॥
 मेरा विधाय ह्येतिकर्म जिनास्येषु
 यत्वा स नारदमुनीन् शुकमक्षिपूर्वम् ।

तद्रामधीयकभृतोपि मुनिः सुराणा
धीपुंढरीकनगरं समवाप बंगात् ॥ ४७ ॥

तीयाधिपाः सुरकिरीटनिघृष्टपादाः
पटसहभूमिपतया मधुसूदनायाः ।
संपत्पदं यवपुनापि विभूययन्ति
किं वर्ण्यतेऽस्य नगरस्य सनातनस्य ॥ ४८ ॥

तस्मिन् ददृश सख्यं भमषादि दृष्ट्वा
सीमधरस्य मुनिरेव हृतप्रतिमः ।
पूर्णं नृणां किमुज्जग्रेद्गणैरसंख्यैः
वैलोक्यमभ्यदिप्य यन्मिस्त्रितं विभाति ॥ ४९ ॥

दृष्ट्वाप्यर्तायं पियेतो मुदितः प्रपिदय
प्रह्लादगौरिति नमस्तुतिमाततान् ।
सीमधरस्य नतनाभिकिरीटकोटि-
रत्नप्रभाश्चतुरितयादमरोरुहस्य ॥ ५० ॥

माद्यग्मनोमपकरीन्द्रमृणाधिपाय
भभ्यान्मन्त्रहपरिबोधममास्कराय ।
मन्त्रामराधिपतिरहमुत्तपारिजात-
माष्टारजोदणितपादमरोरुहाय ॥ ५१ ॥

मोहान्धकारपटलैश्चमिद्वान्धराय
ससारकामनसुखीमदयानलाय ।
निपाणपादपफलीकरमायमाय
ग्याह्यार्गमयधनाय नमो जिनाय ॥ ५२ ॥ युग्मम्

स्तुरपेति मामयसमाभिन्नभूमिमाने
गाथां विधत्तं महसि चक्रधरो ददर्श ।

दृष्ट्वा च तं प्रमुञ्चमूर्तिमदृष्टपूर्वे
पुष्पन् निरः सपत्नि विस्मयमाजगाम ॥ ५१ ॥

देयं स्थया निगदिता गतयश्चतस्रः-
स्नात्वा मियं पेरिणतिः कृतमा गतीनाम् ।

भूपेन्द्र मानवगतेभरतोद्गवाया-
प्राप्नो नरोऽयमिति तत्र जर्मा जिनेन्द्रः ॥ ५४ ॥

कस्माद्विजय्य मनसाप्यनिर्ममणीय
देशांस्तरे किमिति देव समागतोऽयम् ।

किं काप्यन्यमपि दृष्ट्यं च कस्य पात्रं
पूरो रथांगपतिमेति अगाद् देवाः ॥ ५५ ॥

वाम्यादय विदितमारुतनामधेया-
दम्बेपन्नाय हरिपद्मदारीरजस्य ।

प्रेमानुबन्धविबशो अगतीं धिमांश्च
वातामनाममिह एव समागतोऽयम् ॥ ५६ ॥

तत्तादृशं समब्रवीत्येव रथाङ्गपाणि
स्यैव च विस्मयवशान् निरन्त्य दूरम् ।

कृत्वा च तं कण्ठस्थं ब्रह्मापमान
कार्बुण्डोपचक्षतमूर्तिरथोपदेयम् ॥ ५७ ॥

कोऽयं हरिब्रह्मतिः कथयतो जिनेन्द्र
स्यैव क्रिमस्य सद्मन क क्रिमस्य गोत्रम् ।

काम्ते सुतोऽयं स समेष्यति कुत्र काले
किं नाम्य नाम मम हस्ततले स्थितस्य ॥ ५८ ॥

भीमाङ्गं जिनाः कथयतिस्म कथां विविधां
भूपतिर्गण्डपतिरुग्रहयाद्वेन्द्रः ।

१ परिणामः । २ कथयति । ३ अगात् । ४ दृष्टव्यवृत्त्यर्थं नारदः ।
५ रथकतमङ्ग-अनाममूर्तिवद्वर्ती । ६ नारदस्य ।

द्वारावती वसतिरग्न्यस्तवशकेन-

स्तस्य प्रिया मृगवशी नृप रुक्मिणीति ॥ ५९ ॥

पांछामि शोभितमनोरथकस्पृक्ष

भोतु जिनेश्वर हरेस्तनयस्य वृत्तम् ।

वेष प्रसीद कथयेति कुरु प्रसाद

विहापिते कथयितु पुनरारमेत ॥ ६० ॥

भूपोस्ति पावककुले हरिदस्तभीः

श्रीरुक्मिणीतनुमयोस्य बभूव सुतः ।

संस्मृत्य पूर्वमवधैरमरातिनाऽथ

नीतञ्च तत्तद्विशिष्टापिहितञ्च चक ॥ ६१ ॥

श्रीकाञ्चनचरन्तः प्रियया समेतो

विद्याधराधिपतिराप च त प्रवेशम् ।

बालं विमोक्ष्य परिगृह्य पुर मिनाय

तस्मिन्नवर्द्धत दाशीञ्च कलामिरामः ॥ ६२ ॥

प्रभुञ्च इत्यभिषया प्रथितः नृविभ्यां

सामैः शुभैस्तदनु योद्धशमिः समेतः ।

सप्तत्तरैरपि समेष्यति तत्प्रमाणै-

र्विद्याद्वय समुपलभ्य पितुः पुरं सः ॥ ६३ ॥

तस्मिन् समागतवति क्षितिपान्न तस्या-

स्तम्ये अभिष्यति बने शुभदासि सत्यम् ।

तच्चिद्रूपकञ्चनाना गृहदीर्घिकाः स्फु-

मूलाद्दशोक्ततरणो निजिताञ्च शुभः ॥ ६४ ॥

पार्थिवैर्पुंगवदाकुञ्चितास्तमाद्या

गंधाम्बपद्मचरणचक्रचिताञ्च श्रुताः ।

अग्नयेऽपि तत्र तद्वत्सो समर्थं विद्यमानं
 भर्षन्मुनिः कृत्वा यदाः सहसा भवेत्तुः ॥ ११ ॥
 भूषणो विविधवचनाः भवन्त्याः कुम्भाः
 काण्डोपि तत्र सहस्रं भूषणयतास्यः ।
 किञ्चिद्विभूतिसमुद्भूततद्वत्तमात्रं
 केकामुक्ता रश्मिभिर्नयदा मयूषः ॥ १२ ॥
 योऽयं स्वया करतले कसितो नरेन्द्र
 भ्रातृभ्यो मुनिर्जगति नारदनामधेयः ।
 निवाचमापकुशलो नवमो यथात्मा
 वैश्वदेवो हरिश्चिताय समागतोऽयं ॥ १३ ॥
 नत्वा सिर्गं पुनरबोधत यद्वत्तर्हि
 वैश्व प्रसीद यद् भाष्यवत्समवस्य ।
 वैश्वस्य कारणमुदात्तविशेषितस्य
 जगन्मातृरामि च रिपुं च शुभाष्टम च ॥ १४ ॥
 पृष्ठे नरेन्द्रपतिर्नरेन्द्रमुवाच वैश्वो
 ब्रह्मैव मारुतमनतमुच्य यदस्ति ।
 भूपाल पुण्यजगताविहिताविवाहो
 वैश्वोऽस्ति तत्र मगधेति जगत्प्रसिद्धः ॥ १५ ॥
 भ्रातृभ्योऽपि शास्त्रिपदपूर्वपदोऽस्ति तत्र
 तस्मिन्ना सोमवद्वत्तः किम् सोमवत्तः ।
 विप्रो बभूव कुम्भजातिरुत्पन्नोऽयं
 आसीच्च तस्य वृत्तिः कुम्भजातिरिति ॥ १६ ॥
 पुत्री तयोः सङ्गच्छेत्पयोधिपारं
 पातावपि सङ्गच्छेत्पयोधिमामिमानात् ।

यिष्य जरत्पुणमिव प्रतिपद्यमानो
 नास्मान्निमूतिरितरोपि च वायुमूतिः ॥ ७१ ॥
 मिष्यादृशौ स्वमतपासितवान्छोकौ
 मिष्यापदाथपरिकल्पनपुष्टमाशौ ।
 तौ तिष्ठतो मुदितमानसवृत्ति याव-
 र्तीयं जिगम्य वसुपूज्यस्तुतस्य तावत् ॥ ७२ ॥
 श्रीमानमंतगुणराशिरसगर्पको
 निमूस्तितापविदपी मदकुमिसिंहः ।
 जेता परीषद्महारियरुचिनीना
 सम्मार्गद्वानरतो निरतो व्रतेषु ॥ ७३ ॥
 धीर्नद्विषन्नमुनिर्मितमारबीरो
 गम्भीरयागं विविधबोधविनिर्द्देशः ।
 शिष्यै नम विविधबोधिपुर्तस्त्रियोगै-
 स्तद्वाङ्मनदनमुषं समुपेक्षियाम् स्तः ॥ ७४ ॥ युष्मम्
 आपृच्छाय रसकममुष्य वनस्य सक्तं
 योगीश्वरोपि च विधाय विधि यथोक्तम् ।
 देहीनिवेशितशिक्षाफलक विविक्तं
 तत्राप्यनोक्ततरुमूलमलखकार ॥ ७५ ॥
 आकस्मिकीं समचलोप्य वनस्य शोभां
 तस्य प्रमायज्जनितां मुनिपुण्यस्य ।
 सरस्विणो सपदि विस्मृतमानसास्ते
 इत्था प्रदक्षिणमर्धनमनोसिपुष्य ॥ ७६ ॥
 आत्पागत यतिपति जनता जगाम
 श्रीमरिजमेन्द्रपदपङ्कजपरपदाटी ।

पार्श्वं प्रणेतुमथ तस्य गणाधिपस्य
 मध्यस्थभाषमयर्कम्य च अग्नुरग्नये ॥ ७७ ॥
 प्रामाद्विद्वि समबलोम्य जन समस्त
 निर्यान्तमुत्सवमर्ष समय विनापि ।
 पप्रच्छनुर्विजसुताविति बुर्बिदग्धी
 काथ प्रयाति परवेपथरोऽथ कोरुः ॥ ७८ ॥
 काथ तयोरिति निशम्य अगाह कश्चि-
 त्पारंगत सरुलशास्त्रमहाम्बुदाधेः ।
 सेम्य सतां धमनिधि विविधर्क्षिपुल
 साधु प्रयाति भुविनायकमेव ननुम् ॥ ७९ ॥
 दिग्बासस न हि बहति मुनि न साधु
 किं तु द्विजातिरनवद्यकुलप्रसूतः ।
 निस्तारये न्यपरयोः महसा समर्षः
 सार्धं मुनिं भुविमथाथविदस्तमाहुः ॥ ८० ॥
 तस्माद्वप क्षितितले खलु पूजनीया
 नास्तत्परोऽस्ति न च मावि न चापि भूतः ।
 एवं तयोः पश्यन्नाप्यनलेन श्लेषो
 अग्नात् कोपद्ग्नोस्व मुनीन्द्रमसया ॥ ८१ ॥
 यत्पादपद्मरजसा विरजीकृताङ्गा
 मुक्त्वा सुल शिषपद् प्रति धाति भव्याः ।
 ते साधवः सकलसस्वहिता मबन्धि
 नाग्ये द्विजा विपयिणो मबन्तोः समानाः ॥ ८२ ॥
 स्पृष्टान् रंजाजित्मनामवसकयामि
 खोकापवाहविपये च सदैव मुक्ताम् ।

साधून् विनिश्च युषयोः शतधा न मृता
 विद्वा कथं विजसुताविति विजमेतत् ॥ ८३ ॥
 लोको यत्रो विजयि तस्य निशम्य रोषा-
 दम्योन्यवत्तकरतालमल महास ।
 म्भानच्छवी तमवलोक्य तथा हसतं
 जाटी द्विजातितनयौ सुतरां विस्मयौ ॥ ८४ ॥
 बाबासतां समवलम्ब्य ततः प्रतिष्ठां
 तौ चक्रुः सकललोकसमक्षमेवम् ।
 ज्ञेयान् एव भवतो गुरुमद्य युषया
 जल्पेन किं शठं समं भवता कृतेन ॥ ८५ ॥
 एव निगद्य वचनं सद्गमं प्रविश्य
 विप्रीं प्रथम्य पितराविति पृच्छताम् ।
 ताताम ये क्षेपणकाः समुपविर्षाम-
 स्तामौ मनः सममिवाञ्छति क्षेपुमुद्यः ॥ ८६ ॥
 दिग्भासताः क्षुतिपथप्रतिपंथिमृता
 विभाष्यहानि यदि तेव वसति वैवात् ।
 म्युत्पाद्य लोकमक्षिरं निरुधर्मशास्त्रै-
 र्मूढयन्ति सहस्रैव समूहमस्मान् ॥ ८७ ॥
 वादे विजिह्य सहस्रैव च तात कुर्मो
 ग्रामे यथाव न वसति निमेषमात्रम् ।
 तौ जग्मतुः समधिगम्य पितुर्निवेश
 देशं स यत्र विमलावधिबोधबहुः ॥ ८८ ॥
 रंभ्रुकळेचक्रुर्जनैः परितः परीर्ता
 तस्मादिकं जिगमिषु विजिगीषया तौ ।

मद्योगिनेष हि शुभाशुभकर्मराशी
 पुष्टाशयी सपदि संत्यक्तेति स्मरौ ॥ ८९ ॥
 भागच्छते बहुवचसिह ना समीप-
 मारण्यमीममहिषादिष्वेष्टमानी ।
 कालुष्यतां किमु पुषां नयसो बृथैव
 भीमं दिव्यं न सरो यतिर्हससेष्यम् ॥ ९० ॥
 तद्वाक्यतः हृषमवाप्य यतोः सकाश
 तौ जग्मतुः सपदिर्कामिरुमुं शपती ।
 निर्वह्य रे मस्मिन् रे श्रुतिमार्गबाह्य
 शापं वदसि किमु स्तलवर्जितोपि ॥ ९१ ॥
 विम्री यति पुनरिह समबीचतां ती
 किं वायसा निगदितैर्बहुमिषज्योमि ।
 वेत्तामि नौ नवसि वेदियुषां समस्त-
 मावां त्यसा शठ वधामिहितो तथैव ॥ ९२ ॥
 अन्वयः अस्मत्समयेऽत्र पराजितस्य
 को निग्रहो भवति निष्ययतो विधेयः ।
 मत्प्रान्तिर्बन्धु शुभे सुविधाय बुद्ध्या
 यद्रोचते भवतु यामिति स्तापुनोक्तम् ॥ ९३ ॥
 जतावधोयदि मवाश्रितं मज्जाय-
 स्थच्छिद्यतामय कथञ्चन निर्जितस्त्वम् ।
 निर्धोस्वसे विधेयतः र्भनिकारमस्मा-
 दित्पूजतुर्निजमुतावयमेव वृद्धः ॥ ९४ ॥
 एवं विधाय विजुषां पुरताः प्रतिष्ठां
 तेषु स्थितेष्विति परस्परसाम्यसूच्यम् ।

१ श्रुतिः । २ मस्मिन् । ३ समवे । ४ निष्ठावयते । ५ वेत्ताः ।
 ६ विचारवर्जितः । ७ वास्तव्यासहितः ।

श्रुत्या विवाहमिति कौतुकतो जमीध-

स्त वेदामाप्य विरेढ निर्विड चकार ॥ ९५ ॥

इत्थं स्थिते सकलसम्पत्तने समार्या

सत्प्रामिर्निर्विडयाप्यविचारदृष्टः ।

मीसत्यकिः पदुषद् वदतिस्म पूर्वं

मां पृच्छते यदिह नावगतं भवज्ञपाम् ॥ ९६ ॥

वाक्य मुनेरिति निशम्य बटुद्वयी सा

द्वैपोद्भूता स्मितपुरोऽसुरमित्पुषाच ।

आर्यां प्रपूज्य परिपृच्छ यते स्वमद्य

कुत्रापि वस्तुविषये यदि नश्योन्ति ॥ ९७ ॥

एव मद्यत्पथ कुतः नमुपागतौ वा

द्वैपोद्भूताविति यनिः समयोधवेर्ता ।

प्रामादितोपि जड नैः समुपयिषांसौ

त्वं चेन्न वेत्सि ननु वेत्सि न पृष्यदती ॥ ९८ ॥

प्रामादितो विषदिपू द्विजसामदत्त-

सूनु युषामिति न वेधि समागती किम् ।

नास्त्रामिभूतिरितरापि च वायुमूति-

रेर्ता कुतः परमयादिति पृष्टमतत् ॥ ९९ ॥

इत्थं निशम्य वचनं समयोधवेर्ता

किं कोपि पूषमद्यिग्रनुज्ञेषु मध्ये ।

समाप्यत मदसि येन मुने धिगाकां

सपृच्छसे परमय दृढ नैः स्वमद्य ॥ १०० ॥

यि यो युषां न शृणुत जगताभमक्ष

जग्मान्तर द्विजमुनी कथयामि पूषम् ।

ग्रामेन विप्रकुलजोऽप्यपतिः प्रसिद्धः

क्षेत्राधिपः प्रवरनामधरा बभूव ॥ १०१ ॥

क्षेत्रेण तस्य परबुद्धसम्मीपदेशे

जातं शृगाळयुगलं विधिसधियागात् ।

वृद्धिं क्रमेण तद्गतात् कुम्भिपाशमन

काष्ठः कियानपि गतोऽन सुद्येन तस्य ॥ १०२ ॥

क्षेत्रे गतेन सह कर्मकरैः कदाचित्

वृषद्वर्शि नमसि प्रवरेण मेघः ।

गजधिरतरुगमीररुष सन्नापः

संतर्जयधिव विदोषरिपु न कापात् ॥ १०३ ॥

मीलकारवायुपरिकपितविम्बछोष्टे

वेगादिमुञ्चति जलं मदसारिवाहे ।

सर्वं हृष्योपकरणं न विहाय तस्मिन्

कृष्णज्जगाम भवनं प्रति वेपिर्ताम्रः ॥ १०४ ॥

वृद्धिबभूव निविष्टा दिवसानि सप्त

गामायुयुष्ममय तीनबुभुक्षयातम् ।

निःसृत्य शुष्मगहनाद्विरेकं च सर्वं

क्षणं बद्धं सरेस्तामिह कर्मरज्जुम् ॥ १०५ ॥

तत्तां जेषास परया सहसा च वृक्षया

पीडां ततापि महतीमपि सहा द्यूतात् ।

प्रक्षिप्य दिक्षु चरणान् क्षणतापि मृन्मा ।

मार्ता पुनर्वा छिजसुताविह वैषयागात् ॥ १०६ ॥

१ प्रवरविप्रस्य । २ शृगाळयुगलं । ३ वृषद्वर्षमेव । ४ मीप्यगु-५ वृक्षतामने ।

६ क्षण । ७ कम्पितसगीत । ८ सान्ना । ९ शृगाळयुग्मं । १० स्थापे ।

११ क्षया । १२ मनुष्यामात्र ।

प्रायेण संतुरपमेव हि दुर्बिदग्धो
 नूनं स्वमुक्तमपि विस्मरतीह मोहात् ।
 येनामयोरभुविमक्षणपूषेक त-
 भिर्येवकारणममूढय विस्मृतं च ॥ १०७ ॥

पापेन जातिदुःखरूपयदाःस्वभोग-
 सौहित्यसीरममतिद्युतिमिर्विहीनाः ।
 पुण्येन सर्वसहिता मनुजा भवन्ति
 जानन्ति च हति जातिमर्दं न विद्वान् ॥ १०८ ॥

पूर्वो मयो यदि न वा स्मृतिमेति विप्रो
 कुर्मन्मताः मरुदसाक्षिमता मतीतिम् ।
 विप्रा मया निगदितः प्रथमं च आसीत्
 कुर्यान्नतरमगाम्निजसीमभूमिम् ॥ १०९ ॥

सर्वं ह्युपोपकरणं स बर्द्धा तैस्पां
 क्षित प्रचण्डपयनेन समततोपि ।
 भुक्त्यार्द्रजर्मं जठरातिकरं क्षणेन
 र्त्सस्य भृगास्युगळं तदनन्तरं च ॥ ११० ॥

दृष्ट्वा क्षणं तैदतिनिर्गुणचित्तवृत्तिः
 कृत्वा ईती निजगृहं स निनाय कोपात् ।
 मूकस्य बाम्य मथमे ननु तिष्ठतस्ते
 मायेद्देहोर्भिययतां मथत प्रगस्य ॥ १११ ॥

मूकाप्यय परमवे प्रपराभिधानो
 विप्रो हली समभवद्विजमक्षिसक्तः ।

दीक्षापत नमस्यमाक्य नतस्मिन्नेह
 मम्यक्यमापुण्ये नु महापुनानि ।
 द्वापुनानि अगृह्य परमाधर्माग्ये
 धर्मे नमः नमस्यमिनि मध्यमार्थाः ॥ ११८ ॥
 अत्राग्नर नमस्यमाक्य अत्रागनीन
 नामागुणमगुणम् अत्राग्नमसम् ।
 निम्नज्ज्वालयनिम्नं नदमा निम्नम् ।
 पित्रारमाप्य च नमः गृहमागुणम् ॥ ११९ ॥
 द्वा गृहापिनि निम्नं निम्नं न चार्थं
 मिम्नं नदा पर्यन्मिम्नमपायनी मः ।
 द्वागृहिर्नः बहुविधं द्विगुणं प्रदाय
 ज्ञानं तद्वत् नदम् विदम् वृद्धम् ॥ १२० ॥
 नाम्नाय चामागुणम् निम्नम् नमः
 ज्ञेयं धर्मः न हि गुणं धुनिमागवाताम् ।
 द्वागृहिर्नः निम्नं नाम्नायनिदम् द्वा-
 मागृहिर्नः द्विगुणं निम्नम् ॥ १२१ ॥
 निम्नारमाप्य च निम्नममपनीय
 गृहा मिथा द्विगुणमाविदमगुणम् ।
 नमः मम गृहमममम नदम् चरम्
 द्वागृहिर्नः निम्नं निम्नम् मपाय ॥ १२२ ॥
 द्वा निदम् द्वागृहिर्नः निम्नम् मपाय
 गृहिर्नः निम्नम् द्वागृहिर्नः निम्नम् ।
 नाम्नायनिदम् निम्नम् निम्नम्
 नमः ज्ञेयं नमः मपाय ॥ १२३ ॥

तावद्य सोपि शुद्धमग्निविभाष्य सर्व-

माद्धोचतेस्म मुनिसत्यकिरात्मदोषम् ।

दोषानुक्तपमथ तस्य निरूप्य कृत्य

प्राज्ञास्यद्वर्ष्यद्वितयारण्यहेतुमीशः ॥ १२४ ॥

अथैव विप्रतनयाविति पुष्टविची

तनु मयन्तमविरात्रि विनिश्चयेन ।

तावेष्यतां क्षपितमाधतया विस्मृतौ

मानसुतौ भवति कस्य न निर्द्वैतत्वम् ॥ १२५ ॥

तेन त्वमस्य मुनिपुण्यवरत्नराशेः

पञ्चार्थमाद्यु ब्रह्ममूमिसमीपवेद्ये ।

गत्वा बुद्धय तन्मोक्षमभ्यासायाः

क्षेत्राधिपय विनिश्चेद्य विचारपूर्वम् ॥ १२६ ॥

आकांशुरोः सममिन्ध तथा स अन्ध

ताभ्यां च तत्र दृष्टं निशि निश्चयाद्वा ।

प्रोक्तं मिर्यै संकल्यदुर्बलहेतुरेव

सोऽयं पुरो विधिबद्धाविषमिच्छंतिभिः ॥ १२७ ॥

तत्तवेति तौ संविद्यमाप्य संमुद्यतासी

कैषाणांस्तपोरनुर्बन्धाश्चिरं विधाय ।

पूर्वं संवेद्यैः सैः च त मित्रगी तथैव

यावत्परस्परविभावमिति प्रयत्नौ ॥ १२८ ॥

तावद्ब्रह्मोक्तिपतिना ब्रह्मता ब्रह्मन्ते

यक्षेण तं युगपदेव निहन्तुकामौ ।

१ द्वैतकारणं इत्यपि पाठ । २ शुद्ध । ३ मानहारी । ४ निर्द्वैतत्वं ।

५ अग्नेतेत्यर्थः । ६ सत्यमिमुनिः । ७ परस्परं । ८ संकल्यदुर्बलहेतुरेव ।

९ अग्नेतेति । १० समीप । ११ अयतनवती । १२ ज्ञेया । १३ अर्थः ।

१४ द्विषि । १५ अहम् । १६ ब्रह्मन्ते ।

दृष्टी तदा भृङ्गद्विमीपणरुद्रमेवौ
 तौ पुनर्याम्यकनिमौ निशि पुष्टवेष्टौ ॥ १२९ ॥
 योगीश्वरः सकलसत्त्वहितः समाना
 मित्रे तथा रिपुजने सुखदुःखयोश्च ।
 कुर्वे न तस्य यत्र रक्षणमथ साधो-
 नूनं यथा भवति मेवमपासकत्वम् ॥ १३० ॥
 सूर्योदये जनपदैः सह संप्रधाप्य
 कार्पण्योरनुबुद्धिर्मुनयोऽप्य एव ।
 वृद्धस्तदेति मनसातिविचार्यै तौ च
 संस्तम्य शुद्धरूपतिष्ठ जगाम धाम ॥ १३१ ॥
 हृष्टोपसर्गमथतस्त मुनेस्वरारं
 कापि क्षपा सदमस्य समगाद् मियेव ।
 मातङ्ग तौ समबलौष्य तथातिर्यङ्गौ
 धिक्कारभावमुक्तरा जनता निनिन्द ॥ १३२ ॥
 उक्तातच्छब्दकरबाळकौ रिपू तौ
 स्नंसमिती परममेव निहन्तुमिष्टौ ।
 तस्मादय सकलमत्त्वहितो मुनीना
 धर्मोऽप्युना क्षरणमस्तु मर्धातरे च ॥ १३३ ॥
 इत्य च तौ च समवाप्य जनाश्च निन्द्वा
 पुत्रीं स्थितीं पितृयुग समवेत्य कोणात् ।
 बाष्पाभ्युविन्दुघनमौक्तिकतारहारं
 द्वाहा सुताविति कृतस्वनमाप तत्र ॥ १३४ ॥
 साधोः क्रमाभ्युद्युगे पितृती निपत्य
 तौ तं समूहतुरपोमुद्रदीनदृष्टौ ।
 त्व यच्छ सर्वजगतातिगपुत्रमिह
 यत्त्वमतं सकलसत्त्वहितं प्रतीतम् ॥ १३५ ॥

तापमुनिः सपदि पूजगृहीतयोगो
 विस्मिन् किञ्चिद्विष तत्सपमित्युवाच ।
 यः प्रातिहार्यमकरोम्मम यश्चर्माधः
 प्रादुमवधिह स भुञ्जतु विप्रपुत्री ॥ १३६ ॥
 इत्युक्तं तमप त स जगा यतीन्द्र
 नाथास्व ओपमिह किं तव चितयेति ।
 दोषं विना पदि जिघासुर्द्वं भवामि
 युक्त निषादयितुमत्र पुनन युक्तम् ॥ १३७ ॥
 क्वही मया निशि जनस्य निवेदनार्थं
 मामूतथात्र भगवन् जनतापबाधः ।
 हन्तास्मि साम्प्रतमिमौ निपती मदाग्धौ
 द्विसेति सानुनयमनमद्व योगी ॥ १३८ ॥
 अन्यथ ते जनपते कथयामि मावी
 मोक्षोऽनयोर्निषमतो जिनमैमितीये ।
 भुत्वा बभौ पतिपतेरिति तं प्रपम्प
 निर्मा प्रमुच्य घनदेन तिरोबभूव ॥ १३९ ॥
 गत्वा सुकौतुकजनन विमोक्षयमानौ
 साधु प्रपम्प विधिपूर्वमबोधतां तौ ।
 नाथ क्षमस्व दुर्युष्टितमावयोर्वत्
 बाधाय जातु न हि कुप्यति साधुसोऽहः ॥ १४० ॥
 सांतिः कृता ननु मया जगतोपि विमौ
 कोऽहं स्वकर्मवशवर्तिमि नैव बोधः ।
 कस्यापि कथन युवामपि किं विधत्
 कर्मव कारणमनर्थपरम्परायाः ॥ १४१ ॥
 इत्यादि साधुबोधनानुपपन्नोपपत्तौ
 बोधिं प्रपिच्छुमनसाविश्रम्भतुस्त्री ।

साप्तेः पद् गुणनिधिं तपसा प्रसूति
 सर्वाङ्गसङ्गविभूषितमीश्वरेष्टम् ॥ १४२ ॥
 आवां मुनेस्तत्र षण्णः कथमीशा हतु
 निःकारण व्यसितायति दुष्टवेष्टी ।
 पुण्य च तत्कथय नाथ परार्थमुद्यै-
 र्येनाद्यपोस्तत्र जिघासमपापमोक्षः ॥ १४३ ॥
 सम्यक्त्वमुग्न्यसमणुदतपवक्त्र च
 शिष्या गुणव्रतमनूनमिर्द्दि हि पुण्यम् ।
 भुत्वेति वेशयतिधर्ममनेकमेव
 नत्वा मुनिं जघहनुस्तमिमी यथावत् ॥ १४४ ॥
 भुत्वा प्रणम्य च पुनः पुनरेव साधु
 धर्मांमुताम्बुनिधिमखनमाप्य तुष्टी ।
 कुप्यद्विनिवृत्तितुप्यवशेषलोके-
 स्तावीक्षितौ गृहमभीयतुस्तत्रैष्ट ॥ १४५ ॥
 भीमस्त्रिमेन्द्रचरणाम्बरजःपवित्र-
 सूखास्त सोदरयुग स्त्रिमात्मगोहे ।
 मिष्यात्त्वकर्मवशागौ पितरौ तथास्तां
 काले प्रयासि पितृयुग्ममवोषदित्यम् ॥ १४६ ॥
 हे बाहकौ भुतिपथप्रतिपन्थिभूत
 किं साम्येन जिनमताभ्यण्य जिघातुम् ।
 नूनं गुरुद्वयममार्गैरत मितां
 ओष स्थितायिति विचिन्त्य क्षुनौ तदानीम् ॥ १४७ ॥
 देशप्रतानि परिपात्य विद्युद्वष्टी
 दानं चतुर्विधमनेकविधिं च दत्त्वा ।

कृत्वा जिनेन्द्रमणनेषु चिरं सपथौ
 संन्यासमाप्य विधिना दिवमापनुस्तौ ॥ १४८ ॥
 तत्रोपपादयामे सुखजन्म सम्पन्ना
 संगीतमुत्तममन्त्रेण सुर्यगणानाम् ।
 तौ विस्मिता किमिवमनुत्तमाधिपत्य
 दाप्याविमानपरिवारमुक्तादि वैतत् ॥ १४९ ॥
 स्मृत्वा प्राग्मन्मार्हनवतफळं ज्ञात्यावधिज्ञानता
 सौपमेन्द्रममोत्तमो सुरवरी ता पञ्चपत्न्यस्थिता ।
 सम्यक्त्वे प्रणिपद्य तुष्टमनसा कस्याणिनामर्हतां
 कुर्वाणा महिमानमुत्तमतर्मभक्त्या चिरं तिष्ठतः ॥ १५ ॥
 इति श्री विष्णुसहस्रनामहास्यमधीन्याद्युक्ते पञ्चतन्त्रमहासंन्यासचरिते
 कृते प्रद्युम्नचरिते पञ्चमः सर्गः समाप्तः ॥ ५ ॥

षष्ठ सर्ग ।

अस्यैव भारते वर्षे कौशलाविषयो महान् ।

स्वभ्रातृवरः समाकीर्णः स्वर्गलोक इवापरा ॥ १ ॥

माति सत्तिष्मका यत्र नाञ्जना मन्मथान्विताः ।

साष्टकानमशोमिन्यः कामिन्य इव पारिकाः ॥ २ ॥

नृधा यत्र विराजन्त सहस्रावुजलोचनाः ।

शका इव भुव प्राप्ता देशार्सपदिदमया ॥ ३ ॥

स्वस्यानि बहु सरवानि गभीरानि स्थिरानि च ।

मरुसि यत्र राजन्त मर्मासीय महात्मनाम् ॥ ४ ॥

हंसस्रवाः सरोज्यास्य गम्भीरचतस्राक्षयः ।

बद्धपाकस्तना यत्र शोभन्ते सरिद्धनाः ॥ ५ ॥

पुङ्खुषाटसद्मीना मत्फलान्ननालयः ।

वरनगोधमसीमानां ग्रामा यत्र भुवे नृणाम् ॥ ६ ॥

निःकलकः सुवृक्षोपि कळावानपि न क्षयी ।

सुधामयोपि निर्दोषो यज्ञानोऽपूषधम्प्रमा ॥ ७ ॥

अयोध्यानगरी तत्र यथा दिव्यमराचती ।

सुरसार्वेण संपन्ना माति मध्यसुराक्षया ॥ ८ ॥

पारसीयशिखराब्जसुम्बरीवर्गैर्गुम्भिः ।

प्यस्ते तमसि भवोस्ति न शुक्लतरपक्षयोः ॥ ९ ॥

हर्म्यामस्थाङ्गनागीतिहताङ्गदरिणो विधुः ।

तत्सुप्तस्योपमानत्वं यस्यामायाति पार्वणः ॥ १० ॥

यत्रेभुमनिसोपानकृताच्छयछपूरिता ।

कीडापाप्याः प्रियायूर्मायामिभ्यां कुमुदोन्मवळा ॥ ११ ॥

प्रातर्यज्ञं मुखं शीघ्रं मुखं पञ्चपिपा कराम् ।

मैत्रोत्पलकचप्यास्तनगमाप नयं रधिः ॥ १२ ॥

सन्नारिखयनामासीदम्भधः पूषिर्बापतिः ।

अकार करिणीं गां याः प्रभुतामनघर्षुर्गः ॥ १३ ॥

मातङ्गसङ्गसङ्कोपि भुजानां मेदिनीमपि ।

श्रीमनोनेत्रर्चरोपि स नद्यापि ननां मठाः ॥ १४ ॥

शुण्डोपतिं करोत्येव छटिं चास्याभिरुग्म् ।

इति कच्छवयो दोषर्षुमुच्च प्राहर्नरपि ॥ १५ ॥

येन कस्यत्रमणेय वितीषा नपदधिनाम् ।

चितामसिसमाजाताः प्राप्य तां तत्र्यरधिनाम् ॥ १६ ॥

मिषवदा प्रिया तस्य बभूव शुण्डाक्षिणी ।

रोहिणीव शशाङ्गस्य सती प्रीतिकुर्यामिषा ॥ १७ ॥

मेढ्री समुद्रवस्तोम्य पुण्यपण्याऽमवत्सुधीः ।

मन्त्रिबत्सुगुणापारः शुद्धयशसमुद्भवाः ॥ १८ ॥

शङ्कादिदोषनिमुक्तो रत्नत्रययिभूषितः ।

दैवमतत्रिशुभात्मा सत्तागमपिदारहा ॥ १९ ॥

तत्त्रिषा द्वाग्धिष्यामीत्यावण्यजसदीर्घिका ।

सङ्गता ननुजा नन्ना कामकोदण्डयद्विषद् ॥ २० ॥

सौधर्मादेत्य गीषाणीं त्रिजोत्तमचरं तयोः ।

समभूतां नुता यमाह्वन्पुण्यजीव भास्करौ ॥ २१ ॥

पूर्वमद्रस्तयोगाद्यो माप्तिमद्रस्तयापराः ।

कलाकलापसम्पर्गा पूर्णचन्द्रादिषापरी ॥ २२ ॥

स्वकुलाचितसम्पर्गा कृतदारपरिपुदी ।

जातां तां यौवनारम्भे जननेत्रमहोत्सर्गा ॥ २३ ॥

कंचित्कासं रतीं यमे पुनर्ये च नादरम् ।

भोगासक्ती च तावत्तं गतं कासं न जगत्तुः ॥ २४ ॥

अन्यदा तत्पुरोधान महेन्द्रः सूरिराययौ ।

इत्थार्थं श्य यो हृष्टः सत्कर्ममसपाङ्कुरैः ॥ २१ ॥

प्रमाणाद्यतिनाथस्य सशत्रुमिरस्युत्तमम् ।

यनपातसदाश्लोक्य विस्मितोऽगाम्बूपास्तपम् ॥ २२ ॥

प्रणम्य भूपतिं दूरात्प्रतीहारनिधेदितः ।

स दुष्पोषायनोपेक्षां यनपासो व्यजिघ्रपत् ॥ २३ ॥

स्वामिन्मधुमत्तमातमङ्गारयधिरीकृते ।

यने समागतः माधुमस्याम्भोग्दहमास्तरः ॥ २४ ॥

भुवति यच्चनं तस्य राज्ञा मनुद्यमानमः ।

मास्तःपुरः मसामन्तं स जगाम पिबन्दिपुः ॥ २५ ॥

तथा निर्यान्ममाश्लोक्य राज्ञान् नगरीजनः ।

वक्षस्त निरिक्तो नूनं शोको राजानुपतकः ॥ २६ ॥

अयोधान समामाद्य त्यक्तराजपरिच्युतः ।

त्रिपरीत्य तर्माशान् नमश्चक्र महीपतिः ॥ २७ ॥

यथास्थानं निविष्टपुं भव्यभोकेषु भूपतिः ।

पवृच्छेति मुनिं भीमान् कारणं बन्धमोक्षयाः ॥ २८ ॥

मिथ्यास्याविरती योगाः प्रमादा बधकारणम् ।

कषामाद्य जिर्नदृष्टाः कषकामस्तलायनः ॥ २९ ॥

अभ्युदयान् पदायानां जिहोत्तानां वधायगमम् ।

तस्मिन्म्यात्वं त्रिभा तथ स्वमावाप्राहिताधयम् ॥ ३० ॥

तथ स्वमायमिथ्यात्यमेकास्यि कृत्वाङ्गिमाम् ।

तदेयासंक्षिणामेकं संधिना छितय मतम् ॥ ३१ ॥

एकान्तः संशयो मूढो विपरीतव्यतुष्टः ।

विमयाद्यानमेवेन पोहेस्याप्राहित ममेत् ॥ ३२ ॥

कासारसपसमुत्पत्तिं स्वमावाधियतरपि ।

कर्मणो नरचेष्टास्तदेविकाग्निक मतम् ॥ ३३ ॥

पदार्थान् मनुष्यान् केचित् नित्याभेदापरे जगुः ।

जीवतस्व विना आस्ये पक्षमेकान्तिकं सूताः ॥ ३८ ॥

दाक्षप्रधानविज्ञानपुरुषाद्वैतवादिनाः ।

पक्षमेकान्तमेतेऽपि छद्मयन्ति न आनुचित् ॥ ३९ ॥

संशयादिकमवा ये ब्रूयास्तेऽन्वयनामतः ।

संक्षपादिति मिथ्यात्वं तथ भूप निवेदितम् ॥ ४० ॥

वोष्पास्तु ध्यानतो मेवा मिथ्यामोहस्य भूपते ।

परिणामकृता सप्त्या विपश्चिदिशती मता ॥ ४१ ॥

तथाविरतयस्तद्वद्व्याख्याय महीपते ।

योगाः पञ्चदश प्रोक्ताः प्रमादाच्चापि तत्प्रमाः ॥ ४२ ॥

पञ्चविंशतिसंख्यानाः कृपापात्रा जिनोत्तमैः ।

बन्धस्य कारणं कृत्स्नमंतर्गुणं निबुध्यताम् ॥ ४३ ॥

मोक्षोपि पार्थिवत्वं चित्तं चित्तं जीवकर्मजोः ।

वर्धनज्ञानचारिण्यं तस्यापि कारणम् ॥ ४४ ॥

जीवादिस्तत्तत्त्वानां अर्थान् वर्धनं मतम् ।

निसर्गाधिगमाख्यातं तत्सूत्रं वर्धनं द्विधा ॥ ४५ ॥

समाधुपशमाख्यातं कर्मणामुपपात्तया ।

प्रत्येकं तद्वर्धनं द्विधा कथितं परमागमे ॥ ४६ ॥

सम्पन्नान् पदार्थानामवबोधः स पञ्चधा ।

मतिधुतावधिज्ञानं मनःपर्ययकेवलम् ॥ ४७ ॥

पापक्रियानिबृत्तिस्तु चारिणं कथ्यते बुधैः ।

सामायिकादिभिरेव पञ्चधा तन्निर्णयमे ॥ ४८ ॥

इत्थं संक्षेपतस्तस्य कारणं बन्धमोक्षयोः ।

निगद्य विरताः साधुः सतो द्वि मितमाविष्ठाः ॥ ४९ ॥

कर्णावलिपुटैः पीत्वा सुरेस्तावचीमुतम् ।

मत्स्याह भूपतिः मीता पुनस्तं मुनिपुङ्गवम् ॥ ५० ॥

यथापूर्वं मया वार्तं कारणं यत्प्रमोक्षयोः ।

प्रीतिश्च भगुरा नित्य संसारे सारवर्जिते ॥ ५१ ॥

देहो रोगातापूर्णो यौयनं क्षणभगुरम् ।

सुरा दुःखसमाकात विषया विषसभिमाः ॥ ५२ ॥

विमाप्यथ भयाम्भायेर्निर्विण्णास्मि महामुन ।

दीक्षयानुग्रहं कर्तुं तत्प्रमीद ममाधुना ॥ ५३ ॥

गुरोग्रा समाश्रय भूपो भूपतिभिः समम् ।

ममस्य नयथा हित्वा गीतां ज्ञेयवरीं धितः ॥ ५४ ॥

निवेद्यात्मपदं पुत्रा यत्किंपतिरपि वती ।

धभूय सन्ननिमुक्तमितीपुमवयारिधिम् ॥ ५५ ॥

अत्रान्तरे मुनिं तस्या धम धेष्टिमुनायथ ।

पृच्छतुः गृहस्थानां लोऽप्ययादीदयाद्रपी ॥ ५६ ॥

पततो द्रुगतां यस्मात्प्राणिनो धारयस्वमी ।

तेनाम्यथो जगत्पेय धमः सद्भिर्निगद्यते ॥ ५७ ॥

आत्मयत्नवन्मृतानां दुःखं तस्य मक्षणम् ।

न च द्विधा जिनरुक्कः सागारेतरमदतः ॥ ५८ ॥

तत्र सागारिणां धर्मः सम्यग्ज्ञानपूर्वकः ।

मतंगीमोपधामः स्यात्माधुदामजिनावनः ॥ ५९ ॥

मिथ्यात्मदायतां नूनं नश्यत्येव न द्विजिनः ।

विषसङ्गाधया शक्तिः सयाधयधर्ममया ॥ ६० ॥

नष्टस्तु दुर्लभो नूनं रत्नं रत्नाकरे यथा ।

तस्मान्मिथ्यात्ममुरमुष्य सेयर्थं धममुत्तमम् ॥ ६१ ॥

स्वर्गसौख्यफलं स्यादु सप्रेमियमुक्तावहम् ।

धर्मद्रुमः फलरयेय सिद्धो ब्रह्मचारिजा ॥ ६२ ॥

भीमि रजाङ्गणे धर्मो बुर्जैककथय्यते ।

नाम्यते हि परे धर्मः पापवारे निमज्जताम् ॥ ६३ ॥

वदन्ति न दमो मर्त्य धर्ममेपजपायितम् ।

सद्यश्चमिव सदग्रामं क्षितनाराचसततिः ॥ १४ ॥

धर्मपावेयवान् मर्त्यः पान्थो निषाणसीदति ।

ससारकानने भीमे संसरन् सततं सुखी ॥ १५ ॥

नास्ति धर्मात्परो बन्धुर्नास्ति मित्रं ततः परम् ।

स्वामी च तत्परो नास्ति तद्धर्मे कुदत मतिम् ॥ १६ ॥

इति धर्मकथां श्रुत्वा पृथ्वीत्वाणुमताम्यय ।

सम्यक्स्वभूयिती हर्षाग्न्युनि गत्वा वृह गतौ ॥ १७ ॥

कुर्वाणापुत्रमां पूजां मन्दिरेषु जिनैशिनान् ।

सत्याग्र्यं प्रयच्छन्ती भक्त्या दानं चतुर्विधम् ॥ १८ ॥

मनोमिवाच्छित्तान् भोगाच्च मुक्तानाचयं छीसया ।

गते न यद्वतुः कास निमग्ना सुखसागरे ॥ १९ ॥

अम्यदा बन्धितुं साधुं यद्वन्तौ पथि पश्यतः ।

शुनीसमेतचाण्डालं निहृष्टाकारवेष्टितम् ॥ २० ॥

तथाविधेभ्यस्तिस्मैहात्मीयं चित्तमभूत्तयोः ।

जातिस्मरं सदा यस्मादन्तरमा हि वेदिनाम् ॥ २१ ॥

गत्वाथ सन्निधौ साधुं प्रयम्यावबिबोधनम् ।

शुनीचाण्डालयोः प्रीतिरावयोः किमहेतुका ॥ २२ ॥

सोऽप्रवीणश्चतुर्भद्राणामूर्तां पितृपदिनी ।

अग्निष्वाप्तोमश्चाण्डी तृतीये पूर्वजन्मनि ॥ २३ ॥

वेदधर्मरती निरुधं यद्वकर्मपरायणी ।

परिमहासन्निधौ हिंसागम्यितमानसौ ॥ २४ ॥

द्वेषारी जिनमार्गस्य तस्यातृपी भवद्वक ।

मन्वानौ जातिवर्षेण जगज्जीर्णतृणोपमम् ॥ २५ ॥

प्रियं प्राप्तां महापुंश्च मधर्मं नरकावनिम् ।

पञ्चपस्यानि तस्यां च मुक्तवा बुद्ध्यानि निर्गतौ ॥ २६ ॥

सर्वमान्यपचायितौ ताविदानीं बभूवतुः ।

कुर्वाणौ भवतोः प्रीतिं जगन्तारसमुद्भवाम् ॥ २७ ॥

जीनमार्गतिरस्कारकालकृदविपद्गुमः ।

सिद्धो मिथ्यात्वतो येन फलस्थयाशुर्म फलम् ॥ ७८ ॥

इति निश्चित्य सम्यग्ध मुनिवाक्येन ती तयोः ।

दापयामासनुर्हर्म्म प्रेमकारुण्यसगतौ ॥ ७९ ॥

छम्पा भर्म्म ततः भुत्वा पूर्वजन्मसुतादिकम् ।

शोकधिस्रयपूर्वाङ्गो मातंगो मुनिमग्रयीत् ॥ ८० ॥

स्यत्प्रसादात्मना नाथ ज्ञातमात्मविशेषितम् ।

कृत मुक्त च यत्पूर्व सम सरमयामया ॥ ८१ ॥

क जन्म तद्विजातीय क च मातङ्गता शुनिः ।

इति संशिन्य चित्तं मे शोकेनातीव ताम्यति ॥ ८२ ॥

क्रोधशोकमयोन्मादमृतयुज्ज्वलज्वरमयम् ।

ससरयो न ससारं पुनर्येन तथा कुव ॥ ८३ ॥

इत्युपस्थासी गुरोर्वाक्यान् मासं सम्यस्य वीरधीः ।

नन्दीश्वरसुरो ज्ञातः पस्यायुः सुपरिच्छदः ॥ ८४ ॥

दिनामि सप्त सम्यस्य सरमां सारमानसा ।

तत्पुरर्नृपतेर्ज्ञाता कन्यका सुन्दराकृतिः ॥ ८५ ॥

निश्चेपाहतमूपाळे तोपास्तस्याः स्वयम्बरे ।

इष्टा नन्दीश्वरो देवस्तामसादीत्सुखोचनम् ॥ ८६ ॥

जन्मत्रयानुभूत किं तद्वन्ध तय विस्मृतम् ।

क्रियते येन मागेषु मनस्यक्त्वात्मनो हितम् ॥ ८७ ॥

इत्यादिपूर्ववृत्तान्तमाकर्ण्यसी गुरोस्तमात् ।

प्रवृज्यातीय सविद्या कालेन च विध वयी ॥ ८८ ॥

कयाप्रसङ्गतः प्रोक्त तद्वृत्तमिह भूपत ।

प्रस्तुत प्रोच्यतस्मामिरिदानीं भेषिपुत्रयोः ॥ ८९ ॥

भतिपाद्य समोः काश्चिज्जर्मेण च सुदनेन च ।

महेत्सवर्णा विद्यायान्ते नौधर्मकस्यमाधित्वा ॥ ९० ॥

यथा वियत्यम्बुधराः समीरा माहेन्द्रबापाम्यधिरुतिम् ।
 मन्त्रस्त्यक्तस्मात्पतिपूर्वबेहास्तपोपपादं दिवि तावमूताम् ॥ ९१ ॥

सुहृत्तपशतो भूत्वा देवी महर्षिभिर्मूर्ध्ना
 सुतगिरिदिशि पौत्रत्वाभासेऽनुदितवर्म्भणा ।

त्रिशङ्खमितावकाशमोज्ज्वलगन्धमधुमती
 सुखमवसर्ता तस्मिन्नेती चिरं तु चिराच्छरी ॥ ९२ ॥

इति श्रीविष्णुपञ्चसत्तमहासहस्रनामध्यायः पञ्चविंशोऽध्यायः
 प्रद्युम्नचरिते नवः सर्गः ॥ ९ ॥

सप्तम सर्ग ।

पूर्वसूचितमनोऽसनामो कौशलेति नगरी रमणीया ।
 देमनाम इति नाम नरेन्द्रः शास्त्रिणां विषमिषामरणायाः ॥ १ ॥
 हीमुदीव कुम्भाकरबन्धोः पार्यंतीव दादिसङ्खण्डपरस्य ।
 विक्रमैकरसिकस्य मृगाक्षी भारिणी प्रियतमास्य बभूव ॥ २ ॥
 यौवनोचितसुखानि यथेष्ट तेन सार्द्धमनुमूय नृपेण ।
 स्वर्पतम्बपुतसुरद्वितयं सा तत्कमेण सुतयुग्ममसूत ॥ ३ ॥
 तत्र पूर्वमकरोम्मपुस्तंभ कैटभाष्यमितर च नरेन्द्रः ।
 रूपयौवनकलागुणपूर्णां तौ समीक्ष्य समन्विस्तयदेवम् ॥ ४ ॥
 मन्त्रये महति जन्म नृपत्यं कांतिकीर्तिदयितास्तनयी च ।
 मर्त्यजन्मफलमाप्तमद्योपयुक्तमारमद्वितमद्य विष्णुतुम् ॥ ५ ॥
 स्व मघाविति निवेद्य स राज्य कैटभं च विदधे युवराजम् ।
 मोगसङ्गभिमुक्तः सह देव्या शिष्येय पत्नीं भ्रमणात्ताम् ॥ ६ ॥
 तौ प्रतापमनुपगमुधाक विस्रतावहितमिभ्रमनेषु ।
 मूषरापिपशिराकुठपावी रेवतुः दादिविषाकरतुल्यौ ॥ ७ ॥
 अम्पवा मुवमघधवनीशः शुभ्रधानधिकृतादितिवाता ।
 देशदाहजानतोरुनिकारो देवतुर्गमविश्वपमीमः ॥ ८ ॥
 तद्विशम्भ कुपितो नरमायो भूयिमङ्गकुटिसारुणनेत्रः ।
 मूरिसारवच्छरेणुमिरादाः पूरयन्परि तस्य यथाह ॥ ९ ॥
 इस्तिवस्तदक्षितद्रमलण्डाः अक्रिषन्ऋषिपमीकृतमार्गाः ।
 तुङ्गयाजिगुरप्यष्टितयैसासाग्रैः पयि कृता धनदेशाः ॥ १० ॥
 तं प्रयाणकबशानुपयान्तं वासैरः कतिपयैः स्वपुरागते ।
 सेविनुं परिदूर्ध्वं दृढमङ्किः प्राप काञ्चनरथाकनकामः ॥ ११ ॥

स प्रपश्य च जगात् सुपर्श नः प्रसीत् कुरु वेदम् पवित्रम् ।
 स्वीयतां नरपुरे दिनमेक इत्यतां मित्रपदातिविमूतिः ॥ १२ ॥
 समसाधमुपबुध्य कथञ्चित्प्रत्यपद्यत सुपाः स तद्यति ।
 सोपि तत्क्षण्यद्वयापणशोभ स्वं पुरं स्वयमर्वाविशदीशम् ॥ १३ ॥
 चन्द्रिदृन्दहनमग्नसगाधे त शृद्धे पवितविजयतुष्टे ।
 जातमपहृतिविद्वत्प्राज्ञं पयपूजयद्दत्तां सङ्गमः ॥ १४ ॥
 रूपनिर्जितरतिं तरङ्गाक्षीं चन्द्रमासमिति रुडिमुपेताम् ।
 तत्प्रियामय विष्ठाक्य स विज्ञो मन्मथस्य विशिष्टः सममेव ॥ १५ ॥
 छोककहिरिममम्बुनिधेयत्पार्वणः समुद्रियाय शशाङ्कः ।
 वक्रकांतिसरसीसुतमिन्दु बेधि शीतकिरणं भुवमम्याः ॥ १६ ॥
 इन्दुमा कुबलयः शरकाण्डैः कम्बुपल्लवस्तताकरिकुम्भैः ।
 स्वमदेष्टाविनिबेक्षितशोभनिर्ममं भुवमिमां परमेष्ठी ॥ १७ ॥
 ईदृशी सुमगता न मन्मथ्याः कांतिरीदृगपि नैन्दुकलम् ।
 रूपमीदृगमपीषु न जातं किञ्चरीषु वचनं च न हीदृक् ॥ १८ ॥
 ज्ञाननस्य विधुरम्बुजमण्योः कौमुदी स्मितकण्ठो मधुबाबा ।
 बीक्षितस्य च सुपा कमलाद्याद्यात्मन्यसमकामममंस्त ॥ १९ ॥
 कान्तबस्तुसमवायि विधातुः कौशले परिणतिं गतमस्याम् ।
 मन्मथातुष्टमनाः क्षितिपाङ्गलां विष्ठाक्य समचिन्तयद्देवम् ॥ २० ॥
 जगत् तस्य सफरं स कृतार्थः पुण्यबाल्म सुमगास्तुष्टी सा ।
 यस्य निवृत्तिमिच्छेतनमपा चिन्तयन्निति जगाम निवासम् ॥ २१ ॥
 शून्यबच्छक्षितमम्बुपितो वा दग्धबन्धनसि तद्विरहेण ।
 तत्र तस्यमभिहास्य स तस्यै संवृतोपि विदितः सविबेध ॥ २२ ॥
 देव किञ्च विदिताय विमूषा पूजयत्यद्वयार्थि न दृष्टाः ।
 किं हृदि स्पृकति सोपि रिपुस्ते मग्निनैत्यमिदिते समबोधत् ॥ २३ ॥
 तात नैव रिपुर्जां गणनाक्षि क्षिप्नु नः स्पृकति येतसि तन्वी ।
 काममद्विरिच यत्र विद्याता प्रियसी नृपतिहेमरथसा ॥ २४ ॥

। अगाधं सचिवो नहि युक्तं कर्म कमुमुमयथ विरुद्धम् ।
 इत्यमेव यदि तद्व्यतिपास्यः कञ्चनापि समयो नृपस्यम् ॥ २५ ॥
 होममेति न यथा परिवारो रक्ष्यते च प्रविशन्नपवाद्ः ।
 तं तथा तव पिपास्यति यदयां बुद्धिकौशलयशेन जनोऽयम् ॥ २६ ॥
 होपरोधमिति तस्य यथासि प्रत्यपद्यत नृपः सचिवस्य ।
 सञ्ज्यातश्च ततः स कथञ्चित्सस्यरग्रिप्रयतमामधिपमम् ॥ २७ ॥
 पातयन् गिरितटानि महान्ति प्रापयन् विपिनानि विकाशम् ।
 होपयन् सरितं सुगभीरुं नृपतिः स रिपुदेशमवाप ॥ २८ ॥
 वेष्टिते सति बर्हि रिपुदुर्गे मीप्सपोषसमधिष्ठितमध्ये ।
 घोरपञ्चिजबलान्यथ भीमो निर्जगाम रजसा समपद्यम् ॥ २९ ॥
 उल्लसच्चद्रुसयाजितरङ्गे प्रस्फुरद्भिमङ्गलामरकेने ।
 शस्त्रवारितरिपुद्विपकुम्भप्रोत्तसम्भट्पुण्यमीक्षिकश्चित्रे ॥ ३० ॥
 समहारगलितास्त्रजलीधे तुङ्गकुञ्जरशिखोद्ययदुर्गे ।
 पोषयातपतिर्तैगजपादैश्च कच्छपसमैः सममायि ॥ ३१ ॥
 शस्त्रलूनपतिता गजहस्तान्मुन्यतामुपययुर्मकराणाम् ।
 तत्र सागरसमे समरे द्वाग् तं कथयन् विजित्य बबध ॥ ३२ ॥
 नम्रपञ्चकशिरोमणिरस्मिद्योतिताश्रयिसरसीरुहयुग्मः ।
 तत्र वेष्टि सचिवाम्बिनिवेद्य स्वां पुरीं प्रतिजगाम कृतायाः ॥ ३३ ॥
 गीलनीरमरपूरितमध्या निष्कृता निजधर्कचनपद्माः ।
 कुर्यता कृतसमुत्सवलोका कोटिस्था नृपतिना समयायि ॥ ३४ ॥
 । प्रविश्य विहिताण्यशोमां नागरं पुष्पमुदकापताकाम् ।
 सोत्सयामिति निरसुक्खित्तो राजमण्डिरमवाप च धन्यः ॥ ३५ ॥
 तत्र महामशतानि विवित्र गीतमुन्नतकुचाः प्रमदाश्च ।
 आमनानि शबमानि विभूयाः सप्तमस्य विपतामुपयातम् ॥ ३६ ॥
 सयतो मुकुलयन् सहकारन् पुण्यपथनु यम यनयजीम् ।
 अतरेभ्यः समयाप यसनः शास्त्रभेदनमिदं हतमग्र्यं ॥ ३७ ॥

यामिनी प्रियतमाप कृष्णार्थं क्षणिकतेषु द्युतिना दयितेन ।
 यामयो मलयजा यवुरस्य तापशातिकृतये कृपयेव ॥ ३८ ॥
 पङ्क्यानि सरसीषु विरेजुस्तत्क्षणे विकसितानि सितानि ।
 मम्मथस्य क्षिपिरे विजिगीषोरतपन्नबहिमान्निज समन्तात् ॥ ३९ ॥
 कुङ्कुमवी बिम्बकिसस्य सुगन्धौ पदपद्मः कृतपद्मो विरपद्मः ।
 निम्बको मधुरसासयम्बोमादिन्द्रनील इव मौक्तिकपूटे ॥ ४० ॥
 कोटिबाह्वस्तुङ्गद्वारेण यज्जरीकृतस्तद्गतगीतैः ।
 इक्षिणेन मन्ता गुरुणेष नर्तितः द्युगुमिरे यनराग्याः ॥ ४१ ॥
 तेन तत्र तरवोपि बभूवुर्यैः सम न निषिताः सुमनोभिः ।
 तानि तत्र कुसुमान्यपि नासन्सेवितानि मधुरैर्घं हि यानि ॥ ४२ ॥
 तारुहारघनसारसरोजैस्तालवृन्तकवलीबद्धयार्तैः ।
 तद्वियोगजनित परिवारो यत्नवानपि नूनोद् न तापम् ॥ ४३ ॥
 माञ्जरी मलयजं धरन्निभुः पङ्क्यानि यतसारमुशीरम् ।
 बिह्वस्य धिरुदे दयितायाः किञ्च किञ्च विपतां प्रतिपेदे ॥ ४४ ॥
 शोकविक्रममिती परिवारे भूपती च विद्यावानकृतसं ।
 आजगाम सखिभ्यः समयजः दक्षितस्य समबिन्दयैषम् ॥ ४५ ॥
 ध्यानवामि यत्र हेमरघस्य प्रियसी नरपतेर्यशः स्यात् ।
 तां विना च न च कञ्चिदुपायं जीवितेस्य विसृजामि कथंविद् ॥ ४६ ॥
 यद्यपीदमुमयत्र विरुद्धं राजकार्यमतिकार्यमवश्यम् ।
 तद्वसन्तमहमह्मच्छेतोपह्वयामि नृपतीन् सकलजान् ॥ ४७ ॥
 कार्यमित्यमवधार्य स राज्ञः सखिबेध च यथाविमिपूर्वम् ।
 शासनं च विसर्ज्य समन्ताद्राजकार्यमिपुण्यो हि सुमन्त्री ॥ ४८ ॥
 शासनं शिरसि तस्य विधाय सावरोधवर्जितं नृपचक्रम् ।
 आजगाम सहस्रैव सतोपमभ्युबास च यथास्वनिवासम् ॥ ४९ ॥
 सावरोधनजनो हृदमष्टिः प्राण काष्णनरयोपि नरेन्द्रः ।
 सोधिकं नृपतिनापि नृपेभ्यो गौरवेण वृद्धा परमेज ॥ ५० ॥

अमरेश्वर कसरोविन्दनाद् बहुतर्मधुहृत्त एतन्नाभम् ।
 पुण्यपुञ्जसमाभिममन्ताढ्यातिभ हनकभूधररम्यम् ॥ ५१ ॥
 भूपतिः सद्यः नृपैः सकलैश्च श्रीहितु धनमगात्पृथक् ॥ ५२ ॥
 यद्युक्तमनया सहचारमातपत्तयनया च स्तामि ।
 अमरेश्वरतनया सुमनोमिः कल्पितायमिष तद्वनमासीत् ॥ ५३ ॥
 स्थपत्युपा कतिबिदेष्ट दिनानि श्रीहितु नृपतिमिः स्वच्छन्दः ।
 तत्र धार्यनिताञ्जमस्य नाम्यतिम्य परमेश्वरः ॥ ५४ ॥
 एतस्य समनुभूय मनेन्द्रा गजक च परितोष्य यद्यद्यम् ।
 यत्प्रपादनविभूषणदानः सत्यं सद्यपि विमसज्ज ॥ ५५ ॥
 यिद्यत् न युययोर्नुरूपं यत्न माग्धनमन्तरतिज्ञानम् ।
 गृह्णादियदुसा यिद्यद्यन्ते नष्टं न्यमिस्त्रिंशोऽपि स्वपन्नाम् ॥ ५६ ॥
 ज्ञानगानि कतिपिासह गृह्णन्निष्ठु नृपतिमा तप तावत् ।
 नृपाम्यनुपदपि विभूष्य भूषणपिंरचितामरचाप ॥ ५७ ॥
 तत्तथानि यद्यन प्रतिपद्य भगवतः सपरि हसरथापि ।
 नाविदहमदिता निजपत्नीं तां विमुष्य न जगाम पिन्दुः ॥ ५८ ॥
 अमरेश्वर विरहानन्ततम भूषति समयन्ताप्य दिनः ।
 तमन्त इव तद्यगपामाः पथिम जल्पनिधिं प्रतिपद ॥ ५९ ॥
 मान्यमान्यमन्त्राकुम्भितामि बन्धुन्यनिविष्टमनांति ।
 कसरोविन्दनामि विषाग श्रीविन विष्टनपति कस्रिन् ॥ ६० ॥
 गृह्णन्निष्ठु नृपतिमा तप तावत् ॥ ६१ ॥
 यामिनां च अमरेश्वरिणां मानुमान् जल्पनिधौ निमग्नः ॥ ६२ ॥
 यथिमानपनग्नगदधैर्कर्षणामिमिर्गीय विष्टाभिः ।
 नृपतिप्रमति पारगगगागतामिष नमिना ननु सग्न्या ॥ ६३ ॥
 नम्रगतिवत्प्रातमिषय यनमो गिरिगुहातु विष्टाभिः ।
 गदग्नमन गन दिनमाध का न बाल्यपन्माप्य कर्षणात् ॥ ६४ ॥

निम्नमुभतचलाचलचक्रे प्राज्ञप्रज्ञ विपमञ्च समञ्च ।
 पुर्जनस्य सदशेन समस्तं नीतमन्धतमसेन समत्थम् ॥ ६४ ॥
 समिशातकरशाससर्षपे व्योम्नि तारकगणो विरराञ्च ।
 इन्द्रनीलमयभूतसङ्कीर्णो माञ्जरीसुमनसां प्रकरो वा ॥ ६५ ॥
 सान्द्रमन्धतमसं विनिहन्तुं बाध्यमानमिव लोकमशेषम् ।
 मार्गणामिव बिभुक्षिसमेतम्यम्भ्रमा निजकरान् विसर्ज्य ॥ ६६ ॥
 कैतकीकुसुमकेशरपाण्डुव्योत्स्नया धवलपद्म सकलाशाः ।
 मन्मन्मन्मुदितस्तुद्धिनां शुर्दपेजप्रियमुवाह निद्यायाः ॥ ६७ ॥
 व्योत्स्नयेति धपळे भुवनान्ते प्राक्षिणोच्चरपतिर्निजकूटीम् ।
 सा विमूषजमियेन मृगाक्षी तां निनाय नरनाथनिकेतम् ॥ ६८ ॥
 चाद्रुमिः उपरिहासयन्मोमिस्तां तथा समनुवीय स रेमे ।
 जातमस्य च यथा चरितार्थं यौवनं च मन्मो विमबन्ध ॥ ६९ ॥
 छोबनास्तकनिरीक्षणमस्त कूजितं च हसितं च तद्व्याः ।
 शुम्भितञ्च वितुतञ्च पतञ्च व्याजहार सूरवोत्सवरागम् ॥ ७० ॥
 गीतदूत्यपरिहासकयामिर्बीर्षिकासख्यनाम्तविहारः ।
 तत्र ती रतिसुपार्षणमग्री जलतुर्गं समय समतीतम् ॥ ७१ ॥
 सीबिदहवचनादय वार्ता तां निशम्य नृपहेमरथोपि ।
 पल्लमास्तरयन्नादतिबुग्धाश्चममयप्रहयद्याक्षिणोऽम्भूत् ॥ ७२ ॥
 शून्यमेव हसतिस्रं च मोह वात्यकारणमुपैति च गहात् ।
 कण्ठपीठधिलुठ्ठनवाप्य हा प्रियेति दयिते च दरोह ॥ ७३ ॥
 कामबुद्धमपिशङ्कबशेन स्रष्टराज्यविमयः स परिष्पाम् ।
 हा प्रियेति हन्ततारविचारं घ्राण्यतिस्रं शिशुमिः परिधीतः ॥ ७४ ॥
 धूलिपूसरशिरोदहगात्रा क्लृप्तमिदं पदपथरुग्णः ।
 पञ्चमग्नतिपुरं प्रतिरप्य कोशलं प्रति जगाम स देवात् ॥ ७५ ॥
 तत्र पल्लमतमाह्वयमुच्चदधरप्रभुं कर्णं समधापत् ।
 धापमानमपमान्य तथा तं धात्रिना सुपङ्कनु रमरोदीत् ॥ ७६ ॥

बाष्पपूर्वेनयनान्तमकाण्डे तां विलोक्य खर्ती समपृच्छत् ।
 यस्मा नृपतिर्हमरयसा रुचतेऽस्य किमकारणमेव ॥ ७७ ॥
 सा तदाप्रहयशाब्ध कथञ्चिद्ब्रूवस्वरमधीकथयेवम् ।
 स्वधियोगजनित दुरवस्थं वीक्ष्य पुत्रि रुदित तव मर्तुः ॥ ७८ ॥
 धातृकायश्चनमभूतपूर्वं सा मिशम्य सहस्रं शुक्रोप ।
 सुग्यतेस्व कटुकं तव वक्त्रमीदृशं मम सुकुलविधायि ॥ ७९ ॥
 पार्श्वेभ्यश्चदनस्तस्मात्ता वीर्यपीवरमुजो मम भर्ता ।
 यत्पद्मान्नुत्तरतोऽपि नरेन्द्रयज्ञाते अगिव मूर्धमिदमेव ॥ ८० ॥
 रूपमिदं तमनोभवकीर्तिस्तस्य किं यद् नृपस्य वक्ष्यम् ।
 इत्युदीरितवतीं निजपुत्रीं प्रत्यबोचत तदा किल धात्री ॥ ८१ ॥
 क्लृप्तानि च गतिं च यथासि पुत्रि सम्यग्निरूपय तापत् ।
 तन्निरूप्य च तमेति विदित्वा सा निज प्रियतम विपत्ताद् ॥ ८२ ॥
 यावदास्त विनिगूढविपार्धं साम्प्रसौचशिक्षिरे सह धात्र्या ।
 तावदाप शरदादितशोभं वीक्षितुं स्तितितळं स्तिथिपोपि ॥ ८३ ॥
 पूर्वैव स्तिथिपतौ कृतकेन गौरव प्रकुपिताप्यकृतासौ ।
 वीक्षितुं च शरवं सह देव्या सौम्यसप्तमतल प्रतिपेदे ॥ ८४ ॥
 शारदीं सुकमवसत रुक्मीं बाधदण नृपतिं सह देव्या ।
 तावदेव विठितो मतिपूर्वं चण्डकर्मपुरुषः समबोचत् ॥ ८५ ॥
 शारि देव परदारनिपेक्षी कोपि तिष्ठति पुमान् दृढबलः ।
 तस्य दोषसहस्रं वद वन्द्यमुत्पुदीर्य विरताम तस्मात् ॥ ८६ ॥
 मिशम्य कुपितो नरमाद्यण्डकर्मपुरुष समबोचत् ।
 क्षिप्रमेनमधिरोहय शुल धातया किमिह दोषवर्ता मः ॥ ८७ ॥
 देव किंकृतममेन यतोऽयं वक्ष्यतेति तरुणोपि वरकः ।
 तच्चिदम्य वचनं निजपरम्या नीतिवामिति जगात् नरेन्द्रः ॥ ८८ ॥
 एष देवि परदारनिपेक्षी वक्ष्य एव हि विचित्रवचनेन ।
 सा नरेन्द्रमबोचत दोषः कोऽपि किं परवधूदरणेऽस्ति ॥ ८९ ॥

वाहमस्ति यदि तत्किमियाह न्यायमार्गविदुषापि हतास्मि ।
 मर्मत्रेषिपथेन वक्षितायास्तद्विशम्य स जगाद् विरगतात् ॥ ९० ॥
 तुङ्गपीवरधनस्तननम्राः सन्ति किं युवतयो न मनोज्ञाः ।
 येन मोहवशेन दुरन्तं कर्म दुरिस्तमकारि मयैतत् ॥ ९१ ॥
 प्रेयसी परिजनं च सुताञ्च यौवनं च विपद्याञ्च धनं च ।
 बाम्यबाञ्च सुहृदञ्च सुखं च जीवितञ्च ननुषां स्थिरमेतत् ॥ ९२ ॥
 भावयन्निति मयाभिमसार् मङ्गरेषु विषयेषु विरक्तः ।
 वासरान् कतिपयान् गृहघासे ठस्थिबाधरपतिः स मुमुक्षु ॥ ९३ ॥
 अभ्युदाय वरपिण्डमिमिच्छ सधया विमलवाहनमामा ।
 राजमन्दित्रवाप यतीन्द्रस्त मुखा परमपाधुत मूपा ॥ ९४ ॥
 प्राप्नुकं नृपतिना विधिपूर्वं मयताप वरदानमद्यापि ।
 तत्र वाचकस्तः सहस्रैव विग्रपञ्चक्रमवापि दुरापम् ॥ ९५ ॥
 ध्यानधारधकृतप्रतियज्ञो निर्ममः सङ्कलस्तुषु छात्रुः ।
 तत्पुरोपवनमागमच्छुः प्राप्तवाञ्छवपरमागविमुक्तः ॥ ९६ ॥
 धातिदावमद्वहन्मुनिनाथो ध्यानपावकशिखामिच्छीयम् ।
 तत्र केवलमतीन्द्रियमस्य देवदानवजुत समभाषि ॥ ९७ ॥
 तं निधम्य सहसा वनपाछात्तुष्यकेवलमस्य परितुष्टः ।
 सावरोधनजनः सह मूर्धैर्बन्धितुं तमगमचरनाथः ॥ ९८ ॥
 तत्र मकिमरनिर्मरमूपो मध्यकण्ठशङ्खाहमवेत्य ।
 मेदिनीलुम्बितकुन्तलमारुहः परीत्य मुनिनाथमनसीत् ॥ ९९ ॥
 आशिषा मगवतानुगृहीतो भूतलेऽतिथिनयादुपविश्य ।
 मौलिबुम्भिकरणद्वजकोशः पूज्यतिष्ठ दधाया जितधर्मम् ॥ १०० ॥

यं निषेध मभिर्मा न हि दूरे

देवदानवजनेन्द्रसुभोगा ।

दुर्लभ भवसातेष्वपि धर्म

भूपति तमशिष्यमुनिनाथः ॥ १०१ ॥

तं निशम्य तुरवापमपुण्यै—

राक्षस्यं ब्रह्मसारमवेक्ष्य ।

सन्निवेश्य च स्तुत निश्वराज्ये

शिबिमे च पदवीं ग्रमणानाम् ॥ १०२ ॥

कैटमस्तदनुजः प्रियधर्मः

प्रेयसी मधुनूपस्य च पत्नी ।

इन्दुदीप्तिसहिता वरपद्मा

शिबियुः श्रवणतामय सुखे ॥ १०३ ॥

उग्रतप्तपस्रिभिरकाश

शास्त्रसागरतट परमासाः ।

ते समाधिभूतयः समभूष-

ञ्च्युते दिवि सुराः सममेव ॥ १०४ ॥

इन्दुदीप्तिव्याग्नमभिनस्य

कर्मणस्त्रिदशतामपहाय ।

राक्षताद्रिगिरिपत्तनराजः

सम्बभूव तनया हरिनाम्नः ॥ १०५ ॥

अच्युते त्रिदशतां दिवि लम्बा

पूर्वमन्मथुमूपकस्रजम् ।

उत्तरे च राजतामसभागे

तत्कणेभ्यस्तुतावनि साग्वी ॥ १०६ ॥

अच्युत इति सुखाम्यनुमूय

पूर्वमन्मथुमूपकरो यः ।

रश्मिभीतनुमुयो मदनोऽसौ

दारिकापुरि हरेस्तनयोऽभूत् ॥ १०७ ॥

यस्तु कैटमघरश्चिदशोभ-

ञ्च्युते तदनुजः पुरुषुण्यात् ।

भीषतो मियसुतो गुणपार्श्व
जम्बवत्युदरस्यो भविता सा ॥ १०८ ॥

जम्बवत्युदरस्युदरस्यविधिर्वा
संघाति समनुभूष चिरेण ।

धूमकेतुरसुरस्तपसामूत्
कुत्सितेन भूपदेमरघोषि ॥ १०९ ॥

अम्बजम्बवि हतेति मतिप्रया
तं अहार पृथुक विधांसया ।

धूमकेतुरसुरा परं कथा
भूप देवमिति हेयमङ्गिमि ॥ ११० ॥

इति नृपतिकरस्यो नारदस्तद्यथाव-
न्मदनसहजवृत्त सर्वमेवं निशम्य ।

भिभुवनगुरुपादौ पूजयित्वातिमत्तया
अचरमिच्छयमाणाद्वाचकाशोकनाश ॥ १११ ॥

गत्वा तत्र जगन्मन्त्रवेदमनि चिरं दृष्ट्वा च त बाळक
वत्ताशीर्षचनस्ततः प्रमुदितो द्वापरावतीमाययौ ।

तथ्यामङ्गजवार्तया प्रमुदित कृत्वा मुनिः भीषति
शुक्रान्तं स विवेषा तस्य जगन्नीमाग्नास्तितु बन्धिमपीम् ॥ ११२ ॥

स्वार्णं तस्य भवान्तराधि च तया रूपं च कामैः सम
भीसीमं यरतः सवसाधिगर्त निम्नं च तत्सहमे ।

अनिमण्या विनिवेश नारदमुनिः सर्वं यथावत्मुदा
कृत्वा तां क्षुतवार्तया प्रमुदितं दृष्ट्वा यजेष्टं ययौ ॥ ११३ ॥

इति भीषिगुह्यमन्तकमहामहात्म्यभीषण्यस्तुतोः पंडितभीषहायेनाचमन
कृते प्रमुखाचरिते अन्तम सर्ग ॥ ७ ॥

अष्टम सर्ग ।

अथ काशसम्बरसुगोन्द्रशृङ्गे
जनेनैकैरवधिकाशयिता ।
जनयन्ममोदमधिकं जगतो
यदुदे स बालकविपुः जनकैः ॥ १ ॥
परिरक्षया सुगपतेः सुकृती
मदनोमिष्टमिमुपयाति यथा ।
समुपागमममिथशुगणः
सममेव सम्पदलिङ्गापि तथा ॥ २ ॥
समवाप्य अम्मकुलरत्ननिधीं
कलितं च दौशवमतीत्य दानैः ।
सकलाः क्रमात्समधिगम्य कलाः
समयाप यौवनमनङ्गशशी ॥ ३ ॥
सहस्रास्य सारमसमीक्ष्य तदा
अमकं प्रतीयुरथ ये कुपिताः ।
बल्यवर्जिताः समरखण्डजयाः
स जिगाथ येनरपतीभ्युषितान् ॥ ४ ॥
विबिधोऽपि जन्तुजयितानगर्णः
पिबिताद्विमदुतिकरं नगरम् ।
समुपेयिषाम्भनसिञ्जो विजयी
निदद्याधिनाथ इव देवपुरम् ॥ ५ ॥
अपभूर्पितं समलोप्य नत
तमय परं स परिहृयमनाः ।

वितर्पितुमस्य पुत्रराजपद
 सुपतिर्बेवङ्ग सचिवानुमताः ॥ ६ ॥
 प्रथम बनेप्यवगमेन मया
 समवायि पुत्रसदृशः पुरतः ।
 तत्र धीमत्पुत्रमपुना तु पुनः
 स्वकुलामतः स्वयमपीह दिष्टो ॥ ७ ॥
 मनसामिवाञ्छितमुवाप्सना
 सकलार्थिनामुद विर्ताय धनम् ।
 उपराजमुख्यपुत्रराजपद
 मन्नाय सोत्सवमवाम्भुपतिः ॥ ८ ॥
 इति यावदास्त मदनः स्तुतितो
 नृपतेरवाप्तपुत्रराजपदः ।
 कुपितः स्वमातृपत्न्याद्विहृतं
 कञ्चरयिषेभ्यस्तनूद्भगवः ॥ ९ ॥
 दायमासने निजयपानविधा-
 वपकारमीपुष्टिबुद्धतमा ।
 मकरध्वजस्य पुरुषपुष्पयज्ञा-
 द्रिप्तिः कृतायि विपत्त्यापहृतिः ॥ १० ॥
 तमयाम्यदा कुलिशदण्डमुखाः
 दाक्षराधिराजतनयाः सख्याः ।
 बहुयामिमस्य विजयाद्विरेः
 शिलरं निनिम्युरसमं कुटिळाः ॥ ११ ॥
 शिलरे च तस्य शरवद्भनिर्म
 जिगनायसद्यदष्टश्लिमुद्यम् ।
 निदोम्प्रचम्बितमभिप्रतिर्म
 मणिपत्न्य तस्युरकिताव्य पुरः ॥ १२ ॥

प्रविष्टोऽन्य गोपुरमथास्य तदा
 बध्नतिसा ताम्कुम्भिशवप्रसगा ।
 मज्जुजाः सदा वदति खेटमनो
 पिशतीह यः स यज्ज्वाम्पुरुषः ॥ १३ ॥
 तदह बिशामि मयतां पुरतो
 गुरुगोपुरं सधरयजकृते ।
 इति पाचमस्य विनिश्चय्य तदा
 हुतमादरोह मदनो कुरिष्ठः ॥ १४ ॥
 मधिरुद्ध तत्र च स धपनिधिः
 हणमास्त यावदतिरम्यतमे ।
 म्बपदोपमर्दमयकोपमरा—
 त्सहस्राचिरास मयकृन्तुवगा ॥ १५ ॥
 स जगौ च तं किमु मदीयपदे
 कृतचाम्पद जड मराधम रे ।
 इति तत्रयम्पदपवाग्निरसौ
 यवस्य युयुत्सुरमिकाममहिः ॥ १६ ॥
 मृदुन्दीकृतलितसम्भारतर
 रमसा विजिस्य युधि त मदन ।
 नतमौलिकुङ्कुमलितहस्तयुग
 ममपृच्छदेवमिह कस्त्यमहे ॥ १७ ॥
 मुञ्जगो जगाद मुदितो मदन
 पृथुगोपुरे सुखिरकालमहम् ।
 स्थितिमासन्नामिह हि नाथ यथा
 कथयामि ते सकलमेव तथा ॥ १८ ॥
 मल्लकाभिष पुरमिहास्ति गिरौ
 विजयार्जुनामनि जगत्प्रथितम् ।

सममूत्पतिः कनकनाभनृपो
 दयितानिष्काम्य च बभूव मती ॥ १९ ॥
 सुरतोत्सवामृतरत्नानुमय—
 प्रतिसक्तयोः समभयस्तनयाः ।
 त्रिदियाप्स्युतस्त्रिदियनाथभूमो
 गुणवान् दिग्व्य इति नाम तपोः ॥ २० ॥
 दक्षरापिपत्यमनुमूय चिरं
 क्षणमगुरं जगद्बल्य तथा ।
 विपयेष्यसक्तद्वयः सहसा
 तनय नियुज्य निजराजमरे ॥ २१ ॥
 पिहितार्धं मुनिपतिं विपिना
 प्रणिपत्य सादरमवाप्य तपः ।
 सुसमाधिपाथकदिष्टामिरमौ
 परिवृष्ट कर्मयगमाप क्षिपम् ॥ २२ ॥
 तनयः स्थितोऽस्य गुरुसीधतले
 परिवारितो निजपुत्रमिजर्जना ।
 गुरुसम्पदा नियति ईत्यपतिं
 स ब्रह्मा वास्तुगुरुसैम्ययुतम् ॥ २३ ॥
 रिमवं विद्धोक्य दक्षरापिपते—
 रूपमामतीतमय मानधनः ।
 अमुकं नियोज्य निजराज्यपदे
 स विद्वज्ज सिद्धसङ्ग पञ्चमम् ॥ २४ ॥
 मनुमिर्द्युताः ॥ दक्षकवितप—
 प्रमिताः समाः जमधिसह तपः ।
 पुरुषोद्दिष्टीमभूतिर्मन्त्रगणं
 त्रिधिवत्प्रसाध्य सममूम्भनः ॥ २५ ॥

स चकार राज्यमनुगानुमतः
 समये ममेः पुनरपीह नृपः ।
 मुनिता यियासुमय मन्त्रगण—
 सप्तुधाव नः कथय नाथ विभुम् ॥ २६ ॥
 इति मन्त्रसाययवनाम्मुदिताः
 ग्रन्थिपत्य तीव्ररुतमाह नमिम् ।
 विमलावबोध जगदेकपते
 भवितास्य कः पतिरमेयगुणः ॥ २७ ॥
 हरिचक्षनेमिजिनतीर्यमव—
 स्तनयो हरेर्मनसिजोस्य पतिः ।
 भवतेति कैममयधार्य वचः
 लक्षराधिपस्य तमबोद्धिदम् ॥ २८ ॥
 मणिगोपुत्रक्रमणगवभृतो
 भव तस्य मन्त्रगण सेवयिता ।
 इह रक्षणेऽस्य च नियोज्य स मां
 मुनितामवाप्य च अगाम शिषम् ॥ २९ ॥
 परिपात्य मन्त्रगणकोशमिम
 स्थितधानमेहसमियन्तमहम् ।
 सप्तुधा समप्य तय त विभिना
 समभूय जम इहातिकृती ॥ ३० ॥
 मुकुटं वितीर्य मणिरत्नचित
 सप्तुधाव गोपुरपतिर्मदनम् ।
 कथितस्तदेव ममितीयहता
 तय किङ्करोस्मि यत् किं करषि ॥ ३१ ॥
 इति त यिनोम्य लक्षरेन्द्रमुनाः
 कणिना वितीर्य मुकुटं चकिताः ।

रिपवो मिथाः समवधोष्य मुखा
 तमृहं विनिष्पुरमि कासगुहम् ॥ १२ ॥
 अतिविप्रकृष्टमुपविश्य ततो
 भवनं समुत्सुरिति मूपसुताः ।
 अविचारमत्र लघु यः कुरुते
 स्वर्गमिष्टवस्तु कथं ते स पुमान् ॥ १३ ॥
 अविज्ञातदीपमवधार्य बधो
 मन्मथो गुहां गुहमिवातिमुद्रा ।
 अथ ब्रह्मपातमिह मीमत्तमं
 धितताम तत्र किञ्च तारयाम् ॥ १४ ॥
 विनिशम्य कर्णकटुमस्य एव
 कथिरावणाक्षियुगलोऽतिरुधा ।
 वृद्धिर्ताञ्जमच्छिरसीव महा-
 नथ राज्ञसाधिपतिराधिरमूह ॥ १५ ॥
 परिपाक्षिता मम भुजेन गुहा
 किमु कर्णजाह्नमपि ते न गता ।
 अपवित्रपादरजसा यत्किमा-
 मपवित्रमसतिपवित्रतमाम् ॥ १६ ॥
 पदपेण तस्य बन्धसेति भूषा
 कुपितस्तामाह शितपञ्चशरः ।
 तच्छ राज्ञसाधम वधासि वृथा
 कुञ्जनायिकाः कुवचर्न किमु रे ॥ १७ ॥
 रजसम्पदस्त्वमसि येत्कुवचे
 किमु नाशपातमविशम्भयिता ।
 बन्धसा न पौरुषमिह क्रियया
 क्रियते मदीर्नमु कुञ्जममवै ॥ १८ ॥

यमवेदम बाळ समुपैतुमना
 किमु रे यदित्यममिमापयसे ।
 इति काळराक्षसपतिर्वचनैः
 परितर्कयन्ममि मनोजमगात् ॥ ३९ ॥
 स तथा पठन्प्रतिदया प्रसन्न
 विपमेषुणापि कथये नितराम् ।
 धनमुष्टिमिः कुलिशपातसमैः
 करैश्च युद्धममवच्छ तयोः ॥ ४० ॥
 युधि काळराक्षसपति स दली
 परिघातवन्धननिपातकरैः ।
 स्वकैर्बिधाय विमद सख्य
 स्ववशं निनाय नतमौलिकरम् ॥ ४१ ॥
 विसतन्तुष्कारवमरवित्तयं
 विशदातपञ्चमसमं स तथा ।
 वस्तुमन्त्रं स तरवारि वदौ
 मकरध्वजाय परितुष्टमना ॥ ४२ ॥
 इति पूजितं समवलोक्य तथा
 कुसुमध्वज नरपतेस्तमसाः ।
 छलतोपकर्तुमितिमीमता-
 मपरामनैपुनरभिनागगुहाम् ॥ ४३ ॥
 अतिदूरतः समुपबिन्द्य ततो
 दधत्स्व केचरतनूखगणाः ।
 मयवामिमां विशति यो मनुजो
 समते ॥ धर्म यथासानुगतः ॥ ४४ ॥
 यद्यन निशम्य तदमीः सङ्घाता
 प्रविवेश तामदिपतेः स गुहाम् ।

रणकेडिना तमवज्रिण इठात्
 स्वयं चकार भुजग मङ्गलः ॥ ४५ ॥
 मृदुविष्टं भुजगतस्त्वयुत
 कळेबलुकीं चरणपीठमधो ।
 गृहकारिसंन्यपरिरक्तया
 सह विद्याया सममवाप ततः ॥ ४६ ॥
 इति छत्र्यछाममपलोभ्य तदा
 समुपागत मकरकेतुमर्मा ।
 मनु यापिक्कामय विनम्युर्यु
 मयदां तदीयतुररक्षजया ॥ ४७ ॥
 जगदुज्ज्वल दूरमुपविष्ट्य ततो
 विद्यायाति योऽमिषममम पुमान् ।
 जगतां पतिर्मुषमर्त्ता सुमनो
 मवितेति येचरज्जमोकिरियम् ॥ ४८ ॥
 वचन तदीयमववाच तदा
 जयवाग्निदग्धहृदयः सरलः ।
 सरसीं गजेन्द्र इव याचदिमा-
 मयगाहते किञ्च स पुण्यपनुः ॥ ४९ ॥
 सितपुण्डरीकद्वयसारुषिता
 त्रिवशापमम शुचिनीरसृता ।
 घात नीचर्षहा कथमाः स्पृहाता
 मलिनीकृतयमपुना ममता ॥ ५० ॥
 त्वमगान् दुर्नयविपाकतरोः
 पञ्चमस्य मममिदुरेवचनीः ।

इति तर्जितस्तदधिपम तदा
वयस्तेषु पञ्चविंशितोपि युधि ॥ ५१ ॥

कमजातसन्ततमयापजय
कथराधिपस्य तमयः सहसा ।
युधि त विजित्य समवाप्य ततो
मकरध्वज मकरकेतुरमृत ॥ ५२ ॥

हुतमुन्निवासमय कुण्डममुं
सरलाङ्गुलं समुपनीय जगुः ।
विशतीह यः स यस्तु वीरपति-
र्लभते यथामिच्छितं च नरः ॥ ५३ ॥

वचनं प्रपद्य स तथेत्यविश-
मिदशाशुशुसनिमपास्तमयः ।
अतितीव्रहेतिनिषहेन जग-
त्परिदग्धमुद्यतमिष ज्वलितम् ॥ ५४ ॥

हुतमुक्षुशिखासममिच्छीद्वपुः
स दयापविष्य बह्वन क्षणतः ।
प्रकृतिस्थितावसुरतः प्रणता-
प्तिक्षिपीतवस्त्रयुगमाप परम् ॥ ५५ ॥

अथ मेघसन्निभगिरिद्वितयं
समयोपनीय जगदुः कुटिळाः ।
अनयोः पति विषरं स जयी
समते च सामयिति कृत्यवशाः ॥ ५६ ॥

स पिताम्य कूर्पयुगेन गिरी
प्रविवेश तत्र कथरानुमता ।

विजितेन मेघविजुषेण तदा
समवापि कुण्डलपुण्यं रुचिरम् ॥ ५७ ॥

निजपार्श्वकौतुकदिदक्षिवया
 निजसीकषा कृतपरिक्रमणः ।
 परिचारितः क्षणरराजकुतैः
 स कक्षाविद्याय सहकारतन्म ॥ ५८ ॥
 उदित च तैरमृतचूततपोः
 परिपक्वमेकमपि वा स्मरते ।
 फलमस्य वीचनमहावमसौ
 तरसा समेका सुममस्य भवेत् ॥ ५९ ॥
 परिपाकरम्यफलनम्रशिखं
 तमयादरोह धूपतेस्तनयः ।
 कपिरूपधारिभ्रमदेन भृशं
 परितर्जितस्य स विखीक्य तथा ॥ ६० ॥
 अपठे दृशां मन्त्रणयोर्गुणकं
 विषम विषाद कपिभ्रममुक्ताः ।
 शिरसीयबाह्विमुवधुरवो
 मन्त्रेण सार्कमकरोत्समरम् ॥ ६१ ॥
 कपिमुदृतं युधि निधम्य स्त्रिय-
 त्परिगुह्य पुष्कमर्धं क्षमयन् ।
 वस्तुजातलं क्लिष्ट निदग्नि यदा
 प्रकटस्तादा समभवन्निदग्ना ॥ ६२ ॥
 अमृतफलं चरकिरीटयुतां
 नवपातुके गगनगो च तथा ।
 नवदानगोपितमतिर्बुधो
 विषमेपणे कृतनुतिः समवात् ॥ ६३ ॥
 करिरूपधारिभ्रुरगीमत्तमं
 स कपित्यकाननममीषत तैः ।

गदितं च नूनमिह संविदात्ता
जगदाधिपस्यमपि हस्तगतम् ॥ ६३ ॥

विपमेपुरत्र किल तद्वचना—
द्विदितिसा यावदुक्तैर्यनिधिः ।

बलद्वयनाथल्लनिमो रुपितः
सहसा वधाय तममि द्विरदः ॥ ६४ ॥

अरप्तास्तरे करपुरो रदयो—
विचरंश्चकार विमद स गजम् ।

स च तं जगाद नतिपूर्वमिदं
तव काम कामवगमोस्मि सदा ॥ ६५ ॥

अथ साहसैकरसिकः सह तै—
रनु वामसूरमगमत्स युवा ।

उप तत्प्रगम्य जगदुः कथराः
स नृपोऽपदः समधिरोहति यः ॥ ६७ ॥

स तदा प्रधाप्य च तमाक्रमते
निजवामपादहतिकोपबशात् ।

मुञ्जगाढतिसामसुरोऽभ्यगम—
द्विजितः स पुण्यपनुपापि रणे ॥ ६८ ॥

सुरिकाञ्चरस्तकबन्धानि तदा
परमुद्रिकामपि नतः स ददौ ।

विहसत्समुत्पन्नदमः सह तैः
म ततः सरावमिममद्रिमगात् ॥ ६९ ॥

समुपति घोसा दिक्कर स पति—
मंविता धियाः लक्षणाक्षयमदः ।

समरोहदेनमथ सोपि तदा
विजितश्च यादुयुधि तेन सुरा ॥ ७० ॥

बरकण्ठिकाङ्गवयुर्गं परमं
 करकङ्कणं स रुदिसूत्रमतः ।
 समवाप्य पञ्चविधिलोपि सतः
 समगाढहामनु धपाहगिरेः ॥ ७१ ॥
 स विवेश तं कृतरपस्तरसा
 वज्रुसस्तमैस्तत बराहमुद्रा ।
 समरे न तेन विजितञ्च वरी
 जपबोपशक्तसुमनोयनुपी ॥ ७२ ॥
 क्षणतः पयोधनमवाप्य कृती
 क्षणरं मनोजवमितिप्रथितम् ।
 छस्तो बसतकस्तमेन दृष्ट
 स बर्वा तत्र सितमैकतरी ॥ ७३ ॥
 महतां विपत्सु विदितोपठति—
 र्वशासे भवेदिति शृणाङ्गमुवा ।
 स विपाशितञ्च तरक्षय यथा—
 वपकारिणं न विनियम्य तना ॥ ७४ ॥
 रिपुरेष देव भग्न दुष्टमनाः
 परिभूय मामिति गतस्तरसा ।
 तद्वहं भग्नतमुपकारपरं
 गतर्वाक्षणावपरिभाष्य विमोः ॥ ७५ ॥
 तत्र किङ्करोस्मि बह्वृ किकरवा—
 यिति सन्निगाद्य मद्भाष्य वरी ।
 शुभविद्यपोद्धितयमिद्वद्वि
 यद्भूम्यहारमपि स्तेदपतिः ॥ ७६ ॥
 शूरमासमप्युदितवित्रतरं
 सधितं तयोरपि विधाप्य परम् ।

नवपीपनां लगधस्तसुतां
समवाप पञ्चविंशतिरपि तदा ॥ ७७ ॥

अननाम्तरोपचितपुण्ययथा—

दुपलब्धलाममवगम्य क्लृप्ताः ।

तमतस्तथापि दृढमावहताः

समनेपुरज्जुमधनं मयदम् ॥ ७८ ॥

समुपैति यो वनमिव विमयो

कमले स काममिति ते न्यगदम् ।

विदितञ्च तत्र वज्रैः समवात्

सुमनोषतुः सह शरैरतनोः ॥ ७९ ॥

मदतापशोपणविमोहकरम्

समवाप्य पुण्यविशिक्षाम्बिपमान् ।

अनताविशोचनमनोमदना—

नितरां तदादि सममृगमदना ॥ ८० ॥

शुक्मोगिरूपसुरमीमगुहां

विपमेपुणा सममयुः क्लृप्ताः ।

अमिता विजित्य जयमाप ततः

कुसुमातपवद्वयने स जयी ॥ ८१ ॥

स ततो वज्रम्विपुलनागवने

निरुणा समुन्नतजनतगिरिम् ।

नवपल्लवाचिततमाञ्जलं

गिरिवाहिनीमनु शिखाफुल्लके ॥ ८२ ॥

विदितासनां स्थिरसमाधिहते

निजनासिकाद्वितविशोफ्फणम् ।

नवताम्रपद्मपरिपाकित—

स्फटिकाससूत्रवलयं दृषतीम् ॥ ८३ ॥

चित्तपीतपीनपरिमाणवतीं

स्वयकेशपाशपिहितसंयुगाम् ।

सुखसौन्द्यादृतपद्मिप्रकुक्षे—

रूपसेष्यमानवद्वन्मायुदहम् ॥ ८४ ॥

परिणादिपीनकुक्षमारुता

जपनालसां जितमण्डगतिम् ।

कस्यचनकीमपुनरादरतां

जसवीर्यवारिजविडोसदृशम् ॥ ८५ ॥

निजकूपपीवनकलाविमर्षे—

स्तवणीं तृणीकृतजगन्निषादाम् ।

स विडोक्ष्य विसयमवाप्य पुनः

परिचिन्तयामिति बभूव युवा ॥ ८६ ॥ कुलकम्

सञ्चित् प्रमा किमुत शरुचभू

रजनीकरस्य किमु काम्तिरणी ।

मकरज्वलस्य रमणी किमिषं

भुवमागता ननु कुतोपि भवेत् ॥ ८७ ॥

सकलाकलादरविपी क विधे—

जडता क सचैभुमगा तवणी ।

मदनो भुव विनयनाप्रिमया—

वसुधैवकुतश्चैव रमणीत्वमगात् ॥ ८८ ॥

उवाचतस्मिन्मुपार्य तपो

नमिन् सुबुधैरतरे सुदृशा ।

कथमप्यगाधरणयोदयमां

परितर्कये विपतमेवमहम् ॥ ८९ ॥

इह काम्तिमाजिकययोपरता—

मिह मध्यतापि जगतां विरता ।

इह सुन्दरीसचयिमा वसित
 इह मुद्रितममहिलामहिमा ॥ ९० ॥
 मुपनत्रयप्रचितरूपगुणां
 पुपतीं स्थितां समभिभूष त्वयम् ।
 स विलोक्य तां मदयिता जगतां
 परमुग्धनाः सममवन्मदन ॥ ९१ ॥
 अथ तत्क्षणावुपगतं त्रिदर्शं
 विदितं वसंतकमपूज्यवसौ ।
 किमु मीयणे स्थिरसमाधिरता
 तद्वणी धने वसति कम्य सुता ॥ ९२ ॥
 स जगौ प्रमञ्जनजपोहि नृपो
 दयितास्य वागिति तपोस्तनया ।
 रतिनायिका कुसुमकेतुहते
 वनमाश्रिता तपति तीव्रतया ॥ ९३ ॥
 अवदानकर्ममिरतिप्रचितीः
 स च देव सर्वविदितस्त्यममा ।
 अनुकूपसंगमविधानतया
 स्वपत्न्यमो भवतु पिम्बसूत्रः ॥ ९४ ॥
 इति पदानं वचनमग्न्य तदा
 विनिश्चाम्य पुष्पधनुषा त्रिधिवत् ।
 सहसा हृतोपवरणः सरसं
 रतिपाणिपीडनविधिर्विदधे ॥ ९५ ॥
 सञ्चटापसारसुरपरात्मयता—
 ग्ररकामपेनुमय पुष्परथम् ।
 स वसतमङ्गतमपाप्य हृती
 निजलीलया निगमरस धनाम् ॥ ९६ ॥

रतिर्द्युतस्य महनस्य तथा—

त्युरतो बभ्रातुरतिदीनमुखाः ।

विदुषां बभूव इव ते मकरं

सुकृताङ्गमस्यनुभवा रियवः ॥ ९७ ॥

इति पोदशमवरत्नामयुतं

महत्तं विद्यन्तमवगम्य पुटे ।

अतिशूक्तकात्स्न्यखण्डवशा

पिद्भुर्गन्धासपदवीं बभूव ॥ ९८ ॥

धूपवीपिचीमत्तकहस्तवक्त्र

प्रविशन् तस्युरप्यप्य वमिताः ।

स्मरकपद्मांशविखण्डवशा

सहसा परस्परमिपीडयन्तः ॥ ९९ ॥

स्ययदेशपाशपिडितामदिश

किमु तिष्ठसि मधुसूताह्वयुषा ।

पुरतोपगच्छ मम वेदिं पदं

इति तत्र काञ्चन जगाद् पराम् ॥ १०० ॥

सकिं हृदयते कुसुमचापधृतो

नयनामृतं यद्वि न रूपमिदम् ।

नयनद्वयं विफलमेव भवे-

अमुं हृदयदर्शनममुष्य फलम् ॥ १०१ ॥

निविडोदपीतवितस्मभ्रत—

सहसा मयातुमसंज्ञाप्रपाद ।

मकरन्दशैलपक्षमुत्कटार्द्रां

स्वयमुत्तुका मियसक्तीमवदत् ॥ १०२ ॥

परमावबोपि अलु ते सुमगा

नपुरस्य वैः कुसुमगन्धसम् ।

ननु पूर्वजन्मनि तथैव कृत
 सुकृतं ययायमुदरेण भूतः ॥ १०३ ॥
 रतिकामयोर्युगमशृङ्ग परं
 विपयीकृतं तदधुनाऽऽत्मदया ।
 दयितेयमत्र कस्य पुण्ययती
 सखि आस्य निर्बुद्धिकरी मयिता ॥ १०४ ॥
 शिथिलाम्बरादितकटाः सुदृशाः
 सस्यदुस्तसाप्रपिगदस्तुमुमाः ।
 बुधमण्डसाधुदितहारसता
 मदनं बध्नादुत्थसोकमितुम् ॥ १०५ ॥
 कटकं भुक्तिमणयिहारसतां
 कटिसूत्रायामनि अकार परा ।
 अथवा विमोहपति पञ्चशरो
 न हि वेत्ति काचिदपि योग्यपदम् ॥ १०६ ॥
 तनयं विउभ्य परिपश्य तथा
 सितपुष्पसायकशरे क्षतया ।
 सुदृशा कयाचिद्विनि पञ्चशरे
 प्रकटीमपरबुधमर्षयि कथा ॥ १०७ ॥
 इति पद्मगुणादिनि पुरन्ध्रिजने
 नयकामदर्शनपिशाचयदी ।
 विदधाति वेष्टिममनेनपिष
 मयिबेदा वेदम मृपतेर्महान् ॥ १०८ ॥
 सस्यकशापाशपिदितास्त्रिमयुगं
 नमतिस्म पुष्पविशिखः पितरम् ।
 स च तं तदा विजयिन मुदितः
 परिदृश्य सूर्जनं बुधुम्ब मृगः ॥ १०९ ॥

तद्वनस्तरं च जनकासुमतो
 नयवाज्रगाम जननीमिसये ।
 नतमैश्विबुम्बिनपदाम्बुदह
 विनपात्रप्रणम्य निपसाद् पुरः ॥ ११० ॥
 विनतस्य तस्य च वितीय मुदा
 जननी समाशिपमधैकत तम् ।
 नयवीचन सकलजामयुत
 पवतीकृतत्रिभुवन पदासा ॥ १११ ॥
 सुसुमङ्गुलपतस्तुनीसकथ
 पवद्यावतामिठविद्योस्तद्वाम् ।
 विपुविम्बकान्तवदन सुमर्ग
 वृषुवससा विजितमेकनदम् ॥ ११२ ॥
 सुगणजमध्यमिमभायपति
 कनकावदातवपुष शुचिनाम् ।
 सकलोपमाननिचयेन कृतं
 विधिना ज्वर सुमगमस्य वपुः ॥ ११३ ॥
 इति पावदस्य विकसच्छयनं
 वपुरीकृते हठमनोनयना ।
 जग मर्ममेविमिरनंगदारीः
 हवि ताडिता कञ्जरपञ्चपू ॥ ११४ ॥
 द्विमलमिताम्बुदहनीनमुखा
 विरहानलेन परितप्ततनुः ।
 करपुत्रवार्पितकपोलतर्का
 गलिताशु शोबितुमुपक्रमते ॥ ११५ ॥
 नयवीचनं सवन्निमानुगतं
 सकलाकला निरुपमो विमला ।

विकसं भवेन्मम समस्तमिदं
 यदि सेष्यते न हि मियाः सुमगा ॥ ११६ ॥
 मुलपङ्कजं मुरमुगन्धिं यथा
 न हि पीयतेस्य सरसं सुदृशा ।
 अथ हस्ति या प्रणयकोपयशा—
 दधत्सकैः न न त प्रमदा ॥ ११७ ॥
 कृतगोत्रमेदयिषशा रमण
 कुपिता नियम्य सिषयेन वदम् ।
 भवन्तोत्पद्येन यदनामिमुक्त
 परितार्य रोदिति न वा सुचिरम् ॥ ११८ ॥
 प्रमदा न सा सुमगता यसति—
 नं चकालि सा बहुपुरन्धिजनैः ।
 इति यापदुस्तुक्रमना दधरी
 सुचिरं विचिन्तयति क्रमयशान् ॥ ११९ ॥
 मदनोपि तत्परणपङ्कजं
 प्रणिपत्य तापवृत्तिमुन्धमना ।
 मुदितस्ननीयमनसा साहितो
 निजसाधमुच्छिप्तपताक्रमगात् ॥ १२० ॥
 निजधाम राजतनयेय गते
 स्मरसायकैः क्षतममस्तननुः ।
 विरहप्यर्षा न हि विषोदुमल
 विगतत्रया कृतविकारमरम् ॥ १२१ ॥
 प्रथमोक्तं बुधनदं विषया
 बहु वृम्भने विधिलक्षेदाधया ।
 गदमा विभूषणमपाम्य न सा
 म्यमया विनिवृत्तिं विविधमना ॥ १२२ ॥

अथ केदापाशमवकीर्य तस्य
 सङ्घसा वचन्य च पुनः क्षमता ।
 करपङ्कजस्थितमुक्ताम्बुदहा
 घनकैलेयी किमपि शून्यमनाः ॥ १२३ ॥
 कन्दलीवकैर्मलपत्रैर्दलैः—
 घनसारहाट्टिमरिमिकरैः ।
 न हि निर्दयी कबरपञ्चव्यू—
 विरहे भवेत्किमप्यथा सुखदम् ॥ १२४ ॥
 अपरेष्टुपस्रवज्जनात्स्वर्गितं
 त्वय्योपि रोगपरिबोधपटुः ।
 स हारीरकारजमकाङ्क्षमर्षं
 विनिशाम्य मातुरागमत्सविधम् ॥ १२५ ॥
 विरहम्यथाविधुत्तामिति तां
 दायनस्थितां सुमनसोन्मत्तां वहा ।
 न कलुषिदोषमयं पप तद्
 समतर्क्यन्नरपतेस्तनयः ॥ १२६ ॥
 इति यावदास्ता सुविरे विविधं
 परिबिम्बयन्त्याहनिमिच्छमसी ।
 मद्गताङ्गसा प्रकटितावयवा
 समुपाय सा रहसि तावदमुत ॥ १२७ ॥
 कदिपटवीगिरिगुहाविचरे
 विमुक्ता चर्म विरुद्धिस्तु ततया ।
 जननाग्नतपोपश्चितपुण्यवयात्
 त्वमर्हस्यवर्द्धि च मयावरता ॥ १२८ ॥
 मयमातुपगवज्जयीवज्रयो—
 रसमयं कापि वपुः सद्यश्चम् ।

कुसुमे न चेत्सुमग नूनमिय
रमणीयतिस्ताव मनेद्विषमा ॥ १२९ ॥

तमयत्र निन्द्यमिति तद्वचन
स निशम्य कम्पितशिरो जगदे ।

अपि नैव सिन्धुमिवमम्भ भवे—
दमिष्यते किमु कुलप्रमथी ॥ १३० ॥

विपद्यादितोम्भ विनिवार्य मनो
पशसे यतस्व कुलमार्गरता ।

इति मातर सममिषाय मुह—
द्विन्मन्दिर प्रकरकेतुरगात् ॥ १३१ ॥

सकलभुक्तान्बुधिविषयारमित
वरसागरेन्द्वमिषया प्रथितम् ।

स ददर्श तत्र मुनिसङ्घजुत
परमावधीक्षणमपास्तमथम् ॥ १३२ ॥

प्रणति विषाय च निपद्य पुरः
समवाप्य चान्तरमुदारवचाः ।

स जगाद शोष्यमपि मातृमनः
सविहारात्प्रमत्तमुनेः शनकैः ॥ १३३ ॥

समुवाच त यतिपतिर्मधुना
भवतेयमन्यजननेऽपहता ।

शशिरोच्चिरित्यमिषया प्रथिता
तपसा च तेन समयाप विषम् ॥ १३४ ॥

अनुभूय तत्र च सुख सुखिर
दितिसंवरस्य विमयार्कगिरी ।

अबरोधरत्नममयद्वयिता
कनकसगित्यमिषयानुगता ॥ १३५ ॥

मधुमेन साकमधुमूय मय
 यदमूस्तथमप्युनमुता प्रथमा ।
 मियदभिमणीतनुमपोय दया
 रिपुणापहृत्य च गिरी निहिता ॥ १३१ ॥
 कमलकलाता त्वमथसोऽय गिरि
 मिश्रमसुरकुगतया च शृष्टे ।
 हतमङ्गलं सममिमीय पुरं
 परिषर्जित पुनरिहादरता ॥ १३३ ॥
 तथ पूर्वंजन्ममपमोहवशा-
 द्दुरधिष्ठाकात्रयमवज्ञ मुदा ।
 परिहातुमिच्छति दामोद्रेण-
 म्छिद्यतो दृढाण्य च मुदाशु ततः ॥ १३८ ॥
 इति तत्तथेति विमिश्रम्य चको
 यतिनायकं सकलसत्त्वहितम् ।
 स जगौ तदन्त जगतीधिरहः
 सममृतकुतः कलिद्यतो वद मे ॥ १३९ ॥
 मधुषापुष्पिप्रतिच्छको विपयो
 मगधामिषोऽस्ति मप्येव महात् ।
 बहु सम्पदत्र कलमातिगमो
 मगधानवीचत तदा मदनम् ॥ १४० ॥
 पतिरस्य मूपतिसमुद्रिपुती
 द्विजसोमदेव इति नामधरा ।
 भ्रुतिमागधर्मकुशाळकमतिः
 कमलाभिषास्य च वसूष वधूः ॥ १४१ ॥
 शुण्डरुपयीवनविभूतिकला-
 कुलजातिगर्वतृणनुस्यजगत् ।

स्फटिकाम्बुनिर्मलतमेभ्यस्तले

निजरूपदर्शनपथास्त मुखा ॥ १४२ ॥

कृतमासपारणमपारगुण

मलविण्मकायमकपायमुनिम् ।

गृहमागतं प्रवरपिण्डकृते

मुकुरं वविम्बितमपश्यदसौ ॥ १४३ ॥

विमलाबधि विजितकामरिपुं

प्रतिविम्बित तमवलोचन्य तदा ।

क्रुपिता विनिन्द्य बहुधा कलिलं

समुपाज्यं कुष्ठिततनुः सममूत् ॥ १४४ ॥

गुरुकुष्ठतः कुष्ठितविष्यदपुः

प्रविवेश न्यतमदिने बहमे ।

बहुभारतविस्तनपरा विवशा

सुतिमाप्य निम्बितस्तरी सममूत् ॥ १४५ ॥

गृहसूकरी तदनु सा च मृता

गुरुदुःखानां सममवध शुनी ।

सुतमोहतो ज्वलनमेव तदाऽ

सुत सातिपुंसितवपुः क्षणतः ॥ १४६ ॥

निगम च मेकपदपूर्वपदे

सममूत् च पीवरकुले तनया ।

अतिपूतिगन्धिरमवधू वुरिते—

निजगन्धतः परिहृता सज्जनैः ॥ १४७ ॥

सुपनिम्नगातद्वटस्य तले

कृतजीर्णपर्णशतरन्मगृहे ।

उडुपेन तारिततितीर्थुजना

पितृपोषयेति निपुणास्त च सा ॥ १४८ ॥

इति पावद्वय कतिचिद्विषया—

अयतिस्त सा परमबुद्धमहा ।

चिरजीविताः किञ्च स एव मुनिः

समवाप तावद्वयबोधनिधिः ॥ १४९ ॥

द्विमवापुबुद्धसद्वतरे शिशिरे

द्विषयात्यये वदतरोः सविधे ।

विजिताद्भ्योऽप्रतिमधैर्यनिधि—

वैदधे स्थितः प्रतिमथा स तथा ॥ १५० ॥

प्रितिरानिष्ठाहतिसद्विष्णुमर्मु

मशकाद्युपद्रवमवेस्य तथा ।

कृपया च सास्य वदजीव्यवर्ध—

अरणी पिषाय निमगेदमगात् ॥ १५१ ॥

अथ तां प्रमातृसमये प्रजतां

परिपूर्वबोधनिधिपद्व मुनिः ।

द्विमवत्तमे शुभतमे तनये

कमलामिधे तव परं कुशलम् ॥ १५२ ॥

विनिशम्य नाम मुनिभोक्तृमसी

समन्विष्टयञ्च किमिदं न मया ।

श्रुतमास्त तावदिति तावदम्—

त्सुतपूर्वसम्पुष्टकर्मफला ॥ १५३ ॥

मगवन्मुने कथमहं विदिता

मयि ते कृतागति कुतः कथया ।

अपकारेण्यपि भवत्यपवा

सर्वथे मनो मुनिजनस्य परम् ॥ १५४ ॥

किमु जातिहीनममुञ्जत्वमिता

करये विमो कथय मैऽद्य गतिः ।

इति सामुद्रोचनमिमां षडतीं
 पतिराह साधि मव चीरमतिः ॥ १५५ ॥

निष्कर्मण्यमिह सदा वशाण—
 क्षनुमाम्यदा मयति पुत्रि तदा ।

स्मिन् शोष्यते त्वमभुना तु शुभे
 पृष्टिधर्ममेव हि विचेहि परम् ॥ १५६ ॥

जिनमार्गसाधुषु कृतापकृतेः
 फलमित्यबोध्य मव शान्तमनाः ।

इति तां विनीय स जगाम यतिः
 नगरे च कोशलमवापदियम् ॥ १५७ ॥

नगरे च तत्र जिनमार्गरतां
 विपयेष्वसक्तहृदयां पट्याम् ।

गणिनीमवाप्य चिरकाळमसौ
 विधिना निनाव गृहधर्मरता ॥ १५८ ॥

विविधैस्तपोभिरतिबोरतरे—
 क्षनुतां गता च वरराजगृहम् ।

भाषे तद्वरावरगृहाविवरे
 मृतिमाप्य पोद्गशविष समगात् ॥ १५९ ॥

त्रिदशायिपला एमणीत्वमिष
 समवाप तत्र पुरुषुण्यवशात् ।

चिरकासतत्रयवनमेत्य ततः
 सममूष्य कुण्डिमपतेर्बुद्धिता ॥ १६० ॥

वररुचिमणीस्यभिषया प्रयिता
 वमघोषजाय च सजातिरवात् ।

सहसानुरक्तहृदयाश्च ततो
 हरिणा कृता युधि निहत्य रिपून् ॥ १६१ ॥

तनयस्तापोर्गुणमिधिस्तथमभूः

शिक्षिषाच्छकस्य च यतोम्यमन ।

कृतवान् रूपा किञ्च वियोगवतीं

जमनीं वियोगमगमस्तथमता ॥ ११२ ॥

इति तन्निशाम्य यतिनाययञ्चो

मुदिता प्रणम्य च स तत्कुशला ।

जमनीपुत्रं समगमस्तथरितं

कृतसत्किञ्चन निपसाह पुरा ॥ ११३ ॥

तमसौ निशाम्य परितुष्टमना

वदतिस्व काम यदि मे कुशले ।

वचनं ततो नियममेव विधे

पुनरोद्दिष्टीप्रभृतिमग्न्यगणम् ॥ ११४ ॥

किमु ते कदाचिदपि तन्नि वचो

न कृतं यदेवमतिमामवदा ।

शुरुविद्यका वितर वैचि तत—

लाभ शिङ्गुरोस्मि यत आमरण्यात् ॥ ११५ ॥

त्रिनिशाम्य सा वचनमस्य तथा

विनयानताथ मन्नाथ परम् ।

वरविद्यकाह्वयमवाविधिना

परितोषमाप्य च जगाद् स ताम् ॥ ११६ ॥

गिरिकन्दरेऽतिविपमे रिपुणा

पिहितस्य नो मम तथा सविधे ।

जमनी न चापि जमका शरणं

शरण त्वमेव ननु नास्त्यपरः ॥ ११७ ॥

नमस्य यच्च करणीयमिति

प्रतिपाद्य तां निजनिर्देष्टमगात् ।

स्वमधेस्य यश्चित्तमथास्य शठा
 समचित्तस्तथैव व्रुतमपापमशुम् ॥ १६८ ॥
 करैर्विदार्यं वृक्षकण्ठकरा—
 अथनाम्बुधौतगुरुहारलता ।
 अतिदुःखिता किञ्च विकारयशा—
 ह्रस्वतिस्त्र सा पतिमुपस्य कथा ॥ १६९ ॥
 परिपासनाय भवतैव धने
 शिशुरर्पितः करुणया मम पा ।
 विदितस्तदेव च युवेशपदे
 प्रविडोक्ततास्य करणीयमहः ॥ १७० ॥
 कुलमस्य चेदमलमस्ति विभी
 किमपास्यतेऽधिपनमेव जनैः ।
 तव पुण्यतश्च निजग्रीवमिदं
 परिपक्षितं कथमपीह बिम्बा ॥ १७१ ॥
 मम जीवितेन किमु नाथ परं
 तव शुद्धवशमसमूततनोः ।
 यदि वीक्ष्यतेस्य न क्षिरःकमल
 इधिरादयं चरन्निपीठतले ॥ १७२ ॥
 इति वल्लभोत्तमवधार्यं वृष्ट—
 स्तनयान्प्रचण्डमनसो निद्रुतम् ।
 निजगाढं वृष्टतमकाममशु
 नयतादिचारमधुना निघनम् ॥ १७३ ॥
 समचित्तस्तथैव पापचित्तं
 मुदितास्तदेति सहसैव कथाः ।
 अनतापबाधचकिताश्च ततः
 पृथुयापिकामसु विनिगुह्युमुम् ॥ १७४ ॥

उपनीय तत्र किल यावदिमे
 कृतसंविदो जगदिरे मदमम् ।
 अथनम्य सायद्विदं कथितं
 दितयिषया ससिद्धमजनकम् ॥ १७१ ॥
 असचेसिममनविषादय तां
 सहसा विपुम्य मिश्रवेदशरीम् ।
 रिपुर्मदतविधिविपुम्यरितं
 न तिरोदये हृतमशकमना ॥ १७२ ॥
 शुद्धमादपूर्तिरुक्तुम्विपरं
 मदनः पपात पयसि प्रथमम् ।
 विघर्नं रिपुं नयत तूष्णमहो
 पतिता वदन्त इति तेपि जल ॥ १७३ ॥
 रिपुस्तपमीदृशमवेत्य कथा
 पूषुवायिका स पिद्ध्ये वपदा ।
 उदकं वपद्य विपरीतक्षिप—
 सवधो रिपून् असममार्सरवान् ॥ १७४ ॥
 उपविश्य तत्र शुद्धैर्विधिः
 अत्रिषाथ पुत्रमपधीशस्तुता ।
 कथयेति सापि मित्रगाह तथा
 जमितः कृषा नरपतिः स वधा ॥ १७५ ॥
 रणत्रेयथा विरिपतीन्द्रजय
 समर्थस्तुरङ्गमगुराण्छरयत् ।
 अकलं जगत्करिदिवानजलिः
 स्वगयम्यवातिनिबहस्य धराम् ॥ १७६ ॥

करदीन्द्रगर्जितघनुर्ध्वनिमि—

हंयहेपितैश्चरणतूर्यरवैः ।

व्यधयंश्च कणबिबधामि मूर्ध्ना

नृपतिः कुषास्य सधिभिः समगात् ॥ १८१ ॥

मदनोपि तद्विपुबद्धं निकटे

समवेक्ष्य सखितमुक्ताम्बुदहः ।

प्रविधाय सैन्यमस्त्रिकसमं

निजमिधया समचलच्च रुपा ॥ १८२ ॥

तुरगा हवान् शङ्खघटांश्च घटा

रथिनश्च दुर्बममहारथिकान् ।

समगुः कुषा युधि मदांश्च मदा

इति सेनयोः समजबत्समरा ॥ १८३ ॥

पतितैर्गणैस्तुरगिमिभिश्च हतैः

परितै रथैर्बिहतसूतहयैः ।

अतिमीपञ्च समचलोक्य युध

नदतिष्ठा ये सूर्यमुनिमुदिताः ॥ १८४ ॥

अथ काञ्चसम्बरपङ्केन निजं

मकरज्जो जितमवेक्ष्य वसम् ।

अलङ्कृताञ्चलनिमैर्द्विरद्वै

रमसा अञ्जलिञ्चलयन्धरणीम् ॥ १८५ ॥

वीरः सद्योद्यैः पातिता बोधमुष्याः

स्युरीपृष्ठीर्धः सादिनः सादिताश्च ।

नारीर्नागेन्द्रा वीरभूपैश्च मूपाः

सर्वे येदीया मायया सम्प्रयुष्य ॥ १८६ ॥

निजं सैन्यं पातितं स्त्र निरीक्ष्य

पुष्ट्यपतिं दुर्जयन्तं पुरस्तात् ।

विद्य भार्या वाचिनु केचरेम्भ्रा

प्रद्युम्नाक्या रोहिणीमप्यवासीत् ॥ १८७ ॥

एहसापादीगिति तां च मुग्धा

प्रयच्छ शीघ्रं मम देवि विद्य ।

इत्था हठाद्यन सपन्नमुद्य—

मयोऽर्थास्ते सफलीकरोमि ॥ १८८ ॥

पासयिष्यन्ति स मां किञ्च पुनः

पश्चिम वयसि नाथ मयापि ।

साम्प्रमिदमतिमोहबधन

विद्ययोर्हृदयमदायि पुरैव ॥ १८९ ॥

काल्या वृत्तान्तं योपितक्षेष्टितेन

शीघ्रं निगत्यानङ्गवीरेण साकम् ।

दिव्यैः सामान्यैः सोऽस्मदात्ममहात्मा

भूभृग्मानी यो बुद्धचाम्बररुतेषां ॥ १९० ॥

शोण्डमण्डलितचापकटक्षिरेण

व्यलीचकार मृपति रचकेतिदृष्टः ।

भीत्यात्मना सविद्यमास्त च यावदेव

तज्जाकुला किमपि नञ्मुदाः शुशोच ॥ १९१ ॥

वाचसम्प्राप्य व्योमतो नाश्वरोऽस्म

इत्था सञ्ज्ञास्यैराशिप नामकनै ।

स्थित्वा तस्याध जातवृत्तोपि दास्यात्

पुनः किञ्चा जातमित्यम्यपृच्छत् ॥ १९२ ॥

तद्वचनं विनिश्चाम्य यथापत्

पुण्यैतुरपवत्तमुदन्तम् ।

प्राप्तियुग्मपिद्वितमवयवः सन्

वीतमज्ञाकमपोचत साधुः ॥ १९३ ॥

श्रुतिताम्रिलसन्धितत्तुषा—

तदमूष्मिद्रशतैरलङ्कृतम् ॥ ५ ॥

इति तत्स विबोध्य ससित

मुनिमाहार्यमहामतिर्महान् ।

मतिश्शिष्यविशेषकोविदो

महतां नास्ति जगन्मये खमः ॥ ७ ॥

बचनं तवतीव पेशल

मदनोक्तं विनिशम्य मारुतः ।

अपि वत्स जराधिकस्य मे

निपुणत्वं कुत इत्यवोचत ॥ ८ ॥

कुशलस्तद्वचोसि सत्वरं

कुर्वे किं न विमानमुत्तमम् ।

जननी तव दुःखिता पर

किमु कासं गमयस्यनर्थकम् ॥ ९ ॥

मतिनो बचनान्तवान्मुत

मदनो विसमयनीयमीदृशम् ।

विदधेध विमानममृतं

यद्यस्तः पुत्रमिवात्मनः स्थिरम् ॥ १० ॥

उच्छिन्नध्वजसमाकुलमग्न्यं

मीलिकलग्ननुलम्बितघटम् ।

पञ्चवर्षमपिमिर्मितकूर्तं

हाटकोग्जलकदीपतपीठम् ॥ ११ ॥

सक्रवाकगङ्गादिविहंगैः

प्रोक्तस्यरिपुरस्सररूपैः ।

ताम्रशाककदलीप्रतिरूपैः

हारिभिन्नचमपावलिमाढैः ॥ १२ ॥

नवम सर्ग ।

रिगरे कनकचन्द्राम्बित

मदना द्वापरीं मञ्जुरीम् ।

प्रविपत्य जगौ विमृष्यतां

ननु दुर्लभमिदं शिशोर्मम ॥ १ ॥

मातः क्षिपतां च नाः प्रसादो

दुष्कर्मोदयजातदुष्टदुःखः ।

को वा परतन्त्रयेषु कोपं

पीमाद्य कुरुते जनाप्रमूतः ॥ २ ॥

स्वप्नानुम्बितर स्वमातरं

पीनपुम्पमतीव सादरम् ।

स स्नेहमतिः प्रपम्य तान्

तदेषाचमिताः सनादयः ॥ ३ ॥

निर्मल्य ततो जगाद तं

सार्धं काम इति म्रियोच्छिन्ना ।

मानाह बिमानमाशुनं

सम्पन्नं कुरु सात्वरं बिभो ॥ ४ ॥

रुचिर्तं सुविशासमभूतं

स विषायाह बिमानमहञ्जम् ।

यदि ते रुचिर्तं मनोमय

सुतमापेह विरोषवर्जितम् ॥ ५ ॥

इति तद्वचनात्किञ्चावयत्

त्वरितं तत्र परं दर्शयत् ।

श्रुतिविहितसंन्यतलक्षणा—

तद्वन्मूर्च्छिप्रशतैरङ्गकृतम् ॥ १ ॥

इति तत्स विबोध्य ससित

मुनिमाहार्यमहामतिर्मवान् ।

अतिशिष्यविशेषकोविदो

महतां नास्ति अगम्ये समः ॥ ७ ॥

बन्धन तद्वतीव पेशल

मदनोक्त विनिश्चय्य नारदः ।

अयि वत्स अत्यधिकस्य मे

निपुणत्व कृत इत्यबोधत ॥ ८ ॥

कुशलस्तद्वनोसि सत्वरं

कुरुष्व किं न विमानमुत्तमम् ।

जननी तव दुःखिता पर

किमु काल गमयस्यनयंकम् ॥ ९ ॥

प्रतिनो बन्धनात्तदाद्भुत

मदनो विस्मयनीयमीदृशम् ।

विदधेय विमानमद्भुत

यद्यस्तः पुष्पमिवात्मनः स्थिरम् ॥ १० ॥

वह्निस्तम्बजसमाकुलमम्बं

मीलिकस्यगमुलम्बितघटम् ।

पद्मवर्जमणिनिर्मितकूर्तं

हाटकोग्गवलकरीतदपीठम् ॥ ११ ॥

चक्रपाकगडडादिपिङ्गैः

प्रोक्तस्यरिपुरस्सररूपैः ।

तालशाखकदलीप्रतिकूपैः

हारिचित्रवमरायस्त्रिजातैः ॥ १२ ॥

किं नृणीष्वनिमित्तमित्यम्य—

रतिमिर्दुःखसम्भवमपुण्ये ।

आदराद् य विमानमनगो

नारदेन सहितः स विमम्भी ॥ १३ ॥

त पितम्बिनमपाद् नारद—

स्त्वद्वियागगुरुदशोदपिह्वाम् ।

यत्न गच्छ पुरमुत्तपादार्था

किं न धीरपसि धीर मातरम् ॥ १४ ॥

तद्विरे समुपहर्षे मग्मघो

नारद वरपिमानपतिमम् ।

मीडयेति विदधे समापुञ्ज

क्षस्तापिगलज्जटं सवेपथुम् ॥ १५ ॥

यत्त यत्त मकरध्वज काम

व्याकुलो मुनिरकारि विमाने ।

स्नेहमारपिबन्तीहृतचेताः

किं त्वया मुद्दिनमानसकैम ॥ १६ ॥

रविमयी मम सुतश्च वस्तुसा

पूजितोऽसि पितृवत्पितृस्य ।

आर्धैरपि तद्यच्च भक्तितः

कर्तुमीदृशमतो न साम्प्रतम् ॥ १७ ॥

तच्चिराम्य वदतिह्य मग्मघा

सस्मितं तच्च मनोऽपि सत्यते ।

नैव तात विमलकिं सखा—

दित्युदीय गगनैपि तद्व्याधात् ॥ १८ ॥

तद्विमानमथ कूरमम्बरे

सस्मितं समवलोक्य नारदः ।

खेदलोकमपहानुमुत्सुको

नो मवानिति रुपा वमाण तम् ॥ १९ ॥

तत्तथा स्थितमबेक्ष्य विमान

तं मुमिवंदति काम अनिभी ।

सा गता परिमथ यदि पूर्वं

किं करिष्यति गताः कलु पद्मात् ॥ २० ॥

यद्यपि प्रियतरं न मानिक

कायमन्यपुत्र ते हित भुवे ।

कम्यका हि बहवो निवेदिताः

प्राकषारिरजुजो हरिष्यति ॥ २१ ॥

श्रीब्रह्मरि वचन निवाम्य त—

द्रागुबेगचलितोऽर्थकैतनी ।

यादसाम्पतितरंगचञ्चले—

रातत व्यमुचवद्भजो हरे ॥ २२ ॥

अथ विमानमवाप्ति मनोमुषा

नमसि वामदृशां नयनोत्सवम् ।

विकसितानननारवहोमित

धृतविळम्बितया क्रियया युतम् ॥ २३ ॥

वचनवासमहीधरसहज

सपदि तां प्रविषाय मनस्विनी ।

वनधराधरसिन्धुपुरजै—

वंदशानुभ महीतलमाकुलम् ॥ २४ ॥

मुकुलकुसुमपुष्पम्भतभृङ्गासिञ्चं

क्षितिर्हृदयलपक्षिण्याकुलां मालिनीं याम् ।

सदिरपदसमेता आदनीं पश्य यत्र

कुपितसुरविपक्षेणार्मकस्य विमुक्तः ॥ २५ ॥

अथवाशुभमयं चरानाहं कस्य गगनोन्मुखं
अपस्यशिशुकं भुत्वा वैगात्मपाति पुनः स्थितम् ।
हरति हरेरिणीवृन्दं चेतोमनोरमचेरित
अपस्यकथितं कीदृशस्य मनो न हरेत्कथम् ॥ २६ ॥

उत्कुञ्जास्य व्याततपक्ष कृतकेकं
सुत्यासक्तं मण्यरपाद् वनशुद्धे ।
शुभ्रम्भेत्तुम्भसमूहेः कृतगीतैः
पश्योत्कृष्टं मत्तमपूरं मदनैमम् ॥ २७ ॥

इष्टासीत्यनन्तामिपादितहृत्संलम्बकोसमजं
तन्मासाद्यनरकपानमपहृत्पञ्चाशच्छाकधिम् ।
नादाकम्पितदौकरजगहनं भीम मनोहारिणं
पश्य त्वं मकरज्जलक्षयमिदं शार्ङ्गकनिर्घातितम् ॥ २८ ॥

क्षाम्येरमाग्मदसकाद्रकपोडमुक्षान्
शुभ्रम्भदाक्षिणितचामरकषेताकार् ।
बंशोच्चर्तात् स्थिरगमीरजकाद्यथेषु
पश्याम्बु मन्मथं पुनः समदं विवन्त ॥ २९ ॥

शुद्धवशमनस्तसत्त्वयुक्तं
स्थिरमस्युज्जतिशाकिनं महान्तम् ।
क्षसमानमनन्तरयन्निर्घोषं
पश्य त्वं नगमेकमस्तिकस्थम् ॥ ३० ॥

उपतप्तस्थितदिम्पमहीकृतां
कुसुमपुञ्जरजम्बुरमीकृताम् ।
मकरमीनकुलीरसमाकुलां
विचमगाधजलामनुकुर्वतीम् ॥ ३१ ॥

घनतरङ्गपरिञ्जितवारिमि-

परिमलैरुपरिस्थितशेखरी ।

सलिलशेस्त्रिमधो विवृणोति या

स्रतदिनीमिव पश्य शुभीमिमाम् ॥ ३२ ॥ शुग्मम् ।

विमलवारितरंगमनोहरं

मदन पद्म पुरः सुरनिखणाम् ।

पृथुनितम्बनिबिडसुराङ्गनां

मधुरगीतवशीकृतकिञ्चरीम् ॥ ३३ ॥

इति निर्दिष्टवस्तुकुट्टका—

त्सुसमतीत्य शनः कियदन्तरम् ।

रथगङ्गाभ्यपदातिसमाकुर्वा

समवलोकिताम्बु पदविनीम् ॥ ३४ ॥

सदनाथकटकाधमासिनीं

ता विछोभ्य सहसा सविस्मयः ।

सात कस्य पूतना विछोभ्यते

पृच्छति स मुनिमादरादिति ॥ ३५ ॥

वत्सास्ति हास्तिनपुरं प्रथितं प्रविष्ट्यां

तत्राभवत्तरपतिः पुरुषेपत्तीयै ।

यो वानतीर्षमुपवदय पुरा जनानां

श्रेयानिति प्रथममास यथाधनामा ॥ ३६ ॥

तद्गदामूपणमणिर्मूपतिर्बभूव

भूपाळमौलिमणिरदिमवयार्चिताग्निः ।

यत्संज्ञया समभवत्कुरुवशनामा

वंशः प्राचिद्य इह भूषणये समस्ते ॥ ३७ ॥

बहुप्यतीतेषु नृपेषु तत्र

यशो पूतो नाम बभूव राजा ।

रामाद्य तिस्रोऽथ वयुर्बुध्या

तस्यांविद्यावास्विद्यया महाभ्या ॥ ३८ ॥

अजनिद तासु नृपमिस्मनयान्

धृतराष्ट्रपाण्डुपिण्डुराम् क्रमन्तः ।

प्रथमाञ्च सृजुशतमापदिद

प्रमुखा सुपोषन इति प्रथिता ॥ ३९ ॥

त्यागनौषगुणरम्भितलोहान्

पाण्डुमूपतिरुत्तमानपदम्भ्य ।

बुद्धिकौशलयज्ञान स मानी

राज्यमाप नमितप्रतिमूपम् ॥ ४० ॥

विदुषश्चपञ्चनातिगतामा

रूपपीषनदसागुणपात्रम् ।

उद्यताममङ्गुमाद्यामगूरा

तत्सुतादधिरिति प्रथितास्ति ॥ ४१ ॥

इय मध्यरित वज्रो मधुरतां विद्याविशेष तथा

मादण्य पुनरीक्षण मयद्विष्यामासि मामण्डकम् ।

बोध बोधितसाकृत्तमद्रिस्तु स्त्रीमावशिष्टं मति

तस्याः कः एतनु माविर्नु विमुचन शक्ता इती माहता ॥ ४२ ॥

पूर्वमप्य मयतो मविध्यतो

माविनीयममपधिदेहिता ।

किं वदस्यपि न ते यता भुता

त्रैप्यता तप कनीयसे तता ॥ ४३ ॥

इति निशम्य स तद्वचनं तदा

परमतापमवाप्य च सत्वरम् ।

निजकसमनिरूपणकैसिवा

सममवत्क्षणतः शबरो यने ॥ ४४ ॥

विरलवक्रपृष्ठदृशमावलि—

गुरुस्रष्टाटकपोलमयावहः ।

प्रततिबेष्टितभीषणमूर्धक—

अपसरकविशोचनतारकः ॥ ४६ ॥

करिकरोपममीममुजोरकः

पृथुकटिः कठिनोन्नतवक्षसा ।

स्पर्शितदिग्भृङ्गुयी कुटिळाळक—

स्तम्भ इवाभिगर्तं मनुजाकृतिम् ॥ ४७ ॥

तमयकोप्य अगुर्मुपमानवाः

समुपहस्य कुमारवयोधराः ।

अपस्येति कठोरबन्धोन्विताः

त्वमिह तिष्ठति मद्र कुतः पथि ॥ ४८ ॥

समवदत्कृपितोऽयं बनेचरः

इरिनियोगवद्वात् स्थितिबानहम् ।

उचिष्ठशुद्धहरः शबरोस्मि मे

प्रतिबितीर्यं मज्जन्तु मवखनाः ॥ ४९ ॥

मवति किं तत्र वस्तु नियोगतः

समुपकथ्यमहो वद सत्वरम् ।

इति अगुर्इतिविप्रियवर्णिनो

मृदुतया सहिता हि मटास्तदा ॥ ५० ॥

करिकरेणुतुरङ्गमयस्तुपु

पदिह सारतरं प्रतिगृह्यताम् ।

पपमतीव सुखेन यतो यनात्

कुशकतः प्रतिपाम इतो व्रुतम् ॥ ५० ॥

स च अगाधं यदत्र मवेष्टरं

तदिह मे प्रतिज्ञाय गता पदि ।

न हि स्वयं पुनः स्थिरनिश्चयः
कुपयकारि कुल न हि मे भद्राः ॥ ५१ ॥

इह यदुत्तमवस्तुसुखापह
तद्विवाग्छलि वेदुष्यामिमीम् ।
प्रतिगृह्णाण क्षुतां सुपतेरिमा—
मिति हसन्निरसौ जगदे भटेः ॥ ५२ ॥

वदति तान् बाधये यदि सा वरा
मम वितीर्ये वर्षं प्रज्जताधुना ।
न हि मय मवतां विपिने धमे
कचिदपीह भवत्यदिमीपये ॥ ५३ ॥

समुपपन्नं यत् सकलाह्वनात्
विज्जहतो मम पश्यत भीरवाम् ।
यच्चनमेव हरेरपि तादृश
महणमेकतमस्य हि वस्तुनाः ॥ ५४ ॥

इति जगात् वमेवरक्षेयमाग्नं
हरितनुममबो मतिस्ततमा ।
अगुरिमे हरिणा क्रिमु जातवान्
त्वमिह येन हरेर्यदि वसात् ।

अकृतपुण्यजनैर्न हि सम्यक्ते
वरजपूर्णमसापि गतमप ॥ ५५ ॥ [पदपदं]

कपिष्ठकेशभृतोदकचक्षुषा
सितवतोऽसितकान्तिधरस्य ते ।

कठिनपीनधनस्तनमच्छका
वरजपूरियमेव समा न तु ॥ ५६ ॥

भृगुतटे विनिपत्य श्रियस्य भो
मत्तपरा न हि जातिरिय तव ।

यद्मया सहशीं यमिता वृत
घुघमवाप्यसि यस्थियमाप्यसे ॥ ५७ ॥

प्रबिलमेनमतः क्षिपताप्रतो
प्रयत किं कुरुते कुपितो हरिः ।

न हि किराटकशुष्कपृथ्वीतिवा—
भूपजमे यतते मतिमाञ्जनः ॥ ५८ ॥

प्रजितुमेवमथाद्यु समुधता
दरुभिरे घनुपातिबिसर्पिणा ।
उभयकोटिमिरुद्विधा कस—
छडितहासमुन्नस्य करामिता ॥ ५९ ॥

प्रथमसुनुरह हरिश्चक्रिणो
नृपतिरस्मि न किं वनवासिनाम् ।
छडितवेषप्रतो न मयामि किं
यत इयं न वधूमम दीयते ॥ ६० ॥

ननु हरेरपि तोष इतो मये—
अथ मया सहशा हरिसूनवः ।
यदि वध्नापि यातुममीप्सवो
वदत यूयमह अयते तथा ॥ ६१ ॥

इति निगद्य निजाधिजसंज्ञया
प्रतिसमात् शृङ्खले कृतकुक्कुटः ।
तदनु शायरमावृणसवधिग्
बिबिधमाविरभूदसमुखतम् ॥ ६२ ॥

असितमूर्तिधरं मिश्रितायुध
ककुटकाष्ठशरादिपरिग्रहम् ।
अहि गृहाण कियत् कनु याति वा
वृठमिति सुबहाव समन्ततः ॥ ६३ ॥

पाणिपद्मपिङ्गितास्यपङ्कजा

सा कटोद् भृशमुग्मभाक्षिरम् ॥ ७१ ॥

शबर एव कुतो नमसा गतिः

सुरबरोऽपि कृतावतिरेव किं ।

द्वितिरभूतनिष्ठाचरणोभिज्ञो

यदि भवेत्तत्र सङ्गतिरस्य किम् ॥ ७२ ॥

धिरिणाहमिव दुष्टचेतसा

किं भवानिति हतो महामुने ।

बाह्वमित्थममिषाय सुन्दरा

निक्षिप्त्वाय मरण मुनेऽपुनः ॥ ७३ ॥ युगसम् ।

पुनः पितृभ्यामुपकृत्विषतो वा

पतिसर्वयोऽस्ति स पुनः नश्यम् ।

अस्य खदित्वायमरे मुरस्ते

युक्ता न शोकेन मृतिर्निष्पातुम् ॥ ७४ ॥

उक्तचेति तां प्राह मुनिमनोज्ञं

कीडा चिरं नो कियतेव यत्स ।

निज्ञेन वपय मनोहरेण

विद्योन्नयेभ्याः नफली कुदप्य ॥ ८० ॥

कनककुण्डलहारतिरीदस—

त्वागनुसेपनमङ्गदभूषितम् ।

मुषणमूषणमम्बुजमहस—

प्रतिमनैवयुग नयनात्मयम् ॥ ८१ ॥

कनकदीप्तमिर्म कटिनोत्सं

करिचरायतवृत्तमहामुञ्जम् ।

समरमंततिदुश्चितकुत्तमं

स्थिरतरं मनसोपि मणोऽस्मिन् ॥ ८२ ॥

पद्मिदृशममशेषजनानां

मर्त्यलोकनयनामृतभूतम् ।

तद्वपुः समबलोक्य सुगाक्षी

विस्मिता च हृदिता च वमूष ॥ ८३ ॥ विशेषक ।

कमपि भावममृतमधाप्य तौ

धिविषदैरुसमुल्लसिताननौ ।

समदुररूपरस्परमानसौ

वदद्यतुः पुरमुष्कृतकेतनम् ॥ ८४ ॥

उत्तोरणां द्वारवतीतिनाम्ना

निदधयामास मुनिः पुरीं ताम् ।

या नागराणां स्थितये विधाया

इतेव साक्षान्नगरी सुराणाम् ॥ ८५ ॥

मन्त्रतुरग्निकुञ्जकुङ्कुमपिबन्धु—

क्षाता सदा नरपतरपिबासमूताम् ।

मत्तद्विप्रेन्द्रकरदध्युतवानवारि—

सक्षातकर्द्वमस्तुषुगमयन्नमार्गाम् ॥ ८६ ॥

साय सुधाधवलहृम्यतलाधिकृष्ट—

सीमन्तिनीवदनसंशयितेऽनुविम्बा ।

बुद्धप्रवोसिषु निवेशयिनिगमाभ्या—

मायाधिताक्षिसदिगागतलोकलस्याम् ॥ ८७ ॥

मुक्तांशुसितककुभः प्रचुर्यधासा

निःसंस्पृहावलयः स्फुटरत्नमासः ।

यस्यामगस्तिपरिपीतपयश्च यस्या

सिन्धोः श्रयण्यविकला म्रियमहृषीण्या ॥ ८८ ॥

यस्यां मत्तन्नमरमुख्याः पादपा मिसरम्याः

पद्मिन्पोपि प्रतिविद्यमस पुष्पमाळाभिरामाः ।

अथवापुत्रव्यापनसका
 विधिप्रसूतयैः कृतकण्टिकाः ।
 अपिस्तुसपिशाणशिरोगहा
 मलिनयल्लभूताऽप्यतदाहिजाः ॥ १४ ॥
 निद्रिस्तदेशदपोष एनेचपा
 परिदधातुरमैकपिपास्तथा ।
 तद्वत्साकननरसपमातुमा
 कुननरेशचमूरमपयथा ॥ १५ ॥
 अस्थिरासनकुम्भमदाभूता
 गजसुवाञ्जित्यादिबद्धाहनाः ।
 दृष्टसुताद्ययिता द्वि पुष्टसता
 अदति नव मदाः समय निजम् ॥ १६ ॥
 कथितिससनातुरगा निजम्
 सममिपाल्य नरानमिदुमुष्टः ।
 गतमदाः करिणा एवमुष्ट
 परिधिपाय एनेचरतो मपात् ॥ १७ ॥
 मंसनगुप्तकपायुनि कुहिनी
 पतितवत्तविमूषणविह्वला ।
 पुष्टमेहमिता पतिता पर-
 चिज्जर्माः कृतशोकमहारथाः ॥ १८ ॥
 पुष्टपिपाणपुणो बहूया जर्माः
 पावटनामपादतिमीवजात् ।
 करुणनादकरोति बसाङ्गका
 सममिरोपयितु न इदेमम् ॥ १९ ॥
 इति मक्षामयकम्पितमैनिदे

सति जमे खरयानरयस्थिते ।

शवरकैरमियुष्य करोर्बल

कृतरण भिजित सहसा तदा ॥ ७० ॥

इति निपात्य मदान् क्षणतोऽक्षिर्भा-

स्तुरणनागरयानपि मायया ।

वरवधुमुपगृह्य दुराहतिः

शपरवेपथरो विषदुष्यौ ॥ ७१ ॥

मिष्टुर्सगरमहामयाकुला

संततम्भसितकम्पितस्तनीम् ।

तां विमानमुपनीय कम्पकां

नारदस्य पुरतो व्यवेक्षयत् ॥ ७२ ॥

तं तथाबिहतरूपधारिण

सा विलोक्य गुरुदुःखविह्वला ।

पश्य तात मम पूषदुच्छ्रितं

स्व निनन्द मुनिसन्निधाविति ॥ ७३ ॥

येन नैव हरिस्तनुरभिमो

नामयस्तदनुमोपि धाम्निष्ठः ।

आ दुराकृतिरपाहरत्कथ

मामभाग्यवसति वनेधरः ॥ ७४ ॥

अन्य नैव मरुजे विलोकिता

तात मां विपदि किं न रक्षसि ।

बान्धवाः किमिति दुःखमाभिर्भीं

मां न पश्यत यतो न रक्षय ॥ ७५ ॥

उद्धतम्भसितवेपितस्तन-

पाप्मिपद्मपिहितास्यपङ्कजा

सा करोद् भूषामुष्मनाम्बिरम् ॥ ७१ ॥

दावर एव कुतो नमसा गतिः

सुरचरोऽपि कृताकृतिरेव हि ।

दितिब्रमूढमिदाचरपोमिमो

यदि मवेत्तव साङ्गतिरस्य हिम् ॥ ७२ ॥

धैरिणाहमिदं बुद्धचेतसा

हिं मयामिति हतो महामुने ।

बाष्पमित्थममिषाय सुम्भय

मिथिकाय मरण मुनेः पुट ॥ ७८ ॥ युगलम् ।

पुरा पितृभ्यामुपकृष्विता या

पतिस्तर्षपोऽस्ति न पुत्रि सत्यम् ।

मम ददित्याचसरे मुरस्ते

युक्ता न शोकेन मूर्तिर्विधानुम् ॥ ७९ ॥

अपरवेति तां प्राह मुनिमनोर्ज

कीडा खिरे नो क्षिपतेन चरत् ।

मित्रेन रूपेण मनोहरेण

विष्ठाचमैऽभ्याः सफली कुदध्व ॥ ८० ॥

कनककुण्डलहारतिपीडस—

त्वागनुसेपनमाह्वयमूपितम् ।

मुचनमूपनमम्भुजसहस्र—

प्रतिमनैवयुग नयनोत्सवम् ॥ ८१ ॥

कनकशैलमिमं कठिनोरत्नं

करिकरायतनूत्तमहामुखम् ।

अमरसंततिकुञ्चितकुन्तल

स्थिरतरुं मनसोपि मयोन्मिषतम् ॥ ८२ ॥

यच्चिदर्शनमशेषजगन्ना

मर्त्यलोकादनयनामृतमृतम् ।

तद्वपुः समवलोक्ष्य मृगाक्षी

विस्मिता च हृदिता च बभूव ॥ ८३ ॥ विशेषकः ।

कमपि भावममृतमवाप्य तौ

विविधकेसिसमुत्सृष्टाननौ ।

समनुरक्तपरस्परमागच्छौ

बद्धशत्रुः पुरमुच्छिस्तकेतनम् ॥ ८४ ॥

उत्तोरणां शारवतीतिनाम्ना

निदर्शयामास मुनिः पुरीं ताम् ।

या नागयणां स्थितये विषाखा

इतेव साक्षाच्चगरी सुरयणाम् ॥ ८५ ॥

मञ्जुत्पुष्पनिग्रकुचकुङ्कुमपिञ्जलम्बु—

स्नातां सदा नरपतेऽपिषासमृताम् ।

मत्तद्विप्रेन्द्रकरदम्बुतदानवादि—

सङ्घातकर्मसुबुर्गमराजमार्गाम् ॥ ८६ ॥

साय सुधाचवकहृन्मृगलाधिकरू-

सीमन्तिनीवद्गजसंशयितेभ्युविम्बा ।

तुङ्गप्रतोषिषु निवेशविनिर्गमाभ्या—

मायासिताखिलविगागतलोकास्थाम् ॥ ८७ ॥

मुक्ताश्रुक्षितककुमाः प्रचुरप्रवासा

निःसंख्यशङ्खवलयैः स्फुटरत्नमासः ।

यस्यामगस्तिपरिपातपयस्त्रयस्य

सिन्धोः श्रमस्त्यक्तिकक्षां श्रियमाहृषीष्या ॥ ८८ ॥

यस्यां मत्तममरमुल्लसः पादपा निखरम्याः

पद्मिभ्योपि प्रतिविशमख पुष्पमाळाभिरामाः ।

पाप्यः प्रायो मरकतदिसापयमिनिप्रदेष्टाः

स्वर्गं स्वर्गं स्वयति यदुपा रीत्य यस्याश्च करमीम् ॥ ८ ॥

जिनेन्द्रभक्त्या स्वयमेव यस्याः

काटापकोऽभूद्विशेषाधिनाथा ।

कृता च मासाश्चमदानुगता—

त्वा यणनाम्ना क्रियन्मरताभ्याः ॥ ९ ॥

सामिह प्रतिवेदम निवृत्तमतिर्पारयेति तां मग्मया

इत्य नारदवाक्यतो मवनय कुप्यमहाकातुकम् ।

स्तम्भित्वा गगने विमानमगमत् द्रष्टु पुनस्तामसौ

मानुमानुरिष प्रतापनिसया दृष्टमहाकम्भिकम् ॥ १० ॥

उग्रधामरविमूर्तिविशर्प-

स्त मपृच्छनमगमयमारान् ।

पीतय विस्मितमनाश्च स द्विजि-

विषया मकरज्जुत्प्राप्ति ॥ ११ ॥

पात्रिणाहनरुतप्रतिक्रम-

वेष्टिभो वृषसुते सज्जयेमिः ।

देव याति तच्च मातृसपत्न्याः

सुनुरेव उदयकविवासा ॥ १२ ॥

प्रवृत्तिधाक्यमवधाय सतापमेना-

मर्थं चित्तस्य अपरं वरमसथाहम् ।

सम्बोद्धरोष्ठमुजमुषमतीव गौरं

स्वं स्यूयकपमुपकल्पितर्थाश्च वृद्धम् ॥ १३ ॥

भुत्वोवाच प्रथययुक्तं वचनं न

किं भो यूयं मिथुरचित्ता वमयामाः ।

दातु शक्य नो फलजात कपिरेव

छित्त्वारण्य याति ब्रह्ममे न च दोषः ॥ १४ ॥

कञ्चिद्विकम्पितशिरःकरपावयुग्म-

मुञ्चन्मन्त्रसममिर्मं तुरगं शुद्धित्वा ।

अञ्जत्सपत्न्यधनमाह स तत्र यत्र

मानुः स्वयं कृततुरङ्गमवाहमास्ते ॥ ९५ ॥

अम्बाः कस्य किमत्र पारयसि ओ हेटावृकस्तव किमु

विक्रीयासि नु वा ह्य स्वयमयो पप्रच्छ भानुस्तदा ।

त प्रत्याह स वल्लभातनुमधस्तव अक्रपाणेः सुतो

योम्योऽयं ययुरस्य दुःखमतमो यद्यर्थिता स्त्रीकुटुम्ब ॥ ९६ ॥

मूर्त्यं किमस्य स तमाह शुभर्णकोटी

किं नम्ये नैव सुतरां तुरगाः समर्थाः ।

किं दृश्यते सकलमेव हि वस्तु लोके

ग्राह्यं परीक्ष्य यदि कार्यमुतापधार्यम् ॥ ९७ ॥

एव करोम्यर्थं ससंभ्रमो द्रुत

समादरोहाम्बमतीव अञ्जसम् ।

अम्बोपि बल्लाम तयातिवेगतो

ऽनुरक्षयामास यथास्य मानसम् ॥ ९८ ॥

जान्त्वा सलीलमथ अक्रपव ततो नु

वेगात्ततः पतितवस्त्रविमूषणं तम् ।

कृत्वा भयाकुलमम्बोऽस्रजसूनुमेव

तस्यौ प्रपात्य च पुरोस्य हयो विभीताः ॥ ९९ ॥

अमैकपञ्चम्यरपाञ्चसंकुलं

महामिमार्गैकधनं स पातितम् ।

विकोक्य भानु कृतहस्तताडनः

प्रहस्य वक्षः सहसेति आबधत् ॥ १०० ॥

तत्र कीर्तिरशेषमृतक

प्रतनोत्यम्बसुशिक्षयाजिता ।

इति वाचमतीथ गवसार्धं
हरिसूनुः प्रमवायहा निशम्य ।
निजभूष्यजनाम् अगाध शक्ता-
निममारोपयतति कौतुकेन ॥ १०८ ॥
उद्धृतः क्षितितलावध टङ्को
माययोपरि पपात गुरुः सः ।
कूर्परांघ्रिरवनास्यशिपंश्चि
स्फोटयन्नखिलमृष्यजनस्य ॥ १०९ ॥
केचिद्भ्रू विगतास्त्रिलोकेषु
मूर्च्छिता धरणिपीठमवापुः ।
कम्पमानवपुषः पुनरभ्ये
तस्युरर्पितमुक्ताः करपथ ॥ ११० ॥
पातितोऽस्म्यहह कष्टमर्षिर्ह—
रेमिराः कठिरिये व्यथते म ।
निस्त्रनञ्जिति सुपीवरगात्र—
स्तान् ममर्षं च अगाधं च मानुम् ॥ १११ ॥
नाभयो मम अनाब्ध धराका
धनुमध न च मां क्षत्रु दृष्ट्वा ।
कौतुकं च महवस्ति ततो मा—
मभ्यधोऽदरत पश्यत शिष्टाम् ॥ ११२ ॥
इत्युदीर्णमुपकर्ष्य बलिष्ठा-
मादिवेश हरिसूनुराषाम् ।
आदरोपयिषुकान् युगपत्
मोघुर्मुपसृताः सममेव ॥ ११३ ॥
तेपि तद्विभिन्नापुच्छोपा
वशिहीयुरथ त अङ्गात्रम् ।

पूज्यराज्यतनयैः सह धीरै-

रुत्थितो हरिसुतः स्वयमेव ॥ ११४ ॥

तं प्रपात्य चरणी परणीभूत्

स्यैर्यमार्यसद्वितं गुरुभूतिः ।

तस्य वक्षसि निधाय च पाद

वेगतस्तुरगपृष्ठमिधाय ॥ ११५ ॥

पश्यतां मुदितचेतसां वृद्धा-

ममतो कलितबाहिर्न विष्म् ।

सम्प्रवाह्य चरदोक्षपोषित

स्वं पक्षोत्तिविशद प्रकाश्य सा ॥ ११६ ॥

उन्मुक्तैर्हरिसुतारिमिर्भू-
नीक्षितः पदुमतिस्तिरोऽमवत् ।

मामिहोपवननागवह्निष्ठा-

कान्तमाप्य स जगाद् उत्कान् ॥ ११७ ॥

प्लवदेव वनमस्य आशया

दूरदेशमनुयातवानहम् ।

तत्क्षणं मम हृषाक्षरस्त्वमी

येन विक्रियमवाप्नुयुर्भुवम् ॥ ११८ ॥

आतप्यै त्वमसि किं पिशाचकी

केनचित्किमुत मो प्रतारिता ।

यच्च प्रष्टमपि कथ्यते वन

तच्च येरुपगतिं समीहसे ॥ ११९ ॥

ते मनुष्यमिति विष्णुवह्निमा-

नागवह्निवनमेतद् व द्धि ।

अकवर्तितनया प्रसादवान्

कीदृशु यदि कमेत नापर ॥ १२० ॥

तद्वचस्य स मिशम्य तान् जगौ
 रक्षका भवत निष्कुराः किमु ।
 स्थानमानपुरुषान्तरं न या
 वेति योऽस्य पुरतो ब्रूया वचः ॥ १२१ ॥
 सञ्चरन्तु त्वजमात्रमग्निषो
 रक्षका मम हया वनान्तरे ।
 वञ्चयामि यदि वः प्रयुक्तार्ता
 मुद्रिकाग्रहणक ममोत्तमाः ॥ १२२ ॥
 तन्मिशम्य मुद्रितान्तराशया-
 स्तु गृहीतवरमुद्रिका जगुः ।
 एवमस्तु परितोऽत्र कुक्ष्यक
 मक्षयन्तु त्वजजातमिच्छया ॥ १२३ ॥
 तान् जगाद् पुनरित्यसौ हया
 यद्यमी व्यभितगात्रकाः क्षुधा ।
 पञ्चपुष्पफलमक्षण व्यधु-
 क्तौ निवेद्यमुचितास्ततः क्षणम् ॥ १२४ ॥
 तन्मिशम्य जगदुः परस्पर
 ते हसन्त इति किं तुरङ्गमाः ।
 नागवत्स्यवनमत्र कुर्वते
 इत्युदीय शिमिळा गताः पुरीम् ॥ १२५ ॥
 तद्वन सपदि नम्रलोपम
 स्थण्डिलीकृतमनगबाजिमिः ।
 तत्सर्वमपि महास्ति तत्क्षणा-
 ष्ठोदितानि भृगुबद्धमूषताः ॥ १२६ ॥
 मातृकार्यकर्णकतत्परो
 वीर्य्य क्षुण्णमक्षिर्कं वन तता ।

हर्षपूर्वमतिरिष्टचेष्टिनः

प्राप चासु नगरीयन क्षणात् ॥ १२७ ॥

दृष्ट्वाऽनेकाः पादपञ्जातीरमणीया

नानापक्षिण्याततशाखाः फलपुष्पैः ।

सुरैरिष्टैश्चतुर्गन्धैः परितोभ्रा

पमरहेद् कस्य धर्मं स्वादिति विधाम् ॥ १२८ ॥

विष्णोरिष्टा वा बनिनानामतिमात्र

सस्या मातुस्ते रिपुमात्र सतर्त वा ।

यत्तु पुष्टा तद्वनमेतन्मदमेष्टं

काम विद्या ग्राह यथेष्टं कुरु वैव ॥ १२९ ॥

यस्य भुत्वा मरुतमेव चपमार्गं

दीप्तोत्पुच्छ चञ्चलमेव तमुमप्यम् ।

मण्डीरास्य मीपयनाद् सितवत्

कृत्वा स्पृष्ट सुस्मरवादी श्वपचोऽमूत् ॥ १३० ॥

ग्राह साहो मे वनरक्षाः कविरेव

बाहो बाह बाष्पति मोक्षं फलमेवम् ।

क्रीडा रम्या जीवनहेतुमम यम्य

तस्य यच्छत पक्ष चैकं फलमस्मै ॥ १३१ ॥

कष्ट भुत्वा मोक्षुरतस्ते हरिषम्बाः

सस्याख्यायाः सञ्जनमेतत्फलपूर्वम् ।

शृङ्गं स्पृष्टु पुनर्ममद् स्पृष्टमेव

प्राप्नु मोक्षं वैव कथा च क्रियतेस्य ॥ १३२ ॥

मच्छाश्वसाज्जो वनवेशाद् श्वपच त्व

दस्येयामेष्टिप्यवकारैः पुन्यैस्तैः ।

प्राप्तास्पृष्टैर्वैकुण्ठमद्यप्य यत्तु कृष्णं

दोषोऽस्माक नास्ति तमुच्यतेनपाकाः ॥ १३३ ॥

विद्यावाक्य तस्मिन्नाभ्यांगजन्मा
हृष्टोत्थस्तस्य परावृत्त्य वेदम् ।

कभी दृष्टी कुण्डिकायोगपट्टः
श्रुत्याज्ञायी वेदवित्पिणसाक्षः ॥ १४८ ॥

वात्सान्निभ्य श्वेतघाताः सदर्माः
कोपी सूक्ष्मी शुभ्रयज्ञोपवीती ।

विप्रो बृहः कम्पिताशपगाधो
मृत्वा यमा पाचते ताः स वैद्यम् ॥ १४९ ॥

पुष्प्यो वृत्त आहु महां
बाण्यां नीर शान्स्पर्धे च ।

कस्याप्येतद्वत् येन
भोक्तुं पुर्वो प्रामोम्यस्याम् ॥ १५० ॥

श्रुत्वेव ताः प्रोक्षुर्विप्र
विष्णोरिष्टा माया सत्या ।

मानोमंता सीमाग्याब्धि-
स्तस्या बापी मात्येष या ॥ १५१ ॥

हारिश्चक्रवाकस्तुस्तमी
हसन्नुपवाङ्गामिनी ।

संगनेव बहूमा भुजां
मह बुद्धमा हि पापिनाम् ॥ १५२ ॥

पादवमोजगपाण्डववीरः
वीरज्ञनैरपि पूजितपादः ।

विष्णुरिहैकतमो वनितानि—
स्तत्तनुजोपि च मञ्जति नाभ्या ॥ १५३ ॥

तद्वत् स विनिश्चाम्य जगात्
सुनुरक्षि हरिवह्नमवध्याः ।

शूर्णितमानुजः क्षणतोऽसौ

कीदृशबाधं चिरं प्रतिधीयते ॥ १४१ ॥

इदामहामहाकादिमिरुष—

मांशितशेषजनोतिदरोष ।

मार्गमितक्षत उन्मुक्तपादम्

स्यम्भनकेन सुनोय मुदरो ॥ १४२ ॥

तं प्रबिम्बाय जना अगुरेय

कोवमहो पुरुषो विद्वत्तिष्ठः ।

कीदृशि पीर्यतिः पुरि विष्णो-

र्थाबुदुष्टप्रयहितचङ्गी ॥ १४३ ॥

किञ्च यय दृगः सुरनाथ

पद्मगण्डुत वैस्परो वा ।

आकर्मिर्ष सुरपथ्य तु माया

स्वप्नमह किमु वास्वथ आग्रह ॥ १४४ ॥

इत्यतिविस्मृतधीः पुरस्त्रोक्त-

काममवेत्य परस्परमुक्तः ।

हासभूदुक्तता करताड

स्वेन विधाय चिरं प्रतुलोय ॥ १४५ ॥

कीदृशमन्वजर्नर्तुरचार्य

तत्र विधाय ततः प्रविधेय ।

तच्चगरीपृषुमन्विनिविशं

प्राप पवित्रजसामुत्पापीम् ॥ १४६ ॥

तत्र बभाज यतुं निजविद्या

स्वयमनयी प्रतिपन्नयुवत्या ।

यिधि मनोमय आनुजनम्या

स्वीयवत्पुत्रार्था वरपापीम् ॥ १४७ ॥

प्राङ्मणाय कुपिता हठवृत्त्या

ताः प्रविश्य परिबभ्रुरथैमम् ।

तस्य गात्रपरितारकमास्ताः

होमनाः सममधश्च विकृपाः ॥ १६१ ॥

वीक्ष्य रूपमतिशायि निजं ता-

स्त परस्परमुबोक्षणमाहुः ।

चित्रमाय तवतीष यथेव

त्वं करोऽप्युपकृतिं कुपितोऽपि ॥ १६२ ॥

कुट पृथुकुचस्रजनस्वस्ररम्याः

भ्रवणमयमयचक्षुनामृतयुक्ताः ।

द्विजवर निरुपम नो वृत्तमनय-

प्रमत्तिमिनतशिरसो वयमपि ते ॥ १६३ ॥

इति निशम्य यच्चो छिन्नचक्षुः

प्यकृत रम्यतमं युवतीजनम् ।

सुगत एव विधाय बिदावरः

सकलतोषहरो निरगास्ततः ॥ १६४ ॥

मृगसन्निभैश्चिताः कक्षैर्वमुद्गुरंगनाः

काञ्चनामताक्षिका वर्यगिका क्षणेन ताः ।

कर्जपूरिताः पराः कुब्जानर्ताक्षिका

मम्मद्येन निर्मितास्तुशर्मकम्मबुधयाः ॥ १६५ ॥

अहो छविता वै वयं विप्रकेण

विमुक्ताश्च सर्वे हतं व्यापि तोयम् ।

खलेनात्र कुर्मो वयं किं वरानयाः

स्फुट चेति बाहू रुपा ताभ्रनेत्राः ॥ १६६ ॥

वधाबुध तोयेन विप्र युवत्यो

वदस्यो द्विजः पापकर्मा क पातः ।

प्राज्ञजाय कुपिता हठवृत्त्या

ताः प्रविश्य परिबभ्रुरथैनम् ।

तस्य गात्रपरिताडनमाप्ताः

शोमनाः सममवव्य विरूपाः ॥ १६१ ॥

वीस्य रूपमतिप्रापि मित्र ता-

स्त परस्परमुखेक्षणमाहुः ।

सिद्धमार्गं तदतीव यदेव

त्वं करोष्युपकृतिं कुपितोऽपि ॥ १६२ ॥

कुरु पूयुकुचजघनस्थं वरम्याः

अथ जगन्मनषचनामुत्तयुक्ताः ।

द्विजवर निरुपमं नो दुत्तमनय-

प्रणतिभिमतशिरसो वयमपि ते ॥ १६३ ॥

इति निशम्य वचो द्विजसत्तमो

प्यकृत रम्यतमं युयतीजनम् ।

सज्जत एव विधाय विर्वापरः

सकलतोयहरो निरगात्ततः ॥ १६४ ॥

भृगुसन्निर्ममिताः कर्षेर्बभूवुरंगनाः

काञ्चनायताक्षिका वरंगिका क्षणेन नाः ।

कर्षपूरपूरिताः पराः कुक्षानतागिका

मन्मथेन निर्मितास्तुशर्मलम्भमुदयः ॥ १६५ ॥

महो छधिता वै धप धिमकेण

विगुप्ताश्च सर्वे हत आपि तोयम् ।

कलनाज कुर्मो वयं किं पराक्य-

स्फुटं चेति याह उवा ताज्जनेनाः ॥ १६६ ॥

वधाबुद्ध तायेन धिम युधस्यो

वदस्यो द्विजः पापकमा क यातः ।

कथुर्द्विषोत्तम सुकेतुस्तुतास्तुतार्थं
पुण्याणि यानि विविधानि सुरक्षितानि ।

वातु न तत्र वलमेकमपि क्षमा मो
मिप्रागतो यत्र ततस्तत्तमतः सुदूर्णम् ॥ १७४ ॥

तद्वाक्यतः कुपितमानसवृत्तिरेव
कृत्स्नः द्विजः कृत्स्नमवृत्त्यमशेषमेव ।

मन्दारकुम्भककुलोत्पलजातिनाग-
पुष्पागपूर्वकमयार्कमय क्षणेन ॥ १७५ ॥

गन्धान् गन्धापनेषु प्रतिविपसि तथाद्याम्यमन्येषु बान्धान्
विप्र कीडादुपज्ञात्सकलमपि यदुक्तद्वयस्तु प्रयत्नात् ।
तत्तत्तत्त्वान्यथात्वं राजपतिगमना प्रज्ञाच्छा मनोमूः
कीर्णं लोकेरसक्यैस्त्रिजगदिष परं राजमार्गं वदशं ॥ १७६ ॥

सीबकुलरूपोत्तमवाम्भः
कर्तुमातिविपमं तमवेत्य ।

मुष्टिमेव कृतमङ्गलगीत
राजवेष्टम स वदशं यदेकम् ॥ १७७ ॥

पृच्छति स तदा मित्रविद्या
कस्य सौधमिति सा न जगौ तम् ।

देव विद्वि जनकस्य पितृस्ते
मेपयुक्तकृतकीर्तुककस्य ॥ १७८ ॥

कनकनकतोरणं भवजापताहिकासम्भवि-
स्फुटद्विबिषद्वयप्रसुरकुम्भभृद्भारकैः ।

सुगेन्द्रशरमाश्रुतप्रतिनिधिप्रमामासुर
विदेश कृतमेपकः स किञ्च तद्भूतमानवः ॥ १७९ ॥

तन्नामक निक्षिप्तपञ्चसुतैः परीत
मास्यस्तुकाञ्जनमिमं सकलंशुवकम् ।

दिदनागहस्तपरिपुष्टमुर्धं महांग

शैलेन्द्रमितिनुसितोपतबाहुमप्यम् ॥ १८० ॥

सुरपतिनीमरस्रजयसधिमकेशमरं

अमचरनामिर्कठमरुणाधरपाणिपदम् ।

विकसितकुम्भदन्तमतिरीतिघटं बहुषा

सममिगिरीस्य तोपमगमन्महो भनसा ॥ १८१ ॥

तत्रास्त देहाकचरैर्विदिषेदपायं—

हंस्तप्यथादतरसांयपिषी प्रसक्तम् ।

साम्य स्वमायलसित बहुपुण्यपतिं

गत्वा पितामहमनस्त सुनृजोपि ॥ १८२ ॥

कृतांगयष्टिमतिरज्यममस्यद्योमि

मञ्जीर्युग्मितसुधकिठकसर्पङ्गम् ।

मय विद्योक्तयदिम मुविताम्वद्यत्मा

पप्रच्छ शौरिरय त वद कस्य मया ॥ १८३ ॥

छोषोयम्मम विपमोयमीद्य मेयो

नद्यस्य कचिदिह विपते विव्रेता ।

तनाह तत्र सविष्य समागतोऽस्मि

कश्चित् स्व सुगपिनुमीशिपे न बाम्याः ॥ १८४ ॥

इत्युक्तं वदति पिता हरेः सितास्यो

मद्र त्व मुततर्यमेव मुञ्च मेपम् ।

मञ्जानुममयनशक्तिमान्यदि स्या-

सुष्योण्या किमु न भवेत्तुमेव ॥ १८५ ॥

माह त समुपहस्य ममेव

जानु मुञ्च निजमेपमवोषः ।

पात्यतं भुपतयो यदि राजा

नात्र दोषकलिकापि ममास्ति ॥ १८६ ॥

उक्त्यैव ब्रजसुमसाकाप्यमेयं

मुक्त्याह प्रोच्यवाचा प्रपूज्य शौरिम् ।

आयान्त भो सह मानवोत्तम त्वं

शक्त्येच्छकिमर्ता प्रधानमूतः ॥ १८७ ॥

प्रपाप्य स तथाजवाद्यथ क्षमाम मेधो नृप

पथातिगुरुपाततो मुषमवाप्य मृच्छामगात् ।

तथा स्थितमवेक्ष्य स निजपितामह सस्मितो

मनोमन्थयुवा वृत्ती निरणमत्ततः सत्वरम् ॥ १८८ ॥

विप्रोतिपिङ्गसदृशिः सुविशासनेनो

मूत्वा प्रयोदशचतुर्दशवपवेक्ष्यः ।

सञ्ज्ञैः पठन्पदुबन्धा बहुमापणात्मा

सत्याख्य चतुरपीः स विवेश मोक्षम् ॥ १८९ ॥

स्वस्त्यस्तु ब्रजपतिमानसराजहसि

विस्तीर्णपुण्यफलमागिनि देवि सत्ये ।

निःशपशास्त्रमकरासयपारमास

वाञ्छामि मोक्षमुपमोक्षय मां यथेष्टम् ॥ १९० ॥

श्रुत्वेति तस्य वचनं जनता अगाव

निःपुण्य विप्र किमु प्रार्थयसे त्वमशुम् ।

य बीक्ष्यतेऽद्य समद्विष्टिरिय सचम्य—

स्तुष्टा न किं हरिष्यूः कुरुते कृतार्यम् ॥ १९१ ॥

हस्त्यम्बकाङ्गनमहामथिरञ्जसात

पण्यांगनाजियिद्यगोधनपत्तमानि ।

संयाप्य किञ्च विविधाम्बिपयाग्रमुद्धरे

माग्यानुकूपमथवा वचन त्वदीयम् ॥ १९२ ॥

प्रस्पृष्टरं पदुबन्धा वदतिष्ठ भो य—

स्मृत्यं गङ्गादिक्मिहाद्यनिमित्तमेव ।

तस्मात्तदेव परिपूज्यममोघशुद्धं

महा ब्रह्म सुतमगच्छद्विहेतोः ॥ १९३ ॥

तुष्टा बभाष हरिबलमिका शिखं त

गत्वा महानसमशेषरक्षं महाबम् ।

तत्र भुक्त्व मोक्षयति मे परिवारिणोको

। ब्रह्मावरेण महता परम विवेकी ॥ १९४ ॥

मुञ्चे न ब्राह्मणमैः छठविप्रर्षीः

पाकविहमि सुतकलबहुतैः कुशीलैः ।

सम्प्राप्तिमाचरणवैदविधिं विहाय

नास्तेष विमपरिचस्तु निवेन्दुकामैः ॥ १९५ ॥

यज्ञादिमे विगुणताविहता विमिन्वा

वेदापशास्त्रविद्वद् तु पथोक्तविमः ।

तस्मादता पठितविप्रगवात्पुत्रकम्

वैद्य वरासनमघोक्षप्रपति पूर्वम् ॥ १९६ ॥

सुतं गवादि मयि वृत्तिमिते क्षमसां

पात्राय वैद्यमक्षिणार्धविदे च किं तत् ।

तच्चाहमेव कुत्र तेन मयि प्रयत्नं

कृत्यं किमेमिरथमैतपि कोटिर्सख्यैः ॥ १९७ ॥

विप्रस्य वाक्यमवधार्य क्षमादिदेशे

राष्ट्री मित्रांश्चरणपावनवारिदामे ।

तच्चाग्रतः सकलविप्रगणस्य पादौ

प्रक्षालनार्थमभिषोजितबान्धुः सः ॥ १९८ ॥

प्रक्षाल्य पादपुगळं प्रवरामपीठे

मान्ये स्थितः पदुमजाः परिकर्मविस्त्ये ।

तान्ये पुनः समवधोक्त्य बर्तुं सकोपाः

मोक्षुर्जिज्ञासा समुपहस्य मनाकसमर्थाः ॥ १९९ ॥

महातजातिफुल्लगोत्रमुशाककोऽयं
 सुप्रोमपीठमधिरुह निविष्टवान् द्राक् ।
 शुष्कोऽप्रमृत्त कलहेन किमत्र साध्य
 साध्यासहे कसिविति पृथगेव गत्वा ॥ २०० ॥
 एव प्रमाप्य कुपिताय सखस्यभिक्षा—
 स्तस्युस्ततः पूयुनि भोग्यशूदे यथा स्वम् ।
 तत्राप्यजाग्रतनयोऽग्रगतो बभूव
 मारुषणामधनितासमुदीक्ष्यमूर्तिः ॥ २०१ ॥
 वृष्टाप त अगुरहो कलहप्रियोय
 प्रायेण जातिरहितो द्विजवेपधारी ।
 सवाग्निज्ञान् सकलवेदविद्ः प्रधाना-
 न्यकारको निहत शुष्टमष्टं न दोषः ॥ २०२ ॥
 इत्यादिभाषणपदानवलोक्य विमान्
 ब्रूते बहुर्विकसिताननबन्ध्रमांस्तान् ।
 मो मो द्विजाः सकलवेदविद्यापटव—
 मत्राप्यकोपिवृत्ताः किञ्च यूपमेते ॥ २०३ ॥
 ब्रह्मत्वे सति जगति प्रमाणसिद्ध
 वेदे वा पुष्टयवचःप्रयोगमुक्ते ।
 युष्माक तद्वतिपूजन तदास्या—
 त्किञ्चेतद्द्वयमपि पुर्वहं सुयुक्त्या ॥ २०४ ॥
 मो सातिर्न हि वपुःकृतिर्न शिष्या
 ब्राह्मण्य कसिदपिब्रह्मण प्रसिद्धम् ।
 सर्वेषां व्यभिचरणादकर्तुं कस्य
 वेदस्यानवगममात्र सोऽपि युक्तः ॥ २०५ ॥
 यत्रावाहयनरराजगाम्बमाता—
 पित्राद्याः शुभमुपदिश्य मार्पमाणाः ।

मूयन्ते गमनमगम्यमप्यदाप
 पीण्यापि स्थितिविविक्ताः सुर्यं न दृष्ट्वा ॥ २०१ ॥
 मांसाद्यो मधुपरिमोजम न दृष्ट्वा
 यत्राप्या जगति विद्वद्रूपमूताः ।
 विप्याता विपुम्तराः कथा द्विजाया
 बहः गगारम् इह कथं प्रमाण्यमूतः ॥ २०२ ॥
 हरपुस्त सक्तुपमममा द्विजम्भ्राः
 प्रोक्तस्पृष्टदुल्लभदुर्मध्यनिमपूजाः ।
 इत्यु त मन्त्रमिनकृत्तयादुगाभा
 गृहीत दृढमिति वादिना ममस्ताः ॥ २०३ ॥
 ततोऽप्योन्वगात्राप्यमी ताडयन्तः
 क्षिरोमिः क्षिरोमिः क्षयस्त्वेदयन्ति ।
 स्वर्गमिध क्षीया इहस्मृष्टिवात—
 क्षिर् युद्धवन्तो महाक्षयमारम् ॥ २०४ ॥
 पतन्तस्तमनां तुन्तो मज्जन्तो
 यवन्तः स्फुरन्तः क्षयन्तोतिबुभुजाः ।
 तुन्तो क्षयन्तः क्षयन्तः क्षयन्तः
 बभूवुर्बभूवुः क्षयन्तः क्षयन्तः ॥ २०५ ॥
 इति प्रथमं विप्राम् इत्यन्ती यमाये
 निशान् सत्यमामा बभूवुः यत्तत्तामुम् ।
 महागारवणं मृतं भोजयन्
 बभूवुः यद्यर्धं यद्यर्धं मनोजम् ॥ २०६ ॥
 तथा स हतोसा सुवज्रादिपाण—
 एतन्नेषु बभूवुः कर्म स प्रमुष्य ।
 प्रमुष्यः प्रमोक्षन् महाक्षिः सुविर्ण—
 गजेन्द्रो यथार्थं बुभुक्षार्हः सन् ॥ २०७ ॥

- वदन् वदन् वदन् वदन् वदन् वदन् वदन् वदन् वदन् वदन्
 परंतु स्वपात्रे सिपन् कापि क्षीयम् ।
 सिपन्ति स्म हृष्टा परं ते जनौघा
 वराहारजात महाकौतुकेन ॥ २१३ ॥
- ततो पादधानां प्रभानाः सुयोपा
 विधाहे समेता विशाखायताक्ष्यः ।
 रजस्मृपुटादिप्रधानानुमूपाः
 प्रधाम्या गतास्त निरीक्ष्याध्वज ॥ २१४ ॥
- महामण्डकौघानपूपानसंख्या—
 बुद्धिहृषिसीरतीछोदनानि ।
 अहमेव विप्रः शिष्टैर्नैव वृष्टि
 प्रजस्यस्यकायो निरीक्ष्यध्वमेनम् ॥ २१५ ॥
- महद्विषमेतच्छिष्टदुःखप्यते नो
 गताम्बोपमृष्यद्वितीशार्थसिद्धम् ।
 समस्त प्रमस्याप्य समुद्रचित्तः
 कथं क्षीयतीत्य सगोहे द्विजोयम् ॥ २१६ ॥
- अम्योम्यांशमितम्बवक्रजघनोत्तुङ्गस्तनोत्पीडनं
 कुर्वन्तः सुदशोत्तिकौतुकबशास्त्रीत्यां वभूवुर्द्विजम् ।
 मुक्त्वा सोपि समस्तमधमवदन्तीप्र वदन् अना
 दोपः किं नवतामिर्यं हि रूपना सस्या वरिद्राथवा ॥ २१७ ॥
- मानुस्ते तनुमो हरिः पतिरहो तातोपि केटाधिपः
 स्वामिम्यस्यसिद्धाङ्गनास्तु सुमगा सत्ये तथापीदृशम् ।
 सोम धारपसीहसे च मुक्ततो मोक्ष्यं करोमीत्यर्थं
 ही कए तव वेष्टित प्रतिशृङ्गाणाम्ग स्वकीय खळे ॥ २१८ ॥
- इत्युक्त्वा क्षणतोद्यमानमस्तिर्ध्वं धाम्स्वा प्रपूपाङ्गणं
 सन्माधमनीम्बरं द्विजवयस्यस्यारु मर्मा अधात् ।

भूयन्त गममममम्यमप्यदोषं
 पीत्यापि क्षितिर्द्विजिज्ञाः सुखं न दुष्टाः ॥ २०१ ॥
 मांसाशो मधुपरिभाजनं न दुष्ट
 यत्राम्या अगति विरुद्धरूपमृताः ।
 विख्याता यिषुस्तथाः कथा द्विजिज्ञा
 वेदः स्यात्त इह कथं प्रमाणमृतः ॥ २०२ ॥
 इत्युक्त सकुटुपमनसो द्विजिज्ञाः
 मोक्षस्य बहुसुखं बहुमप्यनिप्रपूर्णाः ।
 इत्तुं तं प्रचक्षितं कुरुष्वेवाङ्गुगात्रा
 गृहीतं हृतमिति पाणिनः स्वमत्ताः ॥ २०३ ॥
 ततोम्योम्यगात्राण्यमी ताडयन्तः
 शिरोभिः शिरसि अपरस्वदयन्ति ।
 स्वदामिष्य बोधो बृहन्मुष्टिपात—
 धिरे युद्धयन्तो महाबोधमारम् ॥ २०४ ॥
 पतन्तस्तजसो सुदन्तो प्रजन्ता
 बद्धन्तः स्फुरन्तः शपन्तोतिबुध्नाः ।
 बुद्धन्तो रूढन्तः सरत्नसाम्प्रका
 बभूवुर्बिभ्रता विपण्णा द्विजिज्ञाः ॥ २०५ ॥
 इति प्रत्य विप्रान् हसन्ती बभाषे
 निजान् सत्यगामा बर्तुं यत्नतोमुम् ।
 महागारुडं हुतं मोक्षयर्थं
 बद्धर्थं यथार्थं यत्नाद्य मनोजम् ॥ २०६ ॥
 तथा ते कृतोर्सा सुवणादिपात्र—
 पत्रकेषु दत्तं कर्म स प्रमुष्य ।
 प्रवृत्तः प्रमोक्तुं महद्भिः सुविष्टै—
 र्गजिन्द्रो यथाप्य बुभुक्षार्जितः खलु ॥ २०७ ॥

जगप्रपत्नीसमुदायकाम्नि

शरीरमावाय भुष गता वा ।

शशी नु काम्ता नु महेम्बरस्य

विकल्पमेव दधतीं जमानाम् ॥ २२६ ॥

तस्मिन्निनेन्द्रायतनाप्रवेश-

स्थितां महामण्डपमध्यमकी ।

भद्रासने मण्डयुक्तयोपा-

सेष्यामकसाज्जननीं दर्श ॥ २२७ ॥

दृष्ट्वा स चित्तेन गतो स्मूढ

को वा न पूज्य नमति विषये ।

आयान्तमाळोक्य च सापि जैन

धर्मानुयागात्सहसात्पुदस्यात् ॥ २२८ ॥

इच्छाम्यहं क्षुल्लकं ते जिहोक-

ल्लभ्य शुद्धमिति प्रभाष्य ।

दत्तसमं दत्तमरीचिचक्र-

प्रकाशिताशेषविगन्तयजम् ॥ २२९ ॥

इत्तुगपीनस्तनमारणजा

सा क्षुल्लकेनानुमताय शशी ।

तुष्ट परं सन्निभमावधाना

मिजासने सा निपसाह तम्बी ॥ २३० ॥

अभ्योम्यरत्नवपशुस्त्रिमेती

पूष्पा प्रियालापपदुर्ययोकम् ।

भीष्टुल्लभ्यकपतेभ्य माया

सितौ क्षणं क्षीणकुचद्विमोहौ ॥ २३१ ॥

अथाह तं क्षुल्लकवेपथारी

सरीसृमार्गे बहुतीर्थदेशान् ।

कृत्वा विक्षितमानसं जगमसावन्तर्हिमाप क्षणा-
न्मातुर्गेहमवाप्नुमुत्सुकमना प्रपु विराज्यातलम् ॥ २१९ ॥

सहमीपतेर्बहुमिकातनूजो
भूत्वा क्षणात्पुनरुपेयभायी ।
क्षीणो विरूपोऽस्तसुषण्यभाषो
दण्डी करंढी समितिप्रयुक्तः ॥ २२० ॥

कङ्कशुरः शुष्कमुक्षोऽप्यनेनः
कण्वाटकोऽप्युदककलरुपा ।
तद्भावितास्योतिसिराङ्गगणो
वीर्यमिहस्तः कुटिलाङ्गुलिभ्यः ॥ २२१ ॥

निर्मौलकस्त्रिचपरिशुष्ककंधो
ममोत्पृष्टः कुटिलोवरोरा ।
विराजमान मयिमिः समन्ता-
त्प्रापद्गृहं भीमिष्यं स्वमातुः ॥ २२२ ॥

मेरीमृदगानकवद्यताड—
वीणोरुद्यन्नजनपुरिताद्यम् ।
भीकण्डकाङ्गागुरुधूपधूम-
प्रधूयिताशेषदिगन्तराद्यम् ॥ २२३ ॥

विष्ठासिमीरुपसमुच्चयेन
यमिर्जिजायायामर्योवितोपि ।
व्यापाप्याकाक्षिषसाककान्तं
हृष्टा मती वैद्यम विवेष्टा तस्याः ॥ २२४ ॥

भीलाञ्जपुञ्जप्रमदैहकामित
पूर्जेऽनुसम्पूर्णमुक्तीं कृद्यामीम् ।
बन्धूककुम्भाचरपाणिपाद्—
वर्ता कनकाञ्जनरत्नमूषाम् ॥ २२५ ॥

मूकी बभौ शोकतरोज पुण्य

वापीमरः कोकिलकैकिनाभः ।

उद्यानशोमापि वसन्तकाशः

सर्वे मनःप्रीतिकरं जनन्याः ॥ २३९ ॥

बभूव तान् भीष्मसुतातितोषा—

इष्यौ ममप्रागजस्रगमस्य ।

ये सूचका सन्निहितास्त एते

इष्यो न बाधौ किमु सुलोकं स्यात् ॥ २४० ॥

रोमज्जते मे तनुरप्यजस्र

सीरभबोय कुञ्जकुम्भमारः ।

दिशोपि निर्मुक्तस्त्राग्नताना—

क्षितप्रसादोपि महान् बभूव ॥ २४१ ॥

आदेय चेन्मत्तनयोष निम्बो

बीमत्समूर्तिर्बिधिगोपनीतः ।

सत्यामुक्त मत्सरदोषदुष्टं

कथं नु बीक्ष्ये गळितावलेपा ॥ २४२ ॥

प्रायेण बिम्बोर्मयि सम्प्रभूतो

बाधोतिरूपी बलवाम्मुषिघ्नः ।

सहप्रिकृतगुणो यशस्वी

आदेव शूरा प्रवितात्मकीर्ति ॥ २४३ ॥

पुष्पात्परं रूपसरूपताम्बि

स्मात्क्षममात्रोऽग्रहत द्विजन्तो ।

लेखाभय रूपमिहागिर्ना चेत्

किं भोगभूमौ हरिणोष्ट्रसिद्धाः ॥ २४४ ॥

पिपासप्रेषाप्रयपूपहेसी

प्रवर्धमानः कचितोरिखानाम् ।

हृद्य प्रबन्धावरतोद्दमातः

भुत्वा प्रसिद्धिं तत्र देवि धर्म ॥ २३२ ॥

तेनानु मे पेयममैकमूरि-

प्रम्यैः सत्पुण्य प्रविधाय शीघ्रम् ।

प्रदाप्यमोघममोघवाक्ये

स्वस्यो यतोह प्रभवामि मातः ॥ २३३ ॥

उक्त्येति संतप्तिमतपावकोसौ

बुभुक्षितेऽभ्यासि वक्ति भूयः ।

स व्याकुलत्वावतिषेयपुत्रः

भूयो जनाम् प्रेक्षति स्म साध्वी ॥ २३४ ॥

शङ्कोमि नो स्वातुमहं मुपरोः

कान्तं धृतं वेदि गताम् मेऽसूनु ।

विद्मीति कोवाच पुनः पुनश्च

मायाप्रधानो हि मृषोद्यमाह्व ॥ २३५ ॥

सन्मोक्षकान्निष्पुनिमित्तसिद्धाम्

वत्तान् स्वमाया वधामूरिसङ्गयम् ।

एकैकमेवाव ह्युर्वर्जत्वा-

द्यान्निष्पुनरप्यसि महादरेण ॥ २३६ ॥

पूत्कारकोऽभूत्पुनरप्यनङ्गो

बुभुक्षितोऽसीति मण्यस्तोय ।

धर्मानुराग स परीस्य मातुः

स्वस्यः क्षणं यावत्सौ किङ्काम् ॥ २३७ ॥

प्रभापितास्तावद्वेषमावरा

क्षेमघरस्यामिजिनेन पूर्वम् ।

संयुक्ता ये ह्युत्सवगमस्य

मातुर्मनसद्यनि भीष्मदयाः ॥ २३८ ॥

मार्यातमाद्येक्य विष्ठासिमीमि—

स्त बाष्पपूराकुलवृद्धिमेनाम् ।

यमच्छ वेशप्रसिक्तः शुभस्ते

किं कारण मे कथयाम्ब वीरम् ॥ २५२ ॥

साधोऽपुस्तुगनपोषणार्ण

युष्मद्विधानां द्वि पुरो वली यत् ।

स्माद्गुणविष्णोश्चकर यतोन्तः

मृश्वेकचित्तो व्रतपूतदेहः ॥ २५३ ॥

सत्यास्ति पत्युः प्रथमांगना मे

विद्याधरी सवैकछानिवासा ।

अहं तु मीप्सस्य सुता स्वपत्यु

प्रसादचित्तापि मयामि किञ्चित् ॥ २५४ ॥

प्रागाद्योरेवममूढ सन्या

सत्साक्षिका मत्सरचित्तवृत्त्यो ।

यस्याः सुत स्यात्प्रथमो विवाहे

तस्यानपत्याळकवल्लीमि ॥ २५५ ॥

पादार्चन कार्यमिति क्रमेण

पुत्रोऽमघग्ने शुभलक्ष्मदेह ।

तस्याश्च मानुर्वमजायतास्या

द्वावप्यहोपप्रियव्रतमपुत्र्यौ ॥ २५६ ॥

तत्रैव केनापि हतो द्विमे मे

पुत्रो भृश निष्ठुरचेतसाशु ।

वृत्तिं गतो मानुरपि क्रमेण

विवाहयोग्योपि वमूढ पुण्यात् ॥ २५७ ॥

सुयोधनस्यादधिनामकन्यां

बोधु स बाष्पलानुपगर्भम् ।

विद्याविपार्गा प्रमुगत्तविद्यो

सायाप्रधानो भवतीति धीमाद् ॥ २४५ ॥

अप्यो नु यत्पादशसम्मकः सम

विद्यामिरुपा रिपुवभजेता ।

कस्या विरुपाकृतिमागतः किं

परीक्षणार्थं मम चित्तशुद्धः ॥ २४६ ॥

चिरे विधिर्मर्त्यवमुवाच धात्री

तं सत्सक दीक्षनिधिं विधिबन्धम् ।

म्यमातुषण्ड्यादिरुपामिच्छ्यः

कण्डूय मे सुदिनं कुरुष्व ॥ २४७ ॥

माप्याह तां आपकसुचर्मं किं

माधुमनस्याः क्षमितायित्तेष्ट्याः ।

कवित्कवाविष्य विमुक्तयगाः

स्वजातिनामादिरुपां प्रदुर्गुः ॥ २४८ ॥

युक्तो न तेऽप्यम्ब कुम्हारजाति-

प्रश्नो मुनीनां पदुमापनायाः ।

जिनैर्मार्गं कुम्हारजातिहीना

दद्या त्वया किं कविदुष्टताक्षी ॥ २४९ ॥

यदुद्यता किं कुरुषे ममत्वं

नोचेद्भवेय त्वपकारजातम् ।

मीळ्यामृषा पृच्छसि रुक्मिणि त्व

त्वमेव माता हरिरेव तातः ॥ २५० ॥

तौ हृष्टचित्तविति यापदास्ता-

मर्मातरे पूर्वकृतां प्रतिज्ञाम् ।

स्मृत्वा सुकेतोस्तनयापि ताव-

दधीगमप्रापितमास्तपसा ॥ २५१ ॥

मापांतमासोप्य चित्तासिनीमि—

स्त बाष्पपूराकुलवृष्टिमेनाम् ।

पप्रच्छ देहावतिकाः दुखस्ते

किं कारण मे कथयाम्ब शीघ्रम् ॥ २५२ ॥

सामोषदुःखगनपोषणार्ता

मुष्मद्विधानां हि पुरो बभूव यत् ।

स्याद्दुःखविच्छेदकर यतोन्ता

शृण्वेकचित्तो प्रतपूतदेहः ॥ २५३ ॥

सत्यास्ति पत्न्युः प्रथमांगना मे

विद्याधरी सप्तकठानिवासा ।

अहं तु मीप्सस्य सुता स्वपत्न्यु

प्रसादचित्तापि भवामि शिञ्जित् ॥ २५४ ॥

प्रागादयोरेवममूढ मम्या

सत्साक्षिका मत्सर्पचित्तदूरयो ।

यस्याः सुतः स्यात्प्रथमा विवाहे

तस्यानपत्यालकबह्वरीमि ॥ २५५ ॥

पादार्धम कार्भमिति क्रमेण

पुनोऽमबन्धे शुभलक्ष्मदेहः ।

तस्याम्भ भातुवनजायतास्या

द्रावप्यहीपमिषज्जन्मपुण्यी ॥ २५६ ॥

तत्रैव केनापि हृतो दिने मे

पुनो भूषा निष्कुर्येतसाद्यु ।

वृद्धि गतो मातुरपि क्रमेण

विद्याहयोग्योपि बभूव पुण्यात् ॥ २५७ ॥

सुयोधमस्यादधिनामकन्या

बोद्धुं स बाष्पल्यनुरागपूर्वम् ।

तेनाप्यपुष्पानलकाग्मैतान्

शृङ्गीतुमापाति तदीयसोका ॥ २१८ ॥

नामासकञ्छेदमपात्पुरैव

मर्तुं ममायूष्मतिकस्तुकायाः ।

पुत्रागमाशसिकथावबोधिः

प्रस्थाप्यवाबोधि च नारदैन ॥ २५२ ॥

विद्वानि यानि प्रतिपादितानि

तस्यागमे मे तनयस्य मित्रो ।

जातानि तानि क्षितिर्बुद्धमानि

नासी ततः किं कुर्याप्यपुष्पा ॥ ३१० ॥

उक्तंति भूयः पुनर्युधात्—

परीतनेनाममथात्स मिश्रुः ।

मा रोदिहि ग्राम्यशुभे सुमाता

किं ते सुतोऽहं न भवामि कुर्ये ॥ २११ ॥

प्रोच्येति सत्यामदितस्य केशान्

हर्तुं अनस्यामवत्सनस्याम् ।

मायामयीं तां नविषाय सधः

स्वयं च तस्यै किञ्च कम्बुक्षी वा ॥ २१२ ॥

तावत्प्रमागस्य जनोपि भद्रो

मीतो जगौ स्वागमनस्य हेतुम् ।

भाष्याकृतिः प्राह गृहाण केशीः

सहासकात् किं व्यभिचारिणी स्याम् ॥ २१३ ॥

पाप मिथ्येति स दुष्टचित्तो

शृङ्गीतुकामासकपत्तरीस्ताः ।

दोषा न मे कश्चिदिति पुत्राणः

कृतानतिर्दोषिण्येषां विधीम् ॥ २१४ ॥

मात्रिक्यग्निमस्यगिताखिलाद्या—

स्फुरत्पटस्या किल तत्सुकेशान् ।

तन्नापितः स्येतुमनाः स्वकर्म—

घोणागुलिच्छेदमयाकृतोद्यः ॥ २६५ ॥

तास्तां च सत्यागनिकोत्तमामां

चिच्छद केशानस्तिनीलकाम्बीन् ।

अहातवृत्ताः परितुष्टमिच्छा

ययुष्य ता रोहमिदं वदन्त्यः ॥ २६६ ॥

अहो मृदुस्य पटुता सुषक्तु

सुरूपता काम्तिरहो महस्याः ।

मीपात्मजाया इति विस्मयिष्य—

स्ता लूनकेशा इति सत्ययोक्ताः ॥ २६७ ॥

वदन्ति किं हृष्टमना भवन्त्यः

सत्यं स्तुमो देवि तदेव तस्याः ।

पद्मल्लभा पत्युरपि प्रकाम

वकिमण्यमोघोक्तिरवात्स्मकेशान् ॥ २६८ ॥

पूय बिगुप्ता इति किं युवत्यो—

रे नापितं ब्रूहि तत्रापि केन ।

छिन्नाः कक्षाः कर्मयुगं च घोषा

पप्रच्छ वदति सुकेतुजा तान् ॥ २६९ ॥

एव वचस्तद्विमिश्रम्य हस्तैः

परासूक्ष्मस्य स्वकमस्तकानि ।

सापि सुषेनाप्यविसृष्टां च

प्राकृत्य गान्नापि सुसखयोषुः ॥ २७० ॥

जानीम ईदृशं वयं निकृष्टाः

सम्प्रापिता येन वदामिमां तु ।

द्विसातितोपायमकान् इषी से-

त्येष महानम्बधियाः प्रयाताः ॥ २७१ ॥

त्वद्वाच्यतो ज्ञातमिव हि वृत्त

पूर्वं न वा देवि समञ्जुरेताः ।

शुत्वेति सत्त्वापि इतोऽप पत्ये

भृत्त्वापत्ये प्रमथो हि दुष्टाः ॥ २७२ ॥

कृत्वा समस्त नृपसंहतेः प्राक्

संस्थां परं परपुरवाप्य चित्तम् ।

उक्तिप्रपदो स्यात्तद्वत्तरीर्मे

नो दातुमिच्छत्यतिवत्तमत्वात् ॥ २७३ ॥

दातु न वाञ्छा यदि मे कवानां

किं मे कमस्यातिविदम्बनां सा ।

केचान्मुक्तिश्चैर्यपुरासत्तं शक्नु

करोति दुष्टा प्रभुमात्रमत्ता ॥ २७४ ॥

दोषोपवाय कस्तु किं सपत्न्याः

करोति वाचां दृढमाचरो मे ।

इष्टा विचिन्त्येत्यभिधातुमर्हं

स्वाः प्रादिनोद्विष्टुसमीपमेवा ॥ २७५ ॥

गत्वा च दुष्टाः प्रविपत्य तस्मै

प्रोचुर्यथावृत्तममेकयुजत्वा ।

तन्मास्तरे प्राह इषी विमूर्ख

अनैरिति न्यायविदां तु रोषाः ॥ २७६ ॥

अन्तरे मातृमनोभुषोपा

कथा प्रवक्ष्ये परमाञ्जुतां ताम् ।

सस्याङ्गनामापितयोऽयं वृत्त

इहा अनन्याह सुत महेश ॥ २७७ ॥

यो मेघकूटे शितिसम्बरस्य
 पुरे पृष्ठे काञ्चनमालिकायाः ।
 वृद्धिगतः पोटशङ्खममागी
 प्राप्तिश्च यस्याह मुनिः सुमूर्तेः ॥ २७८ ॥
 स पोटशङ्खे शुभधिहृकानि
 प्रोक्तानि यस्यागमने महान्ति ।
 येनालिङ्गाः शेषरङ्गोदपाका
 वशीकृता शैशव एव पुण्यात् ॥ २७९ ॥
 यस्मै हिता वेचनशेषोदका
 य नारदोपादिह आनिमीयुः ।
 स त्व न काम्यो वद पुन सत्य
 श्रेयो न मर्मान् चिरं हि काळम् ॥ २८० ॥
 इत्येव मुक्तो गवतिस्त मिथुः
 कृताङ्गलिः शेषरङ्गोदपासात् ।
 प्राप्तोमुनाह सह नारदेन
 सख्यं भवाम्यम्ब सुतस्तवाहम् ॥ २८१ ॥
 सन्तप्तकार्तस्वरगात्रयपि-
 र्भ्योकोशङ्गीकाम्पुत्रपद्मेनः ।
 रूप परावर्त्य स तत्सणेन
 मनाम पावक्षितय अनम्याः ॥ २८२ ॥
 नेत्रामृत स्रवणिकासिनीनां
 यस्योपमान वपुरद्वितीयम् ।
 बिटासिनी आकृतया बभूव
 का धर्मना तस्य परा विधेया ॥ २८३ ॥
 तद्रूपवीक्ष्यानुपलब्धवृत्तिः
 पुनः पुनस्तत्तनुमाभूपाप्ती ।

त प्रसरथारूपयोधरा सा
 र्वाङ्गिण्य विधातमुता बुधुम्ब ॥ २८४ ॥
 एवविधम्यातिमनोहरस्य
 वास्य तत्र प्रेक्षितमीक्षण्याभ्याम् ।
 यथाह सत्काञ्चदमाकयासी
 चम्येति त सा विजगाद् माता ॥ २८५ ॥
 धृत्वोदरे त्वां नव पुत्र मासान्
 हेष्ठात्मसूतेति विनष्टपुण्या ।
 त्वद्वात्स्यमीक्ष न हि चारुहीन
 माभ्यानुकया मणितुष्यता यत् ॥ २८६ ॥
 उक्त विशम्येति बभौष कामो
 वास्य च वृत्त मम देवि सख्यम् ।
 हि दुर्लभ उष्टुममोषवास्ये
 बान्धवास्ति बीक्षस्य करोमि वात्स्यम् ॥ २८७ ॥
 उक्त्वेत्यभूत्तत्क्षणकाठमाषो
 बाहो वर्यम्ये विरुजाम्बुजास्याः ।
 उत्तमवापी चकपानिपाद्
 सुखसंगेष्वाङ्घ्रितमुष्णगात्रा ॥ २८८ ॥
 स्त्रीशोपसर्पी ग्रहमी स्वमातुः
 सतमययामेकविद्यासदृशः ।
 तिष्ठन् स्वय मोत्थितिरीपदीय—
 त्यसपको जानुगतिः क्रमेण ॥ २८९ ॥
 उत्थाय मूयाः पतन स्थितरमा
 मातुः कपसम्भगतिः प्रयावन् ।
 नाना मण्डितितनुद्भिमेधु
 प्रमम्बवृत्तिचिद्गहरं सा ॥ २९० ॥

आरम्य पांशुप्रचुरे प्रवेशे

मातुर्यछालम्बसुखं बद्धौ च ।

बाह्योचितैरामरयेः समस्तै—

विभूषितो भूषितपावकधीः ॥ २९१ ॥

कीर्त्तां प्रकुर्यन् विविधाभरण

त्यजन् रुपा मातृमनोहवाक्यः ।

दूर्ध्वं प्रयान्तीन्मुखविन्दुबद्धो

वमूष सम्पूर्णसुषोणधीः ॥ २९२ ॥

त तादृश पुनमवेक्ष्य तोषा—

वालिङ्ग्य सञ्जुम्भ्य धूर्तिं प्रयाता ।

पुनाङ्गसङ्गादयवाच साके

न कस्य जन्तोः परमं दुर्लभं स्यात् ॥ २९३ ॥

इदं सुतं यत्त्वनुमृतमिष्ट

परस्परं मातृसुतौ बध्न्तौ ।

यावत्स्थितौ तावदुपास्तदास्यो

रामाङ्गया भृत्यगणं समापत् ॥ २९४ ॥

प्रातः विहोक्त्याह स मातरं स्वा—

मास्ताम्ब तूष्णीं क्षणमेकमीपत् ।

स्वकीर्त्तितं ते परमीक्षयामि

प्रेक्षस्व चेत्तः प्रमदावहं यत् ॥ २९५ ॥

यत्स्वेति विधां प्रविधाय सावि

स्पृष्टोदयस्यः भ्रमपीडिताङ्गः ।

सत्यागृहाभ्यादनभिः सहात्मा

मृत्वा द्विजो द्वारि निपत्य तस्थौ ॥ २९६ ॥

ताम् स्तम्भयित्वा सफर्त्ताञ्च मृत्वा—

मेकं प्रकृतेः कथकं विमुच्य ।

तेनापि वृत्त कथित सुरोपात्
 प्राप द्विजं तं स्वयमेव रामः ॥ २९७ ॥
 दृष्ट्वा स्थितं प्रापि निरुद्धमार्गं
 दृष्टो ब्रह्माप्सति स त द्विजश्रुम् ।
 विचारयते किं द्विजं मुञ्च मार्गं
 ममास्ति द्विजश्रुग्रहद्वयं कार्यम् ॥ २९८ ॥
 सत्याशुहे पुत्रविद्याहमोग्ये
 मुक्त्वा पश्य सुद्विजोत्तमाश्रमम् ।
 जप्येकमस्तापं पदं प्रयातु
 ब्रह्मो ब्रह्म त्वं स्वपिभीति तात ॥ २९९ ॥
 निशाम्य तं वाक्यमथान्य राजा
 निशाम्य बलिस पुनर्दृष्टेन ।
 मुक्त्वेति किं ब्रह्ममहोपधाम्नि
 कीदृशं द्विजानां प्रवृत्तिर्यमेव ॥ ३०० ॥
 भवत्वभीमिर्बहुभाषिर्गर्वा
 ममास्ति द्विजित्करणीयमव ।
 उत्तिष्ठ पुन द्विजं मुञ्च मार्गं
 तवोपरिष्ठात् कथं भजामा ॥ ३०१ ॥
 उक्तऽगदीप्त द्विजवैषया
 मो मिष्टुरस्त्व ब्रह्मदेव विप्रम् ।
 तिरस्करोम्याः कथमुद्धिमत्तः
 समो न दातु मम किं दया ते ॥ ३०२ ॥
 भुत्वोदित तस्य ब्रह्मोऽमिमानी
 पादौ गृहीत्वास्त्य ब्रह्म रोपात् ।
 दूरं पुनर्वाप्यमुद्विग्नशक्तिः
 कायस्तथाप्यस्त्य ब्रह्म नास्वम् ॥ ३०३ ॥

विस्मित्य त निम्नसकायपटिं

बद्धा पुरा दूरगताप्रपादम् ।

सङ्कपणो द्राक्ष्यपरिमुष्य पादौ

युयुत्सुरायादवबुध्य मायाम् ॥ ३०४ ॥

आयास्तमाख्येय्य बभाष कामः

कोयं रुषा याति नरोऽवसक्तः ।

पृष्टेति मातापि बभाष तोषा—

दय पितृभ्यस्तव पुत्र क्षीरी ॥ ३०५ ॥

श्रीमाम्महाविक्रमसूचितारिः

प्राप्स्यप्रियाः पृष्टत्वेमः पितुस्ते ।

श्रीहंसुंगेन्द्रैः सह युद्धरङ्गे

विधाय क्षीरं च रतिं प्रयाति ॥ ३०६ ॥

पादत्त विप्रस्य सम युयुत्सु—

तयाति नो राजकुलप्रतोषीम् ।

भुत्वेति मातुर्वचनं प्रहृष्य

रुपं पपञ्चत्य बभूव सिंहः ॥ ३०७ ॥

चन्द्रमम बाह्यमृणाङ्गुवप

व्याखिलसत्कुङ्कुमकेशराशिम् ।

दीर्घाग्रमुखस्थितपुष्पशोभ

संक्रम्य विक्चक्रनिबिद्धद्विम् ॥ ३०८ ॥

दृष्टा सुगेमं तमसावकस्मा—

त्पुरा स्थित भीषणसिहनावम् ।

क्षीरी स्वयामाग्रकरप्रयुक्त—

दिव्योत्तरीय सहसा दृढीक ॥ ३०९ ॥

अम्पोम्यर्षोत्तमप्रतिष्ठातृक्षी
सम्तज्जनेष्ठाङ्गनवञ्चनैश्च ।

परस्परौत्तङ्गनञ्चासनामि-
मिन्दीदितुस्तौ विरमुप्रकोपौ ॥ ३१० ॥

चपेटया स्फास्य बद्ध सृजैन
कृत्वा नृपास्थानमूर्ध्वं प्रउज्जाम् ।
इतस्त किम्बिचनयो मुपारे
स्थितः प्रमादी पुरतः स्वमातुः ॥ ३११ ॥

अम्बातरे बिस्मिन्नमानसा सा
पुत्र महाबिक्रमरूपश्चान्तम् ।
पप्रच्छ वार्ता मुनिनारदस्य
कसौ गतोऽङ्कारणबान्धवो मे ॥ ३१२ ॥

उत्तेऽमर्षमन्त्र मयेव सार्द्धं
विद्याचराद्वा पुरमेव हृदात् ।
समायतक्षिप्रति चे पुरोऽस्या
बहिर्मुगास्या तत्र देवि यन्वा ॥ ३१३ ॥

माता स्नुषा पुत्र द्रुतस्त्वयेति
पृष्ठो बभामिति मनोमुबोधी ।
पुण्योयनेनोदधिनामकम्पा
वा मेविता मानुषिवाङ्मार्गम् ॥ ३१४ ॥

भुत्वा स्रपुत्रद्वयभूपमग्निं
तिरस्कृति चापि सुकेतुमप्युः ।
मादस्म पुत्र मुनिनारदं द्वाप्
पुत्रेयितु मे मतिदस्तुकेति ॥ ३१५ ॥

बमाण कामोम्य कुष्ठमसूतो
यः प्राप चाद्येन चिरेण मानी ।

मादपापितस्वात्मपराक्रमादिः

सुसुखास्मीति कथं प्रयच्छि ॥ ३१६ ॥

तस्मात्प्रमुष्पात्मपराक्रमादि-

प्रकाशानोत्पद्यमानिरम्भ ।

पिबे स्वयम्बुधितिमूखनाथ

वक्तु स्वमेष मनु साम्प्रत नः ॥ ३१७ ॥

प्राहस्य माता न हि पुत्र शक्या

जेतु त्वया यावद्यमोक्षवीर्यः ।

सोवाच देव प्रविद्धाय नेमि

त्वं प्रस्यसे किं बहुमापितेन ॥ ३१८ ॥

अम्बा प्रयाचे कुत मे प्रसाद

पतिस्तुपासन्नियमस्य शीघ्रम् ।

सस्थाप्य तत्र प्रसिमीतिमुक्तः

सन्मानसौम्यागतयावयौषिः ॥ ३१९ ॥

यत्नं करोमीति त्वयोदिते तां

मायिक्यमूपाकपिशीकृताद्याम् ।

दोर्म्यां पृथ्वीत्वाम्बरमाकरोह

हवश्चिति श्रीधरशीरिपूर्वाम् ॥ ३२० ॥

मो यावदाः पाण्डुसुताः सुमोक्षा

अन्येपि ये पुस्त्यमुजोत्र पुर्याम् ।

वाक्यं मदीयं शृणुतेकचित्ता

यूपं यदि प्राग्यकुलप्रसूताः ॥ ३२१ ॥

मीप्सात्मजा अकपतेः प्रिया या

वेद्यं वचकं विनिहस्य पूर्वम् ।

प्राग्यां हता विष्णुहसायुधाम्यां

क्लेशेन संशीतिमुपागताम्याम् ॥ ३२२ ॥

सा साम्प्रत येदमुतेन साष्णी
 बीरेण बीकाम्प्रकायताक्षी ।
 तथा मनोज्ञा द्विपते हुत मो
 रोमुः समाधेस्तपुः कथ्यतां च ॥ १२३ ॥
 प्रजाम्यदत्त्वा न हि युयमसा—
 त्समूय सर्वेपि पथास्वमेता ।
 मैष्याम्यमुं स्वेष्टपदं च पथात्
 स्वेष्टानुसारी न मस्मिन्नुद्योहम् ॥ १२४ ॥
 वाक्यं समाकृत्यं समा यदूर्ना
 जुसोम वाताहतवादिवारि ।
 प्रापूर्वितोत्तुङ्गतरङ्गकीका
 रोषाम्प्रकङ्काहवर्तहतिर्वा ॥ १२५ ॥
 शीरी सितोप्युग्रतुर्णागमाञ्च
 मिये वमूवाक्यतां प्रपद्या ।
 स्फुरत्सुदन्ताहतिरव कोके
 प्युतस्वमावो हि मिये न कस्य ॥ १२६ ॥
 पाण्डोः सुता मीमघनवधाया—
 केसू रया वाक्यरासवस्या ।
 म्येष्टोपि संज्ञां सुपुषि स्थित्वात्
 क्पाति नयन्पीरतयावतस्ये ॥ १२७ ॥
 केप्यत्र वसाम्यकमप्रहर्ता
 परासुशान्तः परयोक्तयोऽम् ।
 नान्ये तु केपूत्यनिमदीता—
 न्प्रपद्य वाहृतयान्प्रवक्षुः ॥ १२८ ॥
 यमाङ्गजाः केचिद्विवाहरोषा
 युपुत्सवो मानधना संगर्वाः ।

पूर्वेणुवहृष्टिपूर्णाशोमाः

सम असाङ्गा जहसुर्नितास्तम् ॥ ३२९ ॥

अकम्पिरे केचिद्वीर्यरोपात्

कुपापरे बभ्रुमुरग्यवम् ।

बभ्रुमुरग्ये महताः शिसामया—

ननेकदाः स्तभगण्याम्हीजसाः ॥ ३३० ॥

ध्रुवेषु योषेचिरे केचिदृषुः

स्वस्यैर्मेषजिन द्वि जेय एषः ।

ततो मदानां प्रतिबोधनाय

सदप्राममेरी सहसा प्रदेया ॥ ३३१ ॥

मेयां निनाह तु निशम्य सर्वे

कार्याणि मुक्त्वा र्दृष्टानि सद्यः ।

मीताः समाश्वास्य रजः स्वकास्ता

द्वारावतीवीरमदा निरीयुः ॥ ३३२ ॥

केचिन्महाशौर्यमवेन वीराः

स्वाङ्गेपि अरुर्न द्वि कङ्कटानि ।

सदप्रामतोपात्तनुपुष्टिमाया—

मयापरेषां वृष्टितानि सद्यः ॥ ३३३ ॥

हस्त्यम्बसत्तङ्गरथाधिपदाः

कोदण्डकङ्कनिशिलायुधायाः ।

शङ्कोदमेरीपणवादिनाहै

राजाङ्गण सर्वेदुपाः प्रपन्नाः ॥ ३३४ ॥

तुङ्गाः कुपप्राप्तदन्धोमिसीम

मम्बाम्बुसिः प्लावितमूमिमागाः ।

कस्यान्तधातेन सम प्रपुष्पा

धाराधरा वा अक्षिता गजेन्द्राः ॥ ३३५ ॥

क्षितिं पनस्तः प्रवर्तः सुचक्षिः
 सोपीतक व्याप्य समस्ततोपि ।
 अमुस्तुक्ताः प्रतिपादितो वा
 नमाहुयस्तो निजदेवितन ॥ ३३२ ॥

दिष्वात्तशस्त्रैः परिपूर्णमध्या—
 स्मितात्तशस्त्रैर्बहिरीकृताद्याः ।
 मरुचक्षुः केतुकरी एपीषा—
 स्मेक्षुर्पुत्र शत्रुमिषाहुयस्तः ॥ ३३३ ॥

पतङ्गस्मिन्कुलितसिमीन—
 स्तुरङ्गगमोन्नुगततङ्गमाङ्कः ।
 सोपीशमाञ्छाय पद्मसिद्धा
 कस्यान्धिकस्याः सहसा बजाड ॥ ३३४ ॥

पतङ्गमस्य प्रतिबन्धकानि
 इहा निमित्तानि सुस्मृतिद्योपि ।
 तथापि केतुर्बहुपाञ्चबापा
 किं वा त्रिभजे न हि कोपकस्याः ॥ ३३५ ॥

कामोपि नीत्वा जननीं सुकदा
 साधोः स्तुपाचम्बितपादपद्याम् ।

विधाय सेनां महतीं सजेन
 योर्मुं स्थितः प्राप्य धर्मं विशाङ्गाम् ॥ ३३६ ॥

अयोस्रजाया हरिसाधने ये
 समाभूतस्तेपि बळेस्थ शमीः ।

विह्वलि ताम्येव स एव केपो
 गृहीत क्षित्वेति बध्मि नद्याः ॥ ३३७ ॥

बद्धार्थं धीर्ष्व एवोत्तुङ्ग तत्
 पुत्रदग्नाः पूर्वशशाङ्कचक्राः ।

ऊर्ध्वमहाहर्म्यतलाधिरुहाः

शमो यद्वि स्यात् द्रव्यमेष घन्याः ॥ १४२ ॥

प्रदीप बिष्णुः प्रतिमासि माता

जगत्प्रसिद्धानस्त्रिस्तान्नेरेन्द्रान् ।

कुमारकाकाद्वह्वर्षंशजातान्

योपाकृते मारयितुं प्रवृत्तः ॥ १४३ ॥

इत्यादिधाप्स्यानि मनास्मिनीभ्यः

शृण्वन्मदाना निबद्धः सहर्षम् ।

पुरा प्रतोलीं समवाप वगात्

केचित्पुनः शत्रुपठाकिरीं च ॥ १४४ ॥

वेगात् प्रघाभ्याहवमाबिबिंसन्

वीर्यमदान् संदहन्तुः समतात् ।

यद्वाहया सत्प्रतिहारमुत्था

आत्मीर्यवर्णानितरेपि नीत्या ॥ १४५ ॥

रेणुघण्टाः सैन्ययोर्धारणानां

अहुः शम्भुः काहळ काहळाश्च ।

मेरीनमास्तूर्यमेवाश्च येभ्ये

चेद्विन्धे व्यासदिक्काः समतात् ॥ १४६ ॥

नाय शत्रुः सज्जुरेपस्ततः किं

हर्षस्याने वा वृथा कोप एव ।

स्कन्धावारस्याप्रतो भूय वेगा—

ग्नये बिष्णुः चारयामास रेणुः ॥ १४७ ॥

नास्तथेवान् प्राणिजातस्य मृत्यु—

नूनं किं त्वं चारणापोयतोसि ।

कोपादानैः सम्प्रवृत्तैर्गजानां

शास्त्रा रेणुर्नारितो वा क्षयेन ॥ १४८ ॥

क्षितिं समन्ताः प्रावृत्ताः पुराणिः
 क्षाणीतर्क्षं व्याप्य समन्ततोपि ।
 सम्पुस्तुरङ्गाः प्रतिवाजिनो वा
 समाह्वयन्तो निजदेपितेन ॥ ३३६ ॥
 दिव्यान्मशस्त्रैः परिपूर्णमध्या—
 क्षीन्कारशब्दध्वनिरीकृताद्याः ।
 मदवसैः केतुकरै रघोषा—
 ध्वस्तुर्गुण शत्रुमियाह्वयन्ताः ॥ ३३७ ॥
 पतङ्गरश्मिभृदुरितासिर्मान—
 स्तुरङ्गमोगुगतरङ्गमानाः ।
 क्षाणीगमाच्छाद्य पदसिसङ्गाः
 कस्याग्निवक्ष्यः सहसा वधाल ॥ ३३८ ॥
 पतञ्जपन्थ प्रतिबन्धकानि
 दृष्ट्वा निमिषानि सुभूरिशोपि ।
 तथापि खेतुषुपान्दहवायाः
 किं वा विमते न हि कोपवक्ष्यः ॥ ३३९ ॥
 कामोपि नीत्वा जननीं सकारं
 साधोः स्तुपावमितपादपद्माम् ।
 विषाद्य सेनां महतीं क्षजन
 षोर्मु स्थिताः प्राप्य धत्तं विद्यालाम् ॥ ३४० ॥
 जघोक्षजाया हरिस्तापमे ये
 क्षमामृतस्तपि बहोस्य क्षयोः ।
 विह्वानि तान्येष स मय वैपी
 गृहीत मित्नेति बह्विति नम्राः ॥ ३४१ ॥
 बलद्वयं धीस्य रजोत्तुङ्गं तत्
 पुराक्षणाः पूर्णशङ्कावहनाः ।

ऊर्ध्वमहाहर्म्यतलाधिकृताः

शमो धवि स्याद् द्रव्यमेव धम्याः ॥ ३४२ ॥

प्रहीन विष्णुः प्रतिमाति मातः

अगतप्रसिद्धानखिलात्मरेम्भान् ।

कुमारकावाद्रुचशमातान्

पोपाहृते मारयितुं प्रवृत्ताः ॥ ३४३ ॥

इत्यादिवाक्यानि मनःस्विमीभ्यः

शृण्वन्मदानां निषह सहपम् ।

पुरा प्रतोलीं समवाप वेगात्

केचित्तुलः शत्रुपताकिनी च ॥ ३४४ ॥

वेगात् प्रधाभ्याह्वयमाविविहन्

वीरान्मदान् संदहन्तुः समतात् ।

यथावया सत्प्रतिहारमुरया

जात्मीर्यधर्माभितरेपि नीत्या ॥ ३४५ ॥

रेणुघ्न्याः सैन्ययोर्वारणामां

बहुः शत्रुः काहकः काहकाश्च ।

मेरीभमास्तूपमेदाश्च येभ्यः

वेदविश्वे व्याप्तद्विजाः समतात् ॥ ३४६ ॥

नाय शत्रुः घ्नुरेपस्ततः किं

हर्षस्थाने वा वृथा कोप वपः ।

स्कन्धावारस्याप्रतो भूय वेगा—

गम्ये विष्णु वारयामास रेणुः ॥ ३४७ ॥

नास्तयेषां प्राणिजातस्य भूषु—

नूनं किं त्व वारणायोषतोसि ।

क्रोपादानैः सम्प्रवृत्तैर्गजानां

शान्त्या रेणुर्वारितो वा क्षणेन ॥ ३४८ ॥

इत्थ नैभ्ये माम्मद्ये पादवीये

प्रत्यासृजि प्रासवत्सुमकोपात् ।

किं स्याद्विप्रो निब सैभ्यद्रयेसिन

भीताश्च प्रपु वेषवैस्याः समीयुः ॥ ३४९ ॥

इति सिन्धुतटस्थस्य इक्ष्वाकुस्य पुत्रेः भीमस्येवा-

चामस्य कृते प्रपुत्रचरिते वचनं त्रयं समाप्तं ॥ ९ ॥

दशम सर्ग ।

कस्यान्ताम्बेस्तुस्ययोरप्रयोधे
 सङ्गहोमूलेस्ययोरन्तराळे ।
 गर्भत्पुष्पैः शङ्खपक्षेऽम्बिकस्ये
 माष्यस्यं कः शौर्यशाली वधीत ॥ १ ॥
 नाग नागो वाजिन वाजिमुष्यः
 पत्तिः पत्ति स्यम्बनस्यम्ब तत्स्थम् ।
 योस्तु बेगात्प्राप हेतु बिनापि
 प्रापो वैरं निर्निमित्त द्वि शोके ॥ २ ॥
 योषा योषैः सायकैर्मिन्नगात्राः
 पेतुर्दम्बैर्दम्बिमिर्दम्बिनम्ब ।
 पणपुष्प स्यम्बनाः स्यम्बनस्यै—
 रेव युद्ध सेनयोर्मिममासीत् ॥ ३ ॥
 सङ्गासङ्गि स्मासङ्गास्मासङ्गीत्यं
 तूर्ण केशाकेशि वीर्य बम्ब ।
 वीरैः कुम्ताकुन्ति कैम्बितु युद्ध—
 मय्यमुंणामुणिकैरप्यकारि ॥ ४ ॥
 योस्तु कम्बितप्रच्छद् बारणस्य
 यकासागाच्छाद्विपयावदेव ।
 तावत्तूर्ण मय्यमीकस्य बाणैः
 प्रोक्तः कुम्मे पिच्छवर्ज विमर्श ॥ ५ ॥

इत्थं सैन्ये प्राग्गन्धे पादधीये

प्रस्थासन्ति प्रातवत्पुमकोपात् ।

किं स्याद्विजो मैव सैन्यद्वयेऽस्मिन्

भीतान् द्रुपुं देवदेव्याः समीपुः ॥ ३४९ ॥

इति सिन्धुराजकृत्यदत्तमभीष्टपञ्चगुणेः श्रीमहासेना-
चार्यस्य कृते प्रसुप्तचरिते षष्ठः सर्गः समाप्तः ॥ ९ ॥

भ्रेमुर्ष्योमप्यातपनाणि दाके

प्रापुर्द्रष्टु चद्रचिम्बानि जम्बम् ॥ १२ ॥

मा दाकिष्टा वेदि गाढ ग्रहार

कम्प कसासारपस्युम्ल मीतिम् ।

केशान् शीघ्रं वीर संयम्य थात्त

दात्त मूर्मा सुस्थितं सगृहाण ॥ १३ ॥

पुत्रास्वर्पो नाप्यते नापि मोक्षः

कीर्त्यो कि वा साम्यमाचस्व मृत्वा ।

पोषा मुक्त्वा सत्सुताश्चन्द्रयना

मा मुद्रयस्व याहि मा स्याः पुरो मे ॥ १४ ॥

इत्यम्योम्याकापवसा नृपेन्द्रा

मायायोनेस्तीवचाग्निमिदित्य ।

ये युष्मन्ते वीरमानावलेपा

जम्बन्तोरीन् चित्रास्मात्तडाके ॥ १५ ॥

शेलेन्द्राभि पातितैः कुक्षरौघै—

कुसञ्जारेः स्यम्भैः नापि मरैः ।

मस्तूकानां पेल्लतैरभ्यर्च्य—

वेठाकेस्तन्नीममासीन्नदन्निः ॥ १६ ॥

इत्थ बाणैर्माम्भैः पाण्डवाधान्

व्यस्ताम्योषाम्भीस्य विष्णुः सुरोपात् ।

नागान् स्थित्वा सम्भने कण्ठशार्ङ्गै

विम्ब वाणैश्छादयन् समन्तेले ॥ १७ ॥

तात इहा सोपि वैकल्पमाणा—

ममर्षं ममर्षं सम्भनस्था प्रतस्ये ।

तावच्चतुर्दक्षिणं बाहुनामा

विष्णोरिच्छांति प्रत्यम्भतेस ॥ १८ ॥

हर्षहर्षलाभ्योऽयिष्या गजेंद्रा
 वृत्तिर्दत्तान् कृत्विताप्रप्रपादान ।
 कण्ठिरमाधुर्लभ्या शोभमाना
 दीर्घं यमुः कीदृया धाम् पुनम् ॥ १ ॥
 अथ रेणुर्दत्तिन दाम्प्रजाय-
 दिउभा धाम् पाकमि धानिनामाम् ।
 ईमा दाम्प्रजायिष्यान्वृद्धाणां
 धाम्मिर्वा निजमरय प्रपन्ना ॥ ७ ॥
 कञ्चदिउम्मान् रगान् गृहीत्या कउमीन्
 दाम्प्रम्यच्छं तादयिष्या मर्द्व ।
 पनुम्नापात्पूषिष्या मदा य
 तुष्या वाता नय नि सारदेह ॥ ८ ॥
 एष मीम भंयुगे काममैम्य
 दृष्टा नदपत्तंरिता धीम्यतः ।
 बोधाः मर्ष मायर्ददगदयतः
 प्रोषात्तस्सुलान्पुनर्पादवीणा ॥ ९ ॥
 छाक्षाच्छीरी पाण्डवाधाम् पीय
 नामादेशं स्वयंपादय गर्भात् ।
 दिम्यै शर्क्ष माकृत्तरप्युदार-
 मायायोधिपुनर्बतो यथास्वम् ॥ १० ॥
 आत्माभ्यानां हेविर्तस्नूपमार्द-
 र्दीर्घान्भानि सिद्धनर्दिमेदामाम् ।
 शलाघाठिर्गत्रितैषारणानां
 र्धनिस्त्राजैः उ सुकुञ्जा ररात् ॥ ११ ॥
 तूर्मर्ण्डमुसतार्द्विर्बर्द-
 र्धेमेमाया तुषवातादृष्टानि ।

चिच्छेद प्रागङ्गनम्रेण धीर-

कामः किञ्चिद्विस्मितस्तस्य आपम् ॥ २५ ॥

विष्वक्सेनआपमम्यद्रुहीत्वा

पादवेगात्सम्मुखस्वप्रतस्थौ ।

तच्छिष्टमाहस्माङ्गजस्त प्रहस्य

कस्मादीदृक् आपकौशल्पमाप्तम् ॥ २६ ॥

त्याता भोजा पादबाः पाण्डबाधा—

स्तेषां स्वामी शस्त्रविद्याप्रवीणः ।

घातुर्धैर्यं त्वीदृशं येन घोघे

आप स्वीयं रक्षितुं नैव शक्तः ॥ २७ ॥

योयु बा यो वेति नो किं स लोके

स्वेच्छाज्वारी जीबितु नो समत ।

किं वा कार्यं मार्यया बाण्यवैर्वा

जीव पाद्वि प्राप्नुहि त्वं सुखामि ॥ २८ ॥

इत्यादिहास्पन्नजन प्रतताड शाङ्गी

काम द्रुहीतयनुदप्रहरितेक्षैः ।

यो रगमर्म निशिखं त्वमण्यप्रसिद्ध

मायाविनोस्य मदनस्य रुपा जनेन ॥ २९ ॥

छत्र प्वज न्यनियुक्ततुरगमांछ

तत्सारथि परिजन च निपात्य भूमौ ।

तोपी स्वपस्तत्रयमिर्बृतिमाप्य बाणत्

सन्निष्ठते रथपदे किञ्च पादवेष्टा ॥ ३० ॥

तावदस्य समादृष्टा रथं वेगाग्मनोमवाः ।

शुद्धमारमसमे अह मापया किं न साध्यते ॥ ३१ ॥

विष्य स्वम्बनमादृष्टा हरिर्षी यदुसत्तमः ।

क्रोधादाह्वय सखिषां मुमोक्ष द्रुतमुक्तावरम् ॥ ३२ ॥

शीघ्रे सैन्ये संस्थिते बन्धुबर्गे
 शरीरं चापि प्रोक्षते युद्धक्षौण्डे ।
 पतघ्नमे सर्वदृष्टेऽद्यापि नैन
 तर्हि मद्र प्रेक्षणीयं सुमद्रम् ॥ १९ ॥
 प्राद्वैष्यं सापविभ्रमिण त
 पञ्चमस्य स्वप्नने तत्प्रतीमः ।
 संग्रामेस्त्रिभ्यैरिष्य देव जित्वा
 सङ्ख्या कीर्तिं प्राप्स्यसि त्वं त्रिषां च ॥ २० ॥
 यत्र विष्णुः सारथिः सोपि तुष्टः
 ग्रीष्वाभ्योर्ध्वं भापमापी महेच्छी ।
 शत्रु भीमारोपयतं सुसार्तं
 प्राप्तौ प्राप्यावाच वैवं हरिस्तम् ॥ २१ ॥
 दायहर्ता म्वन्कृते संविधाता
 बन्धून् हन्ता त्वं तथाप्यमरपुङ्गवः ।
 स्नेहोलान्तं येन नैवारिम हन्ता
 तस्माज्जायौ नः समर्प्य प्रयाहि ॥ २२ ॥
 उक्तोषोचमममयस्त हसित्वा
 केयं वेला स्नेहसम्बन्धुदेवः ।
 हत्वा बन्धून्पोषितश्चापि हत्वा
 बन्धुः स्याच्चेत्कीदृशः स्यात्तवारिः ॥ २३ ॥
 शक्तो योऽहं नो ममभिह्वयेत्यं
 मार्गो वीर त्वं हि मम प्रयच्छ ।
 शत्रोरुक्तं माघवस्तं मिशाम्य
 प्रापच्छत्रुं मण्डलीकृत्य शाङ्गम् ॥ २४ ॥
 मृगिभ्योमारोपदिकृच्छकबाणं
 बाणैर्विष्णुं छादयन्त विद्योक्ता ।

आश्चर्यमेवमथवा न हि विजमेतत्
 स्वस्मिन्कुले न हि दारा प्रमथन्ति दिव्याः ॥ ४४ ॥
 इति नितास्तललीकरणाकुलः
 सकलशस्त्रनिरपचिलसुधीः ।
 निजवसस्तययुः स्ववशीकृतः
 फणिरिपुर्मनसा धृतनिश्चयः ॥ ४५ ॥
 रदपरिकरबन्धो बाहुयुग्म विपिरसु-
 विरहितरथपानो भूतले यस्य पार्वी ।
 शिथिलितवसुधाभूतस्तन्निवसिद्रकज-
 छतिरतिमयबोकिस्ताम्ररुद्रिङ्गदौके ॥ ४६ ॥
 पितरमधिकरोषात्प्राप्तमाळोन्य साधु-
 र्गमनतल्लविमान स्तम्भित द्वाग्विमुष्य ।
 प्रतिमयधकिताभ्यां वीक्षितो मातृमार्गे
 स्थिरगुणयुवतिभ्यां मम्मयो विप्रबेले ॥ ४७ ॥
 दिङ्करीन्द्रनिमयोऽय मय्य
 नारदः समुपगम्य जगात् ।
 आश्चर्ये किमिव मयुशत्रो
 साम्प्रत निजकुलेऽपि विद्यातुम् ॥ ४८ ॥
 कालसम्बरगृहे समगाधो
 कृदिमाप्य न स पोडशाकाशमात् ।
 पोडशाभ्यययसा कृतभूषः
 प्रापितस्तथ समीपमिदानीम् ॥ ४९ ॥
 त्वमपि मदन किं मोक्षेऽसे जातरीत्यं
 पितरि सकलपूज्ये स्नेहगेहे मुपरी ।
 सकलनरपतीन्द्रः सेव्यपादात्तबिन्द
 कुरुपर करणीय पुत्र मुञ्चाम्येषाम् ॥ ५० ॥

स गत्वाय शते दिव्यप्रकृत्यामिच्छसन्निभः ।
 वदाद् माम्मयी सेनां परिबेष्ट्य समन्ततः ॥ १३ ॥
 स छात्कारं कश्चिद्वह्निः कुरोत्यामयशक्तिः ।
 सात्कारञ्च कश्चिन्नीमः स्फुटिगाद्युमिद्वदेष्टु ॥ १४ ॥
 कटकान्तं स्फुरद्दीप्तिं दृष्ट्वा दृक्कमूपयः ।
 प्रदह्यमानं व्याडोक्ष्य पावकं कार्पण्यद्वयात् ॥ १५ ॥
 सस्मरे वाक्च वायं वाणासनपरिग्रहाः ।
 शरासनगतं वेगाच्चिरेण च रिपुं मति ॥ १६ ॥
 सोऽप्यमिभूत्वा महामेघं शङ्कडापविभूयितः ।
 गरुडं तस्यैवामिमीयुर्कीं विमुञ्चयमितोऽशनीः ॥ १७ ॥
 मुशङ्काकारपारामिः प्रवचनमिहो वक्षम् ।
 यदिभ्यपत्सजेनामु कृशानुमङ्कशत्विषम् ॥ १८ ॥
 मयुग्माक्षिपमात्मीयमवलोक्ष्यापमारितम् ।
 वायव्याक्षं महावेगं व्यमुञ्चन्मधुसूदनः ॥ १९ ॥
 तेनासिता नरेमाञ्च दयाव्यापि विवूरताः ।
 कुचकिन्तुभ्यग्नीः सार्धं पञ्चसङ्गा इव स्रजात् ॥ २० ॥
 ततश्चिरेण कामोक्ष तामसं मोहकारणम् ।
 मृणालाम्बरमानोन्मृषीकं लोचमिदस्ततः ॥ २१ ॥
 तत्रके कञ्चभूतिर्वा सर्मं सर्वैर्भुवसाङ्गम् ।
 व्यामोहोत्पादिका वृत्तिस्त्रामसाक्षां हि सर्वतः ॥ २२ ॥
 एवमादिमिरत्युग्रदिव्याकैरितरेरपि ।
 महच्छतौ तावकापीं विषयं वेदनाकिनाम् ॥ २३ ॥
 अथ हरिः क्षिपति यद्यदमोघमुर्मं
 व्यर्थं ययूष तर्हि समवाप्य सर्वम् ।

त्रिमुषनमपि नो वा मारयस्वार्द्रचित्तो

रिपुमपि बलशाली किं पुनर्बध्नूलोकम् ॥ ५७ ॥

मम मुदितमनस्कस्त्व मुरारे प्रकाम

सकलमपि च सैन्य त्व समुत्थाप्य पित्र ।

स्वजनसुखसमुत्थ वेद्मि शमाङ्गज त्व

इति मुनिषण्णमेनात्थावयरतोपि सखम् ॥ ५८ ॥

दुरंगमातगरथाधिकदा

नरेन्द्रमीमार्त्तमसारणाथा ।

प्रबुद्धनीमोत्पलपत्रनेत्राः

समुत्थिता विस्रः पूर्णचित्ताः ॥ ५९ ॥

घट्टारबप्रतिमिच्छविज्ञो गजैश्च

जम्बाज निष्ठुरत्पुस्ततमदिनीकाः ।

उत्केतयश्च दुष्टतुगह्वारपीडाः

युद्ध च सत्वरमुदस्युरमी च योद्धाः ॥ ६० ॥

एव चतुर्बिधबले मिश्रिते च मूर्ति—

व्यालोलहेतिततिरुद्धविगतगला ।

जानद्वपूयवन्मो मदनागमेन

प्रोधाच्च सुनुमिति मानमनो मुरारिः ॥ ६१ ॥

स्त्रां मातर युषतिमप्यस्त्रिराग्नमनोऽ

प्रागानयामय सुलभश्च धर्यरादा ।

पिबोदितं बभनमित्थमदो निशम्य

कामोकरोद्ध तथैव विनीतवयः ॥ ६२ ॥

संमार्ज्य सर्वविशिखांतरमम्मसाति—

सद्रग्निना सममिपिष्य विचित्रपुष्पः ।

आगुरूपूर्णविपणि रचिताद्विशोभा—

मुत्तोरणां मुररिपुर्मदनेन सार्यम् ॥ ६३ ॥

इति निगदति साधो माधवोऽत्यस्ततोवा-

न्निक्षिप्तपलविनागोज्ज्वलशोकाच्च मन्दः ।

द्रुतगतिरिति कर्म ग्राह्यं पालसेहि शीघ्रं

निजमुद्रपरगाढास्त्वसीत्य प्रयच्छ ॥ ५१ ॥

वचनमिदमुपेन्द्रम्यागिसस्नेहगर्भं

अवणसुरजदमुचरद्भ्रजस्तग्निहाम्य ।

क्षितिगिनिहितर्मासिः केशवस्थांमिषच्च

तदनु पुनरनसीत्कामपाकम्य पादौ ॥ ५२ ॥

अधिरसपुसदीपः सुक्षिताम्ताममोदः

प्रधिगमदुग्धाप्यैभूर्भिः सिञ्चन्निताम्तम् ।

तनुजमिति विसोक्य प्रहृष्टावयदिः

न्निदिष्ठवजितदोर्ध्वासासिलिगातिगाढम् ॥ ५३ ॥

नदनु वदति तोयात्पूर्णचित्तो मुनिर्म्मनः

हिमिह विरमकार्यं सिद्धतोषापि बीरी ।

प्रविशतमनिभामापांगदङ्कनागरीणां

नवनमुद्रमनूनां प्रापयन्तो पुरीं स्वाम् ॥ ५४ ॥

निगदितमुपहृष्योवाच भारवचनस्त

अयमुपगतमिम्या वम्पुमिर्विप्रयुर्द्धः ।

पुरि त्रिपुमतरायां ठानरा निर्नरायां

वक् कथमिह शार्मा याग्याधो विरोता ॥ ५५ ॥

मुनिमिति दग्ध्याचय ईम्यमुक्त निशम्य

प्रहसितमुगपद्याऽप्याचदित्ये मुनारिम् ।

अदिदमन न कश्चिन्ममयेनात्रिमये

गत्रनुरगपदातिप्यर्द्धितः परमाध्यान् ॥ ५६ ॥

अयमतिगपदिष्टः नर्पयिषाचरेताः

नवनमनमनोया मापया जेनुर्माशः ।

इत्थं शौर्यमनाविष्ठा गुरुजने भक्तियुक्तोद्देशां

अस्मीः स्याद्विदमग्यथा कथमहो रूपं च नेत्रोत्सवम् ॥ ७० ॥

शूच्यन् जनोक्तमिति राजगमाधिकृतः

अन्तात्तपत्रभिन्नामगवीज्यमानः ।

सीमन्तिनी प्रजविद्योवनकैरवेन्दुः

सन्नाद शनैः कृतसमुत्सवमाप वैदम ॥ ७१ ॥

शितिसंक्षरोष वधितासहिताः

क्षगकन्यकाः समुपगृह्य वराः ।

विनिशम्य कीर्तिमिति तस्य मुदा

समुपाययौ रतिविता च क्षगः ॥ ७२ ॥

प्रकृतिवद्विभूतिर्द्वारद्वीणा स्वयया

अनितजनमुद्रोस्या विम्बरूपासकान्तेः ।

क्रमकथमबहुस्मोक्षासिपीनस्तनाया

विकसितकमलव्री वक्षशोमान्वितायाः ॥ ७३ ॥

विततवहदधूपादृष्टमगासिकास्याः

असितशिष्टमुगास्या ओसकैतुद्रव्याहोः ।

पदुनरपतिपुष्पां कामवीचाहतोपा-

दमवदधिकशोमा योपितो वा परैव ॥ ७४ ॥

गगनतलमशेष छादित केतुहृन्वैः

नमस्कृतिप्रतामिर्मणिङ्गिता वाजिमिथः ।

अथरपुषतिसङ्गा मेदुदत्तगपीन-

स्तनवधनमरेणानम्रमध्याः समन्तात् ॥ ७५ ॥

कथितिशयनृत्य कुत्रचिद्वेद्यबाध

कविदुरुमणिमाळा तोरणान्युद्यतानि ।

असिततुरगहृन्व स्रग्धनार्ना कविष

वितसकस्रगृगाहृदस्रसङ्गा कविष ॥ ७६ ॥

उदधिभिर्जपपूर्वानाममस्यागजेन

मुषमसिधुमनर्गं व्रज्जुकामाः समन्तात् ।

पट्टपट्टहभिर्मादैः क्षोमपम्पीरभासी—

हिरिरिव सञ्जयस्तः स्थां पुरीमादिवेश ॥ १४ ॥

यदि मयसि नरध्यात्कामदेधेन तुभ्यो

मयतु निम्नविमूल्या विर्मित/क्षपमूते ।

रिपुममितिषिजेता भोगगोर्हं पद्यास्वा-

नितरन्नुमिरहो किं कष्टकर्मोमिरूपैः ॥ १५ ॥

यदि मयेत्तज्जुको रमणीकमे

मयतु कामसमाः सङ्गदेव हि ।

मयसि चेत्तज्जननी विष्णुपुत्रस्यो

उक्मिणीसङ्गणी मयतादिह ॥ १६ ॥

किमु कुक्षमिह पुष्य पादवानां हरिर्वा

किमुत कञ्चरनाथ काञ्चनककसबाधः ।

किमु गजपुरनाथस्यागजा पुष्यगोह

पुष्यनिधिमदनस्य प्राप्तितः किं पुरीषम् ॥ १७ ॥

क्षितिपतिस्तुत एवो वो इतो ज्ञातमात्रः

कदिरवनक्षिकाप-स्थापितः सम्प्रियाम् ।

किञ्च कञ्चरमुपेय प्राप्य सौवर्धितो वा

प्रभुरिह पितृगोह प्राप्तवान्मातृपुण्यात् ॥ १८ ॥

रिपुरपि नरबन्धुर्ज्ञातवानस्य इतो

यदि पुरि परमज्ञर्षो यर्मितोऽसौ महात्मा ।

॥ नमसि गतिरस्य ॥ प्रधानोऽस्यम्नः

॥ ॥ कुक्षुमयनुष्माण्वाङ्गस्याङ्गस्यां प्रसिद्धः ॥ १९ ॥

सर्वम्यामपदानकुक्षरतपोनुष्ठानपूजादिना

नूत पुष्यमनन सम्प्रितमर्कं जगन्मास्तरे विर्मळम् ।

मिपेध्यमाप्यः स्वजनैर्विवानिष्ट

विवेद कालं न गतं मनोमयः ॥ ८३ ॥

अथ मदनविवाहमेक्षणोद्भूतदुःखा

स्वतनयमपि सत्या याचयित्वाऽम्यकम्पा ।

कमलवदनकामिं प्रापयचारुमूल्या

ललितकरपूरीतिं मानुमुत्तुगकीर्तिम् ॥ ८४ ॥

सम्पद्येव हनोरिणातिविषमे क्षितौय गते तथा

इत्ता चैव महाशिक्षा च विजनेऽरण्ये स्वपुण्यात्ततः ।

बालो लज्जज्जबोत्सह सखरपनानथ सयर्धितो-

हानी मानघनं गुचिर्निजयशोषस्तारिदपौदय ॥ ८५ ॥

विषेदो विपुलाहयासविजय सत्येष्टविष्यसको-

प्यस्यतं भुवि सत्यवाक् प्रियतमो लोकाय येनामवत् ।

सोय धर्मदिवाकरो जिनमठः सेव्यो बुधैः सतत

ससार्यबुधिशोपणेनिमिपुणो मध्याधिश्रीर्षाभयः ॥ ८६ ॥

इति श्रीसिन्धुपञ्चसत्कमहामहत्तमश्रीरघुनरोः पण्डितभीमहासेना

वार्धम्य कृते प्रद्युम्नवरिते दशमः सर्गः ॥ १ ॥

इति सङ्क्रमविभूषां धिम्बितोपस्थितार्था
 दधिरक्षकमिदमेवैतत्तृतीयैव दूषे ।

जिमपतिपदपूजा संविधायादरेण
 अमपदय विवाहः कामरत्योस्तदानीम् ॥ ७७ ॥

सुरयुवतिसमाभाः पञ्चशल्यादसंख्या
 उदधिसमरमन्वो ह्रीन्मयोपायतासी ।

कञ्जरपतिमिरेव विर्मिते सद्भिवाहे
 स्वजनपरजनोद्यो पृथिते चान्द्रमूर्ध्नो ॥ ७८ ॥

अथ समागतमाह पदूत्तमो
 जिगमिषु कञ्जरेभ्यस्त्वमप्यदा ।

शिशुमनु परिपाकितवाम्यत—
 साव सुतः प्रथमं खरम मम ॥ ७९ ॥

इति विविक्ष्य सम यदमुष्य त—
 त्वत्खरनाथ विद्येयमहो त्वया ।

अमिदधानिदमेव च दक्षिमणी
 सममितम् परे कञ्जकस्रजम् ॥ ८० ॥

रम्भाभिमूत्पोः सदृश सुरारि
 सम्पूजयित्वा दयितासमेतम् ।

विमुष्य बुद्ध्याद्य सोपि काम—
 मार्मिक्य सङ्कुप्य जगाम धाम ॥ ८१ ॥

अथ गतवति क्षटे स्मापतायात्पूरये
 सकलपदुनरेभ्यो भोजनान् हृषादिकेभ्यः ।

मुदितमनसि बिप्वा तरङ्गुले चाप्यशये
 विगतशुचि जगम्यां नारदं चापि साते ॥ ८२ ॥

विसासिनीवहसरोज्यद्वयद
 सुक्तामृताम्भानिषिमध्यपती ।

मिषेय्यमाणः स्वजनैर्दिवामिश

यिवेद् कालं न गतं मनोमयः ॥ ८३ ॥

अथ महमविषादप्रेक्षणोद्भूतदुःखा

स्वतनयमपि सत्या याचयित्वाऽप्यकन्या ।

कमलपद्मकामि प्रापयन्वाग्भूत्या

सत्तिरुत्तरपृथीतिं भानुमुत्तुगकीर्तिम् ॥ ८४ ॥

अगम्येयं हनोरिष्यातेवियमे क्षित्तोयं गते तथा

दत्ता च महेशिखा च विज्रमेऽरण्ये स्मपुण्यात्ततः ।

पालो छिद्यन्नयोस्सव एषरपमानय सवर्धितो

प्रानी मानयनः शुचिर्निजयशाश्वस्तारिद्विर्षोदय ॥ ८५ ॥

विद्यतो यिपुलाहवातविजय सरयेययिष्यसको-

प्यस्यतं मुषि सत्यवाक प्रियतमो मोकृष्य येनामवत् ।

सोय धर्मदिवान्तो जिनमतं मेध्वो बुधः सतत

ससारं बुविशोपयेति निपुणो मध्यान्निनीषांघय ॥ ८६ ॥

इति श्रीसिन्धुगजसङ्गमहामहानभ्रीवण्डगुरोः पण्डितभीमहासना

चाक्ष्य कृते प्रद्युम्नचरिते दशमः सर्गः ॥ १ ॥

एकादश सर्ग ।

श्रियमनम्यममामतिनिर्मला
 प्रवचतो हरिजबजतीमुखा ।
 अरितममृतकारि महात्मना
 प्रणिगदाम्यथ शबयशस्विनः ॥ १ ॥
 सुरपतिपरकन्दमपूजकः
 सुधातैरपि सेवितश्चासना ।
 प्रमुमनस्तगुणाकरमाधवी
 जिनपतिं प्रणिर्बतुमयाम्बदा ॥ २ ॥
 परममच्छिद्यदीकृतमानसः
 सुपमिरे प्रथमस्य तु पूजकः ।
 पुरि पुरा प्रणिपादितनामनि
 क्षितिपपद्यरथस्य महारमनः ॥ ३ ॥
 जिनवरं प्रणिपत्य सुमक्षित-
 परमधर्मकृपां विनिशाम्य च ।
 जवसरं समवाप्य पुरातन
 निजमव विमयादिति पूजवान् ॥ ४ ॥
 बभूव सर्वजगदियथेष्टिन
 स्थिरतमाप्रणिमासपबोधकः ।
 मम मवान्तरमीश बभूवोत्तम
 विमुक्तनार्चितमूर्तिनिवासम् ॥ ५ ॥
 इति बभूवि निशाम्य जिनोत्तमः
 कथितयाम्मुनये मदनपिप्पे ।

यद्यद्वत्तद्वत्तपमपास्य च
विजमपायिकमासुरजम्भन ॥ ६ ॥

तदनु सोऽयदद्वयुतसम्भयः
स्वस्तसहोदरप्रगमभुवे प्रमो ।

किमु ममापि भवत्यमृता सुख
जन्तमेवमयाह जिनोत्तम ॥ ७ ॥

त्यमपि तत्र पुरे हरिसङ्गमि
हरियध्वयस्त्रयम्बधतीसुत ।

गुप्तिनिषिषरक्षायकुमारकः

शमन्नुभूय तत शिष्यमाप्स्यसे ॥ ८ ॥

इति निशम्य यथो मुद्रिताप्युतः
स्फुरितमास्करकादिममप्रमः ।

हरिसमीपमवाप्य कृतमियः।

प्रपरहृत्पुनःपुनः ॥ १ ॥

तव सुतोऽस्म्यभिरप्यतिष्ठहमी

मद्मयत्नमदात्मनश्चिह्नम् ।

असुखपक्षिणे परपोषित्ति

प्रतिपक्षे न भूया यच्चन मम ॥ १० ॥

इति निगद्य गतेऽप्युत्तमायने

हरिरभूदितोपपरायणः ।

महाममूतिधिलोकनपीडिता

प्रथमयापिति नञ्जगनेच्छया ॥ ११ ॥

तमबुद्धयः च वैवर्धयोगतः

प्रियसहोदरदेवमवप्यवम् ।

सुखजननीं मद्गो विनयाभितः

प्रविजगाद सुतोत्सवमाहिनीम् ॥ १२ ॥

अक्षमि सप्तमशम्भसहोदरः
 सुरपतिः किञ्चमेव तरिष्यति ।
 क्षितिपतेस्तनयस्त्वसमीहया
 निजजनाद्विदितं न मृषा मयेत् ॥ ११ ॥
 तनुमये यवि बाम्भसि त सुरं
 क्षितनिशाकण्डारमपि पुता ।
 आपसुतादिबसे च ततोऽम्बिके
 तव करोमि तदाकृतिर्क वपुः ॥ १२ ॥
 तनुवित च निशम्य जगाद सा
 स्मितमुक्ताम्बुदहा मदनं प्रति ।
 तव सम किमु पुनः क्षुतो महे-
 न हि समोसि रवेरिह बिष्टये ॥ १५ ॥
 इयमतीव मम प्रियकारिणी
 सुत सपत्न्यपि जम्बवती सदा ।
 सुरमत कुद जम्बवतीमव
 सनुपकारफला हि विभूतयः ॥ १६ ॥
 तनुवितं च निशम्य मनोमव-
 मृदितो जननीवचनादसः ।
 अवसरं च निरूपयितुं पुनः
 कृतितनुः स्थितवानिति माधव ॥ १७ ॥
 अथ वसंतमहोरसयसंगते
 शुभदशुष्कमये दशमे दिने ।
 अक्षतरिष्यति निश्वसतो मुखं
 सुरप इत्ययगम्य जनार्दनः ॥ १८ ॥
 निजवपू मयमां वनजाननां
 सुगन्धिमवयसम्भवितोपिचीम् ।

समुपगृह्य गता गिरिसन्निधी

यनमनन्यसम कुसुमाकुलम् ॥ १९ ॥

अयसरेऽत्र करंगुलिषोजित-

प्रवरमुद्रकया क्षणमात्रतः ।

मुदितजाययतीमपि केतुजा-

हृतितनु प्रशिषाय मनोमयः ॥ २० ॥

प्ररुधुमिः परिवारजनैर्यूता

तदनुकारमियाय च मुद्रया ।

सममिगम्य च रैषतक गिरिं

रतिमवाप्य च हारमवाप सा ॥ २१ ॥

व्यपगमय्य करंगुलिमुद्रिकां

स्मितपुराणस्याह निजागमम् ।

इति हृते च तथा हरिद्वयान्

किमिदमित्यभिधादय दार्ढ्यम् ॥ २२ ॥

समुपहस्य जगाद् हरिः पुनः—

मदनचेष्टितविस्मितमानसः ।

जगति पीनघनस्तनिकस्य क—

स्तनुभृतां कुर्वतेऽत्र द्विताहिते ॥ २३ ॥

स्नहृतकर्म करोति सर्व्वं ते

तदिह पुण्यमिति प्रतिपादितम् ।

सुतमिम प्रथमप्रियथोपिते

किञ्च वदामि सदा परिभाषिते ॥ २४ ॥

विपुलपुण्यमवाच तथ प्रिये

भवतु नैव तथापि मम क्षतिः ।

यदि मविष्यति तु निदिवध्युन-

स्ताथ तनौ मदनानुजकैरमाः ॥ २५ ॥

प्रद्युम्नस्यतया स महाप्रमा

पूषुपशाः किञ्च संवे इति श्रुताः ।

मिहसुरेभ्यरणमममोहता—

मिति निगद्य चिरं प्रविधाय ताम् ॥ २६ ॥

एतिगृहे किञ्च यावदन्मा भिद्यता

प्रथमयोपिद्वयाय शशीसमा ।

कृतुमत्तन्यतले मृदुपल्लवे

सुमरसेहृतिगीतमनाहरे ॥ २७ ॥

विशिरमाकननुचपरिधमं

तपनुदुत्तमशक्तिमिच्छत ।

मधुमदादगमोचनया रम्य—

ममिधिमूर्धनमूपितया गच्छत् ॥ २८ ॥

अपविभृम्भितकामचिकाग्या

ममितनिर्जितहृन्मबपूरया ।

विबिधविभ्रमद्वामचित्तामस-

यदुममग्मनमपण्यदस्तया ॥ २९ ॥

विगमास्त एतममसम्भब-

स्त्रिदिसर्पचित्तादशरीरया ।

इति एत मनि तत्र दिव्ययुता

प्रथमयोपिति गमयतोभ्रमत् ॥ ३० ॥

सकृदपादयचित्तहरादिती

प्रियवपुद्वयगमसमुद्रया ।

प्रतिदिन अप एव समुद्रयो

यदुदुमभ्य मुदम निर्यतया ॥ ३१ ॥

१ क ल पुनःपुनोर्वपण्यवमर वाड यत्पुनोरे पुनःपुनःपुनः संवे इति वाड एव वरंते स एव तपोपीन- प्रणिवादीति ।

सनमपस्तु तयापरगमयो
 पृथुफलोदययोगमिवृद्धितः ।
 मयमयोदयदेपु नयस्यथो
 व्यपगतप्यय मामगणेषु सा ॥ ३८ ॥

सुतमसूतसुजयतीरुपुर-
 द्दुग्मविप्रचयाममनुत्तमम् ।
 कमलनामिसुमारविदारक-
 प्रथमसुनुरमूदि सुदारकः ॥ ३९ ॥

प्रथितवीरमहाहर्मिजिष्णो
 ऽप्यमपदेय दि बुद्धिसुसेनकः ।
 गरुडकेतुषमूपतिवहजो
 जयपदातिरमूद्धरमेनकः ॥ ४० ॥

इति चतुर्भिर्मकदिनोज्ञयैः
 प्रयवृष परजयवतीसुतः ।

सुतसुमानुमसूत सुमामिका
 जितसुमानुमनरसुसन्नपम् ॥ ४१ ॥

सत्तितबालकचेष्टितमम्भुज-
 प्रचयकान्तिधर कमलक्षणम् ।

यदुदुक्ताः सनयापिदनुत्तम-
 प्रवृत्तजिनीचरपठपथः ॥ ४२ ॥

करतलात्करताः पुरि लीलितौ
 विविधमूषणवेषविभूषिताः ।
 नयनचित्तहरास्तुतचेष्टिनी
 रमितकिङ्किणिसंभारणोग्रवलोः ॥ ४३ ॥

मदनमाम्बनुजाबुदचेष्टिता-
 वनुविर्ग परिबुद्धिमवापतुः ।

इति विविधकलागुणनायका—

बधिकरूपयुतायतिमुष्णदी ॥ ३८ ॥

रुधिरबास्यबयोप्यतिष्ठन्मौ

वरकुमारवयोधिरतौ मती ।

अथ कदाचिदनेककुमारकैः

परममित्रतया परिवारितौ ॥ ३९ ॥

कुसुमचित्तममोहज्मण्डये

हरितनूजसुर्णवसुभासुदी ।

बलपुण्यसरपादवसाक्षिक

स्फुरतुपोदरसप्तिकारिणी ॥ ४० ॥

अथ बभूवतुल्यमहचेपिजौ

गुह्यहीतसुखोदिसर्षका ।

मुततरं च जिगाय तमगज—

प्रियतमो वरमानुसहोदरम् ॥ ४१ ॥

जितद्विरम्यककोटिविद्यस्तपीः

सममयरत्नजनैः सह मामिका ।

पुनरपि प्रजिघाय सुत पला

द्यतनिनावयतो बद्धतः समाम् ॥ ४२ ॥

अथरकुर्कुटकस्य जिगीषया

द्विकसुखोदिष्यन् पदुमामिका ।

तमपि बासविषोपबिसापिनीं

समुपसम्य जिगाय च कुर्कुटम् ॥ ४३ ॥

पुनरतीय बिससतयाऽभव—

मृतसमाय नृकेतुघुता विरम् ।

पञ्चदशगन्धजितान्यसुगन्धक—

अतुल्यमककोटिपदुग्मदी ॥ ४४ ॥

प्रथितशयकुमारघरोप्यदा—

भित्तिष्टमर्थिजमाय धम तदा ।

उदितरोपमनाः पुनरप्यर

सदसि भाषयतिस्म मद्योजसम् ॥ ४५ ॥

यसनकान्तिजिनाष्टगुणामह

कनककोटिमनूनममां वदे ।

इति तदप्यजयमुत्तमुकृत्पिप्सा—

यिमलतायुगनूनसुतेजसा ॥ ४६ ॥

कनकतस्तुविनिर्मितयिस्फुर-

द्रुचिरधस्तयुगेन विलोमधीः ।

पुनरदास्तदपि क्षपितास्तुतः

कनकसम्मणिपुण्ड्रसहारकैः ॥ ४७ ॥

पुनरमूढिजिगीपुरतो जितो

पिञ्जपपोडशकोटिघर्नं वदी ।

मदनबुद्धिपहेन सकांस्तुम

समुपलभ्य तदामरणोज्ज्वलः ॥ ४८ ॥

प्रजितधानय जयवतीस्तुतः

धगपद्येतुसुतातनुज तदा ।

बद्वभूदतिसार्धमथार्थिने

मिषतमो भित्तिष्ठस्य जनस्य च ॥ ४९ ॥

विभुयनैऽमितवस्तु बद्वज्जगः

मिषतमां च मयेदिह कस्य वा ।

बलनिदधमतश्च जिगीयुक्तः

क्षगवसौघसुगर्भितमानसाः ॥ ५० ॥

स्वकजन्ममुदितारकरोन् प्रह
 द्विगुणकोदिघन प्रथमोदितान् ।
 तुरगावस्तुतसर्षविभूषणः
 पुरि समस्तजनरतिवीक्षितः ॥ ५१ ॥
 समण्यरेवकतः प्रतिबाह्यं च
 क्षित्यताथ जितोऽभितमत्पुनः ।
 कनकबाहनकर्मतया प्रह—
 ह्यमसिस्वयताप्यमिषाय तु ॥ ५२ ॥
 स्थितवति मियकीर्तिसुमानुक
 मनसि कायमघात्मदनामुजा ।
 यदि जयामि महाधिकसेनया
 किञ्च ददाति मत्त महमन् मे ॥ ५३ ॥
 कनकबाहनकर्मतयाप्यथ
 तदपि युधटमन् करोमि किम् ।
 इति विचिन्तयत्त मदनो ददा
 द्विजपद्यापतुरेभ्यस्तुजासुके ॥ ५४ ॥
 तदुपसृग्धिवसाहृत्स्वशाने
 मिजितवान् सप्तु मानुमहोदम् ।
 प्रदितया स्वपनेतुमशर्यया
 तुरगतामुपमेतुमप्रीयवान् ॥ ५५ ॥
 वयमुपिष्टिमीमपुराभरः
 कथमपि प्रतिबोधमवापिता ।
 हरिण्यान्मुदितोस्य निजं पदं
 सुपमत्तं मितमासदिर्न स च ॥ ५६ ॥
 अनुभवन् सुखमास्त हृषीकर्ष
 सतिमिरेकदिनप्रमथैः समम् ।

अथ कदाचिदमु सुकुलस्त्रियां
 बलतया कृतशीरपिरतण्डनम् ॥ ५७ ॥
 समयगम्य परामवदाकिनी
 हरिमुपास्रमते जनताग्रिस्ता ।
 हरिरपि प्रतिपुञ्जमुतादिता
 ऽभ्युपगतपु विमेषु गतेष्वथ ॥ ५८ ॥
 स्वकृतदोषपिदूषितमारमर्षं
 पुरधरात्पु पितो मिरजीगमत् ।
 हरिमप्रच्छदभी पुनरावतः
 कथय वेद्य ममागमन कदा ॥ ५९ ॥
 अवददेष यदा प्रथमप्रिया
 सह मुर्धकमिबेक्षितमावरात् ।
 पुरजनस्य समभ्रमनस्यया
 जनमनोहरमङ्गलसम्पदा ॥ ६० ॥
 पुरपरं प्रविशेनायसि स्वयं
 प्रविश शय तदा क्रियते क्षमा ।
 पुरययच्च निरिह्य स तत्क्षणा-
 चरणयोपिदभूदपि तद्वनम् ॥ ६१ ॥
 तदनु तामवसोक्य तनूवरीं
 समुपभित्य च संस्करिणीं जगी ।
 अपगणा किमु तिष्ठसि कम्यके
 सल्लितवेषधरा विजने वने ॥ ६२ ॥
 इति निशाम्य अगाधं च तामसी
 गृन्तु तवास्ति परं यदि कौतुकम् ।
 नृपसुताहमनूदतया स्वकेः
 परिसर्जनजनकेन समं पुरम् ॥ ६३ ॥

वपगता न च वेदि गताः क वा
 मम पिताग्र ततः स्थितवत्याहम् ।
 इति निशम्य गृह प्रतिवेद्य तां
 दायममोजनवस्त्रादिभूषणः ॥ ६४ ॥
 अनुदिनं प्रतिपालयति स सा
 कनकचारुसतामिष कोमलाम् ।
 व्यपगतेषु दिनेभ्यश्च केचुति-
 श्चक्षुनमोदिवसन्तसमुत्सवः ॥ ६५ ॥
 सममवलनतामुदमाबहन्
 दिशि दिशि प्रसरन्मलयानिहः ।
 मनुपकोटिज्ज्वालिनादक
 विविधपुष्पसमुद्भिज्जमाकुलः ॥ ६६ ॥
 सति मयाविति मानुसद्वोदरः
 समवपस्यगुर्धुर्भुक्तिः परम् ।
 रथतुरङ्गमवारणपत्तिमिः
 परिहृतः पुरकांतिविशोकनः ॥ ६७ ॥
 निहितदलकचम्बिजनः स्तुतो
 निरगमम्भुष्यम्यदमीक्षितम् ।
 मधुरतारगुण प्रमदापह
 समययोम्यमनगद्वारवम् ॥ ६८ ॥
 प्रतिममुक्तविकारमथाभूणो-
 धुषतिगीतमनस्तगुणाढ्यः ।
 भुतिमुक्त प्रविशम्य तदाभवत्
 कुसुमवाग्निशीमुखतादितः ॥ ६९ ॥
 तमवकोम्य तथा स्थितमहजम्
 समुपगच्छ्य च तां वरकन्यकाम् ।

पुरजनैरभिधीक्षितमगल
प्रतियिषाय निजोक्तयिषतिनीम् ॥ ७० ॥

मधुमिदोमधघूः स्वयमावरात्
ममधिरोप्य करेणुमथानयत् ।

कृतपिण्डमृगाधिपतञ्जयः
सरमर्म च तदा मदनानुज ॥ ७१ ॥

हरितनूजमुमानुहने स्त्रिया
करगृहीतिमशक्तपाकरोत् ।

तदपगम्य जनः कायेत हरिः
प्रमुदितो जननी च विनायत ॥ ७२ ॥

विमदमामिकयाम्ययपूजन-
रकृत पुत्रविवाहादिभिः पुनः ।

उपहसन्नुपसृत्य पितामह
क्षिरपरिस्त्रमपात्तवरांगनम् ॥ ७३ ॥

शतवधूवरतामबमुद्धहन्
क्षिरमर्मल च मानुसहोवरा ।

मदनशब्दकुमाग्रवराधया
विदितरुक्मिमसुतामुपयाच्य ताम् ॥ ७४ ॥

अनुपलभ्य विहङ्गतया यथा-
बह्वर्ता स्वपथाकृतिधारिणी ।

सकलपादवभित्तहरोगजः
प्रतिनिधिर्धमिताजनबलुमः ॥ ७५ ॥

अमबद्ध तयोस्तमुजाऽक्षिरा—
धमनुदय इति ब्रुयते जना ।

इति च शतनूजपुरासौः
स्वजनबन्धुजने परिचारितः ॥ ७६ ॥

विषयञ्च सुखमम्बरगामिमि
 ममुपमीतममुक्त निरन्तरम् ।
 मयनपथननद्रुपसागरे
 निषयनीसतटे वरपद्यते ॥ ७७ ॥

अनुबभूव मनोमयमत्तमो
 नयनकास्तवपुर्मिञ्जवत्तमाः ।
 अतुष्टु पद्मस्वनुरूपमिति प्रभुः
 प्रणयिणीजनचित्तहरकिन्धः ॥ ७८ ॥

समुद्रुदारमदो रमणमिदं
 पञ्चमैः परिसेवितशासनम् ।
 सुयमिषादखचूतसुषम्पद-
 स्फुरितकिङ्कुलमाधयिकागच्छत् ॥ ७९ ॥

बहुसमागजकेतकपूषिका-
 प्रभृतिपुष्परञ्जोरुषदिहमुक्ते ।
 बहुवृत्तिः कृतपुष्पविमानमुद्
 मियकृतायामि लोपयिकासिमि ॥ ८० ॥

स्फुरितचेतसि मासि वसन्त इ-
 स्थमिमते पयिकांगवितापिमि ।
 कलितयावभगवसुमिभर-
 प्रयत्नादङ्गीतविदगमा ॥ ८१ ॥

समितिमभ्यगतो गतविप्रद-
 मिरत्नरत्न सुयं मकरण्यजः ।
 तदनुमासि शुची सुविशेषितः
 सपितृसप्तसरस्यसितापिमि ॥ ८२ ॥

बलहृष्यम्पदरेणुहृदम्बदे
 कुतुममिसर्योमितमासिदै ।

तदनु माविनि मासि विदाहिनि
कुसुमपल्लवसंस्तरणे द्रव्यः ॥ ८३ ॥

विपुमदृष्यपटापूतमूमिकेः
किसलयंकुरहारमृणालिका ।

मलयजादिसुविम्बवपुष्पैरं
शिशिरवारिसुमीकरशोभिते ॥ ८४ ॥

मधुरपानविपूनपरिधमः
अमरताम्बुधिहारविदग्धिका ।

प्रियतमामिरमा मकरप्यजा
चिरमरस्तं सुखं गतविग्रहा ॥ ८५ ॥ (?)

गजघटामपघोदुनिरन्तरे
स्फुरितविद्युति गर्जितभीषणे ।

अमरबापविभूषितविहमुदे
विशि विशि अमनुष्मदपातके ॥ ८६ ॥

कुटजकम्बुखनीपल्लवेतुकी
वपशिखीप्रकवम्बपुरासरम् ।

कुसुमनिमरसवैविशि अम-
बलपक्षिगणे समये सति ॥ ८७ ॥

पतिपरिधमनोविसुसीकरैः
कुरतिचमितामदितः पतम् ।

अलसमूहनिरीक्षणकीतुको
ऽमज्जत मीप्यमनस्तमुतः परम् ॥ ८८ ॥

तदनु शुभ्रधमैर्धिरैर्नमः
सममबन्धतमम्पुष्टासतैः ।

अनुविशं निषितं कुमुदाकर-
प्रतिमशुभ्रवैरतिनिर्मलैः ८९ ॥

तदनु योम्यतमैरतिहेतुमि-

वैरतनुर्धयिताजनमप्यगः ।

अस्मत्तादुतमोगविधिर्महान्

सुरपतिप्रतिमोय विधानिशाम् ॥ १० ॥

कमलकांतिविभासिनि निप्यत-

क्षिमसमूहविमर्दितमूकहे ।

मयनगर्ममूहे स्मत्तं चिन्

हरिस्तुत प्रथमो द्विमयस्सुख ॥ ११ ॥

मदनमोगमिम परिचर्चित-

प्रमितिमस्तुतरुपमहो जनाः ।

पट्टिनिशाम्य निरम्य विमुक्ततां

कुस्तं चिन् न तद्वर्जनकारणम् ॥ १२ ॥

नकलजम्बुसितातपचारण-

स्थगितमानुकरः पृथुवारण ।

अप अयेति मर्दः कृतस्तुति-

मयति पुष्पयमोम्यमये जनाः ॥ १३ ॥

सदसि वेदमनि चारुवने मह-

अमद्विलासवतीमिरुपासितः ।

बहुयमो बहुयम्पुञ्जमाद्यो

मयति पुष्पयमो जगतीदृशः ॥ १४ ॥

अदरपूरणविम्वनपाकुञ्ज-

परविभूतिविधाकनलिग्रणी ।

सितिनिपुष्पननुज्जगजजिता

मयति धर्मविहीननरोधम ॥ १५ ॥

मूहनिवेशनमात्रविगर्हितः

सापदशपमनेस्तु बहिः कृतः ।

निशिरपातपिनोपितगात्रभू-

म्भदधिमुक्तमना गुरुपापतः ॥ ९६ ॥

गमयतीत्यमृतस्सकलानिमा-

नतिनायन महायिभधऽनिशम् ।

मनसिञ्ज तु यदत्र निगद्यत

तदपि साधुजनीरुपकण्यताम् ॥ ९७ ॥

सुरनरेन्द्ररगेन्द्रदातावृत

मुपि हत हरिणा मगधाधिप ।

सकलभारतभूमिपिमुत्थम-

प्यग्निगत नभुसूदनसत्तमे ॥ ९८ ॥

जलजपूरणमोम्यधिधीतिदात्

सगुणगात्रघनुःकरणादिकम् ।

कृतयतीशिनि नमिजिन तथा

करगृहीति पराङ्मुखमानसे ॥ ९९ ॥

स्थितयति यतशीलगुणाख्य

प्रपररेवतक हतधातिनि ।

विमलकेवलवाधयिलोचने

सुरकृते क्षरणे समधादिके ॥ १०० ॥

सकलबोधनिधि यदुपाधिषा-

सममिनुष्य जिन हतकिस्त्रियम् ।

अथ वभूदुरमोघवधाधुते-

रणगुणव्रतभूषणभूषिताः ॥ १०१ ॥

पुरषरे पुरुषाः सकलोऽभव-

स्त्रिनमते निपुणोतिविशेषतः ।

जिनमहामहिमातिविपक्षधी-

र्जिनगुणसरणास्तमलीमसः ॥ १०२ ॥

द्वादश सर्ग ।

पल्लवाभ्यं विहृत्याथ वेषा मेमिजिमेम्बरः ।
 ऊक्षयन्त पुनः प्राप सुपासुरनमस्तृता ॥ १ ॥
 जिने तत्र समायाते शरणं समवाहिकम् ।
 अकार धनदो भक्त्या पाकशासनशासनात् ॥ २ ॥
 स्थित तत्र विदित्वा त सर्वं विबुधाधिपाः ।
 प्राप्नुमन्किमपानघ्नशिरस्थकरकुहमळाः ॥ ३ ॥
 भुत्वा समागत नेमि बन्धुप्रीत्या जनार्दनः ।
 बन्धाल धन्वनायास्य वापयित्वा स घोषयाम् ॥ ४ ॥
 कामपाळस्तथा कामो भानुरन्येपि पावयाः ।
 सत्याद्याः सर्वदेव्योपि स्वबाह्वस्थाः प्रतस्त्रिपरे ॥ ५ ॥
 भाशाः प्रध्यमयंस्तूर्यैः प्लावयन्गजमवैर्महीम् ।
 रत्नस्र तुरगोत्कीर्णं विभु सर्पासु विक्षिपन् ॥ ६ ॥
 पियन्निघातप विभ्रमातपन्नैर्निरतरम् ।
 नष्टदृष्टा विशाः कुर्यन्मल्लव्यामरबीजितैः ॥ ७ ॥
 यन्त्रिधुम्भारकाराधिः पूरयन्निजिज्ञा विशाः ।
 पदातिभिर्महीं पीत्वा विमुञ्चन् प्रतिमाति वा ॥ ८ ॥
 एव जगत्पृथ्वीदुर्वेस्त्रिंशण्डाधिपतिः धिया ।
 ऊक्षयन्त गिरि वृषादपश्यदिति साक्षरम् ॥ ९ ॥
 आस्त्रापमिव कुर्यन्तं मत्तकोकिलमिस्त्रिणैः ।
 फलभारनतिः भक्त्या नमंतमिव मूढहैः ॥ १० ॥
 अनास्ताम्यरन्नाम्या भ्रास्ता यस्य हया रवेः ।
 भयालवकुल गृहमाधयन्ते स निर्गौरम् ॥ ११ ॥

सुपंशमुज्जत सीम्यं बहुसत्त्वसमाकुलम् ।

अनेकपत्रसङ्कीर्णं स्वमिवाप महीधरम् ॥ १२ ॥

इत्थं सर्वैर्युपपत्तिगभिरन्वितोन्तगुरैश्च

त्यक्तत्वा दूरादयः भरपतेरातपभाविचिन्हम् ।

मक्षत्या नम्राः कतिपयमूर्धैर्बिस्मिन्तैस्तद्विमूल्या

प्रापञ्जनं समवधारय पादवेन्द्रो विनीताः ॥ १३ ॥

मानस्तम्मन्मन्त्रवचनसरांस्येवमादीनि दिव्या—

न्यानन्दीनि कथिदतिदृष्ट्यात्पद्याद्या मनोहाः ।

सुहृदारोपलक्षितचमरच्छत्रकुम्भाभ्यपूर्वा—

न्यद्यैः क्षिप्रैर्मिहितमहामगसाम्भगमाश्राम् ॥ १४ ॥

चिह्नमोक्षप्रवरणसर्गाभीर्जहसेन्मुच्यते—

साज्जस्तेकैर्मुञ्जगरिपुष्पा मृपितान् केतुवयान् ।

वीन्याकारांश्चतुर्दशनाम्बुम्भवाङ्गीनशुम्भत्

म्वच्छा वापीः कमलकुमुदैर्मृपिता मृतहीनाः ॥ १५ ॥

वस्तीरोहाम्बुपनिवहरेषुधैव सेव्या—

जानापुष्पमगलितरजोत्क्षिप्ताद्येपरिह्वान् ।

स्त्वाभ्यान्ताम्बुजततिपुताम्बुनन्दत्वाद् द्वितीया—

म्वद्रम्भकाप्रजतकनकानेकसम्भंषणानि ॥ १६ ॥

यतस्तर्षांश्चमवधारणायुक्तसत्काम्तिरोहाम्

दृष्ट्वा तुष्टा विविशुद्धवितोमोज्ज्वलधूपमानम् ।

स्थानं माम्भं जिनपतिवपुर्दीप्तिभिर्धूतमोहं

कान्तं शान्तैर्दक्षिणतनुयुत्सुजरेर्माञ्जिमानम् ॥ १७ ॥

तस्मिन्नेमिं बभविकसिताम्भोजपाण्यंभिबद्ध

नीलाम्भोजप्रवचनधिरं सक्षयैः शोभमानम् ।

काम्बुधाम्भं कमलसुरमिं स्तोतुमायेमिरे ब्राह्म

मक्षत्या नाय शुजगजनिधिं सम्परीक्ष्यासतोपा ॥ १८ ॥

रूपाधार प्रभुतम महाबाहुराशे वितृष्ण
 स्नाम्तिभीभृत्यतिशयपर कोधमागारिषातिम् ।
 गीर्वाणेशैर्यतिकगनूपैर्नूतपादाम्बुज त्वां
 कुर्मः स्तोत्र कथमिय वय शक्तिहीना मुनीश ॥ १९ ॥
 इत्थ बुद्धपाप्यमवबिमबोत्पत्तिबीजास्तथातिन्
 स्तुत्येष्टानैरपि परमतत्त्वातनिमूलनारत्मन् ।
 लज्जाः स्तोत्रु वपविरहिताः स्वार्थसिद्धये वय किं
 लज्जायन्तो जगति पुरुषा स्वार्थसिद्धिं समप्ते ॥ २० ॥
 राज्ञीमस्या रतिमुक्तनिधिं प्राप्यमत्तासितोष
 छित्वा मित्वा स्मरमयमहावज्रमिषि निर्वृतम् ।
 प्रग्रज्यां त्व विगच्छितरसा निष्कुर्यं ससृतोऽम्
 रक्तः किं वा गणयाति विमो निष्कुरं चेतस्वया ॥ २१ ॥
 राहोषम्यः सपविरहितो निष्कलकोस्तदोपो
 ज्योतिर्नाथो समप्तरहितो विप्रमुक्तेष्टकारी ।
 आद्यामीशो जनितकुम्भस्तुगसुम्भो महात्मा
 बभ्रोऽम्बुर्बो भयसि जगतां त्व जिनैन्द्रास्तपस्तः ॥ २२ ॥
 स्यान्नित्य सत्पूषणपूषणद्वतमित्यादितस्व
 स्याद्वात्पुष्पां शमिकमपि ते वाचि वक्ति प्रसिद्धम् ।
 आसत्स्व परजगति पुरुषो बीतरागोऽद्विषह
 स्यादेयासस्तकुम्भमयपि ज्ञायते तस्य वाक्यात् ॥ २३ ॥
 अज्ञानाप्प्रदमनमवाधायजे संशयाद्भि-
 स्फूजद्वज्रमतिमवचसे मय्यमस्याम्बुवाय ।
 शीतार्कहृत्पथिकरुचये वेद्यदेवाय भर्त्रे
 भूयो भूयो भुवनगुरवे नमये ते नमोस्तु ॥ २४ ॥
 इत्थ स्तुत्वामसगुणगण नैजिनाय धरेण्य
 पाप्मां यकुर्यंरमिमममी याद्वेन्द्राः समस्ताः ।

निशेया किं प्रवत्सुतकर्जापवृक्षे विचारु—

या म्याङ्गकिमवति भगवत्सु लैवेनि मूरि ॥ २५ ॥

पद्माङ्गस्य प्रतगुणगणर्मृपितान् श्रीसरसीन्

सप्तसर्पाङ्गान्प्रिखवद्दद्यादिकान् साधुवपान् ।

स्तुत्वा नत्वा सकलपद्मभाङ्गपद्मीमतीं च

स्नानपास्तुर्विमसमनसः कोष्ठके मानुषायाम् ॥ २६ ॥

एव साधुपुष्पमरपुषतिप्वार्जिमायाविकासु

श्रीमङ्ग्रीमीप्वचिङ्गगुणम्यातिपां भामिमीषु ।

भान्वन्मूर्तिप्वधिकमहभां पक्षिपद्माविनीषु

प्रोद्यद्दीप्तिप्वहुरमुजगातषु नद्यन्तरेषु ॥ २७ ॥

म्यातिरेवेप्वमरपनिकरपूतमस्माचरषु

झाङ्गतिर्येवपि निरूपदे वक्षिष्याथ जिनस्य ।

मस्त्या नद्यप्वमिमुपगतप्वस्तिकादरदस्ते-

प्लासीनेषु ममुमिदमयोवाप्य नैमि गणेश ॥ २८ ॥

माङ्गस्मोक्त भगवत्प्रियो नर्बसस्वाभयेह

क्षोधीनाथैर्नुतपद् जिन भामिनोष्मी समस्ताः ।

शुभ्रपन्ति स्थिरवपुरपोद्गात्प्रमप्याचमसा-

वृद्धिं मपुत्रयपसुखार्ं भावकम्पो वरेभ्य ॥ २९ ॥

उक्त धुत्वा जिनवत्मुद्राम्मोक्तो विर्गतेत्य

भाषा यसात्सकस्यविमुपामेय एव स्वभाषाः ।

पद्यस्तु प्रमवति इदि भाषिनां या च वृष्णा

तत्संदेहमदकनतया धोतित निष्क्रियायाम् ॥ ३० ॥

श्रीवाश्रीवापचिङ्गमनस तरवमेह सयुक्तिं

स्थिरयुत्पत्तिप्रखपनिश्चित सप्तमण्योपनद्धम् ।

धर्माधर्मप्रवृत्तिविहित चातयन्ती समन्ता-

भाषिण्युपैलिमुचनदिता पाञ्चवस्मातके सा ॥ ३१ ॥

स्यारेष्टात्मा द्विनययदाता द्विभिन्दाधनुः
नामाध्या पदपि च तथा परप्रमेदा समुत्तमः ।

सामान्याद्यः किमिति नमयन्मानपूर्वः धरित्य
 प्रकृत्य सविभूयममभिप्रतरूप यथापत् ॥ ३५ ॥

जीवन्त्यान् गुणवद्गुणं व्याप्तमव्यक्तं तस्या
 गुणं सति मयःसमुपमम्यागमिम्रागवानाम् ।
 सत्तारं तज्जनहमरि मगुणिमम्याद्य हनु
 यदी बुद्धामममदावेपचातिनी इहमात्राम् ॥ ३३ ॥

इत्युत्तरं विनयवशतः सन्निभम्यानिनाम्
 केचिज्ज्ञाना प्रतगुणमदात्तिसुखाद्य मकत्वा ।
 भग्य वागन् नमसुनधिया ईष्युजाभिरना ।
 कामदापमदुस्तनला मन्दगगात्मरूपाः ॥ ३४ ॥

प्रस्तावेषामणादिति जमस्तीगृह्यवसान
धीपृच्छत्रुनयितगुणमार्गारिषां अरिषाद्याम् ।
नामापुस्तकमिदं गुणमन्त्राग्रतः राश्वमर्गं
ध्यातुं वाच्यताम्याधपृथग्पुनराभ्यासादि राश्वम् ॥१॥

कथात्रयिषुः। वीणा तत्रिभ्यश्चानुगम् ।
इत्युक्तं तत्रैव वीणा तत्रिभ्यश्चानुगम् ॥ ३१ ॥

अनाद्यतनस्य ज्ञानस्य साक्षात्कारस्य साक्षात्कारस्य साक्षात्कारस्य ।
अनाद्यतनस्य ज्ञानस्य साक्षात्कारस्य साक्षात्कारस्य साक्षात्कारस्य ॥ ३३ ॥

इति ब्रह्मा जगो भूमिः पुनः अथेव हनुमा ।
 गायत्रीगणनादध्याह्नं कृतं तत्र विनश्यति ॥ २८ ॥

गुणधराप्रमाणाय श्रीगणेशाय नमः ।
अस्तुमासो हिष्णुमृतिः स्याद्विषुषात् ॥ ३० ॥

मुनैश्च समयाः केचित्पारंत्तरमुपायताः ।
 ज्ञान्ये वैराग्यमापन्नाः सर्वेह शरणं ययुः ॥ ४० ॥
 सर्वेहवचनं मिथ्याकर्तुं क्षीपायनो मुनिः ।
 रोहिणीसहजोऽपासीद्विशेष इष्टिदुर्बलः ॥ ४१ ॥
 नमस्कृतिसंतापस्तमौस्मिमाधार्मिकतन्मा ।
 त्रिपते यदि मत्तोपि हरिः किं साध्यमथ मे ॥ ४२ ॥
 इति मत्वा श्रुत्वास्तुतृत्पाद्य निपयान् पुरीम् ।
 सोदरैश्चार्यमाणोपि विवेश विजनं वनम् ॥ ४३ ॥
 मयागिर्वैद्यसम्भारं स्वयतेति यदूतमा ।
 पुर्यामहापयच्छीघ्रं तथापि पठई मयात् ॥ ४४ ॥
 म्रिया ममादृशो घ्राता यदि कश्चिज्जबोदितम् ।
 तपो पृच्छति पृच्छतु वारयामि न निमित्तम् ॥ ४५ ॥
 माविमीत्याकुलां वीर्यं हारिश्चामथ मानुमात् ।
 उदयस्मिन् विमिश्रित्वा रक्तोप्यासीत्पराश्रुतः ॥ ४६ ॥
 हरिदुःखं तथा मावि नूनं प्रपुमनीभूत ।
 अस्ताचलस्तटाज्जातुः पयातापरचारिणौ ॥ ४७ ॥
 तमुदतं समाकर्ण्य तुगदितेवाग्निनी परम् ।
 म्भानाम्नुजमुक्तारोदीत्कन्यैर्मधुपस्तनीः ॥ ४८ ॥
 संस्था शिखरकीकुम्भकिं तुकाततिसचिमा ।
 आचिरसीत्पुरोदाह सुखयन्तीव भाविमम् ॥ ४९ ॥
 परलोकमिते मानी राजतार्तरवा शुचा ।
 संस्था रक्तम्बरापासीद्विनाशमिष तत्सजात् ॥ ५० ॥
 ततस्तमोपबो दिष्टु मत्सर्पन्तो बिरेजिरे ।
 पूमांशा इय सम्मृतास्तद्ब्रह्माविनो घनाः ॥ ५१ ॥

अविवेकः निरुत्थाद मना आमययुत्पद्य ।
 मादजातोयम जात तमा मिष्यायमामकम् ॥ ५० ॥
 ननम्मारगलक्ष्यः सममूलमसि क्षणान् ।
 मायनाम्नपुतिमाति तमस्येष विनायनः ॥ ५१ ॥
 उन्मूलपन्नमात्रात् कुमुद परिपश्यन् ।
 उदिष्य निनातायः प्रोवितर्हीमपवत् ॥ ५२ ॥
 दृष्टाद्ममदृष्टो मनुष्यगणपरादनुगम् ।
 दृष्टीमपचकमादि प्रादेभ पतिताज्जमः ॥ ५३ ॥
 मगृन्ता रतिरज्जमोग यथा स जयनम्नया ।
 पितृताः काममाणेषु वचिदयमचिन्तिषु ॥ ५४ ॥
 राजगज्जन या पूर्व पावनागमनः कृता ।
 पाप्यनिष्ठा पुनः चाग्यागिकः निग्य भुवनाद ॥ ५५ ॥
 वगाग्निमममगदगरी यः पुगामपन् ।
 दरेमप्य पुनः वधिष्ठरपनीति मदद्गमम् ॥ ५६ ॥
 मग्नज्ञानपमेदुगुगनृष्णाष्टयापयन् ।
 मदेवा मग्नदपनजीविन स दागीत्तियाम् ॥ ५७ ॥
 वायो वागात्वा नून माणा वदिमयापदाः ।
 पाविता होवगदामा प्रग्याःमगवरा मुलाम् ॥ ५८ ॥
 मर्षः न दाभ्यर्षी भूषा मीपगः मदिगवयः ।
 इति प्याया ज्ञः कार्य मग्नवमनिवपणम् ॥ ५९ ॥
 इति विगतपता मर्षः मग्नवादिवागमम् ।
 पग्नान् मग्नमागः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः ॥ ६० ॥
 मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः ।
 मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः मग्नः ॥ ६१ ॥

दोग धार्मीशदीप्तिर्षिममगुणनिषिर्षोपपम्पयगण्डान्
 पुण्या धार्मी निषामं इमपरमदिमा यद्यपार्श्व प्रमीपि ।
 धार्मीमस्माद्यमाहन्निभुवनमयन दीप्रमीपोपि मानु—
 मर्तो दार्मीपार्श्वेद्वयगिरिदिशिमे मम्पमागस्य तद्वया ॥२४॥

इति धार्मीपुत्रमन्त्रमहन्निभुवनमयन दीप्रमीपोपि मानु—
 इति प्रद्युम्नपरिनि अष्टादशः सर्गः ॥ १९ ॥

स्तोत्रं क्षण कठिनकाष्ठसमानरूपा
मूर्च्छाभिरुद्धमरणाः पुनरावबोधाः ॥ १ ॥

रूपः किमेव अगतीह न मर्मबाधः
सतीहलीम्य इतरा यद्योषदित्यम् ।

मि शेषवंपुत्रमभित्तविदाहपतीं
मिस्मेहवद्विजयगोह विदग्धराज ॥ ३ ॥

कोय गुणामय जनामपणीपमूत
कासस्तवेह गतपाग तपामिषीकनुम् ।

आनाति कोय मचतीह त्रिगमपीत
नो वेति पुत्र किमु ते मयमेवमुच्यैः ॥ ८ ॥

वीरेषु वीर मृषमन्त्रेषु मन्त्रिषय
योषेषु योष कठितक्रिय रथपाश ।

मायिन्तुमोगिषु विदग्ध मनोज्ञपणे
मैव मणीपदि सुवंपुत्र वेदयातुः ॥ ९ ॥

हावेति मोहवद्वान् स्वजनाम्मनाम्-
मूर्च्छानामभिति जगाह विप्लवमोहः ।

नून न वैशिष्ट्यमभिति ब्रह्मणि पूम्पा
नाप्यन्यथा मचति जातु त्रिमैत्र्याप्यम् ॥ १० ॥

नास्त्यत्र मे मयमपाम्य मच कुतोपि
किम्बन्धन वपूरितरय न कथमापि ।

कस्यापि पूर्वचरित स्वहन्त विमुष्य ५
मत्तेति शाकवद्वती त्यजतातु पूम्पा ॥ ११ ॥

श्रीकेन गद्वद्विरे समवस्थ ताते
कामी कभाज जगदित्यमवेत्य रीच ।

किं शाप्यते न हि तवाप्युपदेशकीम्पी
मानो प्रकाशक इवानुत्तयामराधे ॥ १२ ॥

संसाररूपमिति धोऽतर् विदित्वा

माता किमेवमनुपेक्ष्य बहस्यमिन्द्रे ॥ १९ ॥

ब्रमासि जगत्पुरुषमाकाशवदेतु कर्म

शोकैव देवि तमतस्त्वज्ज किंच माता ।

मोहाच्च वारयति यः सुकृते यतस्त

तनुः स नूनमिति मुञ्च शुभं च मां च ॥ २० ॥

एव हृतस्य वचनाद्विमिश्रितमोहा

सुनु विमुक्तविषयामिच्छतिर्जगाद् ।

पुन स्तुपां प्रति ममत्वविमोक्षिताद्

शेष त्वपाद्य गमिता विवितास्त्रिकार्य ॥ २१ ॥

वातावहीक्षितविशुद्धब्रह्मोत्कटमो

मोमो जगैर्ब्रह्मसंहति बहिर्भूतिः ।

मायोपमा रतिरवश्यमिनाशिनी च

दुःखं सुखं मतमहो विषयातुरेष्ठैः ॥ २२ ॥

सारथ्यं कमिदिह वेद्विषयेषु पुन

कामेषपूर्वकनृपाः किमु तांस्त्वज्जेषु ।

वित्वा च सङ्गतिरपीदृजैर्परिभ्या-

कृद्वाद्यस्तपति किं निरता मयैषु ॥ २३ ॥

तस्मात्सुखं मतमज्ञं सम्प्रमेय

नो वारयामि मियमाद्दमप्यशङ्कः ।

स्नेहं विषूय ममतां च तपः करिष्ये

संसारसागरसमुत्तरनैकसेतुम् ॥ २४ ॥

इत्यादि मातृवचनं स मिश्रम्य हृष्यन्

पुत्रान्तमेव च विरक्तमना अगाद् ।

सत्यं शृणु च तनुमायिह कस्मचादीं

प्राप्त्यत्कर्षविपुषपाति सुमानुषत्वम् ॥ २५ ॥

त्वं चेद्विमुच्य मयसौख्यमसारमूर्तं
 शुद्धासि रूपममरेन्द्रद्रुतस्य नेमिः ॥ १२ ॥
 बन्दारणो वयमपीश जिमैन्द्रभेर्मि
 सर्वा विभूतमवमत्सररपागदोषाः ।
 राजीमती सविधमाप्य तव प्रसादात्
 शुद्धैकवक्ष्यपरिधानयुता मयामः ॥ १३ ॥
 इत्थं निशान्तवधर्म स निशम्य तुष्टां
 मुक्तं मवाह्वदुमयादमिमन्यमानः ।
 आत्मानमात्मसमर्पितराजपुत्रः
 कामः करेषुमधिरहा शुहाभिरासीत् ॥ १४ ॥
 सामन्तमीक्षिभिर्गच्छतुमनोरजोमि
 र्भक्ष्यामिपद्वृत्तमकक्षियते स तावत् ।
 तातस्त्रिभिर्पुत्राभीजनरूपसीमा
 माता सुरेशपवत्तुस्यमिह च राज्यम् ॥ १५ ॥
 सा तावद्यी सुमगतापि वमूष कंतो-
 र्भस्यास्तपस्यति कृते जगद्व्ययीषम् ।
 वस्यामनाः सुरेषूपरति हृष्यन्ति
 सुखं तपाफलमयेन वरं किमव्यत् ॥ १६ ॥
 भृङ्गवन् जनस्य वचनानि स एव मुनि-
 र्भर्तृन्व देव अय नन्द चिरं मद्विद्या ।
 इत्यादिबन्दिमिदमिस्तुतपावपद्यः
 प्रापज्जिनस्य शरण समवादि वेगात् ॥ १७ ॥
 मानांमयं समपगाह्य विमुक्तयान-
 स्ताः संक्षमय्य शुचतीरिष आदविद्याः ।
 कामांश्च शुम्भितशुजात् परिचारकोक्तान्
 मूषा शशाङ्कवन्तः क्षमयावमूष ॥ १८ ॥

चतुर्विंशः सर्गः ।

धिर्यं धरन्तं तपसां महीपत्नीं
महीपतं विष्णुदत्तायुधारवाः ।
सद्योऽवकाः प्रविपस्य मन्मथ
तदपितान्मन्दरणाः पुरं ययुः ॥ १ ॥

इतोपि कामो मुनिरम्यनुष्कर
तपो विचित्रं विषयोपतो महान् ।
विशेषदिग्भूतिविशेषसम्भिर्मा
अकार सर्वं एमिवाभ्युपमाद्यम् ॥ २ ॥

चतुष्षष्ट्यष्टमपक्षमास—

त्रिमासपूर्वातुपचासकाम्बह्वन् ।
विषाय कमन्तमतिविंषीन् शुभाद्
मुदं स जन सङ्कस्य विस्फुर ॥ ३ ॥

शून्यं मरिद्याः कथङ्काः किङ्कागमे
द्विक्कायिकास्त्रिक्कादतः कमात्पुनः ।
महाविर्माशाः कृतयानमैकशः
समाभरन्ततरोदरं तपाः ॥ ४ ॥

अर्मेकमेव मित्रमागदेशितां
शुभायनां वृत्तिपदादिसत्त्वताम् ।
विशोयनीं कापपुत्रादृत्तैगसां
महृत्तिमीशो विदधी विशोयताः ॥ ५ ॥

गुहं दधिरीरपूठादिधक्कणं
तथा हि तैः लक्षणं विमुच्य सः ।

विमुक्तकुम्भ्यामयुगोऽतिशुद्धपीः

प्रसिद्धधर्मैः प्रयरोदशीकस्यकम् ।

समाभितो ध्यानयुग महाफल

सदापि निर्व्याकुलधामवासनः ॥ १३ ॥

अपासबाह्यात्मकसंगवर्जितो

विमुक्तकायादरसंरुतिस्पृहः ।

पुद्गाविसर्गाव्यमतीव पावन

तपो महात्मा चिद्वे मनोमवा ॥ १४ ॥

तथा अबाह्योशनतादनोत्पद्य

प्रमापयानादरमत्सनादिभिः ।

अबाह्यितान्ताम्बरयो विवेकता

सरोत्तमासान्तिमशिमिपत्यमुः ॥ १५ ॥

स्थितौ प्रयागे वचन निरीक्षणे

मुञ्जिक्रियायां शयने विमर्शने ।

प्रचेष्टने मार्चयमुत्तमे बह—

अद्यान्तमूर्तिः सुतरामणोमत ॥ १६ ॥

मनोवकाकायविशेषितेषु यो

विविक्तकृति विमर्श निचारयत् ।

प्रहृष्टमेवार्चयमार्यसस्तुत

सुधीर्यपुणो बहतिष्ठा सन्ततम् ॥ १७ ॥

सुधीर्यसत्संवपमपूर्वकस्य

तथापर चापि ब्रह्मकारम् ।

मितान्तमुत्तुङ्गगुणो बहन्मुनि—

किमेन्द्रधर्म जितलोममानका ॥ १८ ॥

जितान्पल्लोकाम्बिपमान्परीपद्वां

स्तपोमिवाभ्यामतिमूढतोमत ।

विमुक्तकुप्यागयुगोऽतिशुद्धधीः

प्रसिद्धधर्म्यः प्रवरोदशीकस्यकम् ।

समाहितो ध्यानयुग महाफल

सदापि निर्व्याकुलधामवासनाः ॥ १३ ॥

अथाद्यवाद्यात्मकसंगवर्जितो

विमुक्तकायावरसंस्तुतिस्पृहः ।

शुद्धाविसर्गाव्यमतीव पावनं

तपो महात्मा विदध मनोमयः ॥ १४ ॥

तथा जनाकोशानताङ्गनोत्पथ

प्रमापद्यानावरमत्सर्गादिभिः ।

अवाधितान्तम्करणो विवेकतः

सदोत्तमाक्षान्तिमशिमिषत्प्रभुः ॥ १५ ॥

स्थितौ प्रयाने वचनं निरीक्षणे

शुद्धिदिपायां हृदये विमर्शने ।

प्रवेष्टुमे मार्गवमुत्तमं बह—

प्रशान्तमूर्तिः सुतरामशोभतः ॥ १६ ॥

मनोवचःकायविवेक्षितेषु यो

विविक्तवृत्ति विमर्श विचारयन् ।

प्रकृष्टमेवार्थप्रार्थसंस्तुत

सुवीर्यपुणो बहतिष्ठ संस्तवम् ॥ १७ ॥

सुशीलसत्संप्रमपूर्वकस्य

तथापर चापि दृष्टप्रकाशम् ।

निताम्यमुत्तमगुणो बहन्मुनि—

क्रिमेन्प्रथमं जितसोममावकाः ॥ १८ ॥

जितान्धलोकाभिरमान्परीषदां

क्षपीमिषाम्छामतिमुद्यतोत्तमः ।

शुहीतवाम् द्वावशमेदमगक—

ममगचेष्टपगति कुतो नृणाम् ॥ ९५ ॥

प्रगीतसुखोद्यतयोपिवाहृतो

निबधते यः सकलाम्बुषाम्पुरा ।

स चाप्नुना भीमधनेऽत्र पागभृत्

धूर्ति बह्वस्तेऽक्षपसेष्यते पतिः ॥ ९६ ॥

रयाम्बमारोम्भपदातिवेष्टित

स्वहीकया नो ज्ञमतिस्व वानके ।

युगान्तदृष्टि सप्तमाहितात्मक

स एव मार्गे समितः प्रवेष्टत ॥ ९७ ॥

विश्वम्भयोपिस्तरन्मोक्तं पुरा

प्रमापते यः प्रवपाम्बुषादिकम् ।

मुक्ताद्रुपूष्पां प्रियमिष्टदेशकं

मिहं मुनिः स्ववदतिस्व कारये ॥ ९८ ॥

जनैकपात्राविषु छीकया पुरा

मुक्तामुखाये सह पाति भूपतिः ।

स एव मुक्ताकिङ्कपिच्छदोषकं

मिदं पृथुलोत्ति तमुत्थिषीच्छया ॥ ९९ ॥

कुमारकिर्तुङ्गविकारिबद्धिः

प्रयाचनोद्भूतानमेष्यपाप्मत् ।

पुरा स यो यत्नयुतोऽप्रवत्पुनः

स्वकाङ्गनिक्षेपपुरःसरविषु ॥ १० ॥

पुरेयित्वे परिहीकिते मसं

पतद्गुहारी व्यसृज्यच्छरीरजम् ।

गतासुष्टे दूरतरे जमोन्मिहते

विमुञ्चति प्राज्यमुनीम्भरोद्भवा ॥ ११ ॥

विद्युदधी रत्नके पुरीय यो
निरस्तद्व्यातिमहारिपुनरी ॥ ३८ ॥

समे द्रुमे जंतुविषर्जितेऽमले
क्षिप्तातले तत्र वनेऽवनिक्षमा ।

ससममुपर्येकनिरुद्यमानसो
मनाग्मनागुच्छसमेतरं व्यस्य ॥ ३९ ॥

विमुच्य रौद्र नरकस्य कारकं
तयार्थमव्यस्यगतेर्निमित्तकम् ।

स्थिरं विधायात्ममन पुनः पुन
स चर्मसदृशानवलेन मूयसा ॥ ४० ॥

तत क्रमात्क्रमेविद्युदधोपता
गुणात्ममत्तादितराद्य निर्गत ।

निदृश्य धिक् निरवधमगद—
सत्योपरिष्ठावधिरोद्धुमुद्यतः ॥ ४१ ॥

अपूर्वसंज्ञं समतीत्य च क्रमा—
व्याप्य पीमाननिवृत्तिसङ्कटम् ।

व्यघातस्य पोकृष्टकर्मणा क्षणा—
न्महानग्नीर्षा प्रथमे तदर्थके ॥ ४२ ॥

विद्वानिन्द्राभिरुस्यातपनरकयुगस्याप तिर्यग्युगस्य
प्रोद्योतास्यान्यजातिप्रचुरतनुभृदुत्तारिषाधारणस्य ।

सूक्ष्मत्वस्वावरण क्षयमद्य युगपद्व्यसंस्थानद्वानां
प्रस्थाप्यानेतराणां प्रक्षितमुनिचरो गीजवेद्व्यस्य ॥ ४३ ॥

हास्वारीनां द्वि पण्णां तदनु पुरुषवेदस्य निर्मूकतोसौ

क्षोपादीनां त्रयाणां क्षयमिति विद्ये सोऽनु संज्ञाकक्षानाम् ।
छोम संज्ञाकक्षार्थं विमङ्गगुणभिभिः सूक्ष्मसत्संपराये

इत्वा निक्षोपयातिक्षयमिति विदध द्वाद्दो स्थानवये ॥ ४४ ॥

ठायस्तथातमस्य क्रमकण्ठरहोहीनमाद्यन्तमुक्त
 छेत्कालोक्तयस्योक्ति प्रकृत्यधिरहित व्यापिहृन्मानयुग्मम् ।
 र्वाप्यं चामेयमित्य सुजमपि करणातीतमारमास्थमेय
 छत्रं भद्रासन्नं सन्धमरयुगमभूदेषनिर्मापित द्राक् ॥ ४५ ॥
 इत्या नागाः सुवज्रप्रभृतिमयनवास्युत्तमाः किञ्चराद्या
 भामा ज्योतिष्कधम्यास्त्रिदिवपतिवरा शङ्खपूर्वाः समस्ताः ।
 पेदाः स्मेशाः सतोपा यदुज्ज्वलपतयो विष्णुसीयादिभस्याः
 दयाद्यान्नादलीला सृजुलरितपयोवेपयुक्ताः सुमहाः ॥ ४६ ॥
 नानापुष्पैः सुपूवैः सुपमिपग्निमैर्गर्भतगन्धर्वीपैः
 स्वाङ्गमृत्युप्रगीतैरुदञ्जयनिमदैर्षदवीणामृत्तङ्गैः ।
 पातनानाप्रकारैरतिशयगमनैरेत्य पूजा विधिर्वा
 हृत्या स्तुत्वा प्रणाम प्रविहितमहन्मन्त्रकरीशस्य तस्य ॥ ४७ ॥
 तस्या स्थित्याप्रतोऽमी प्रशमनमधर्मघातजातस्य यान्ध
 पृथ्वा भुत्वा गृहीत्वा हितमनुष्ठमगुस्थानमात्मीयमाशु ।
 शिपीनान साक मदनमुनिबरो नेमिना सन्धयोपो
 पातः धीमान्विहर्तु विदुधगणनुतः परुषारथं सुदेशम् ॥ ४८ ॥
 गया या रुक्मिणी सा विमङ्गुणगणालङ्कृता सस्तुपातो
 मूत्वा चक्रादगाङ्गभुजबलधिमहापारगापारशीला ।
 पर्शमत्या सनत्या विषयमभिहित भीमसत्सारभीता
 पाता नाधन मूत्वालयगमनमहाशोमिना नेमिनामा ॥ ४९ ॥
 गच्छरसु वर्येप्ययधिमपगत मय्यमानो दिदृक्षु-
 दार्यं प्रीपायनार्मा जिनवरकथित द्वावृक्षन्दे कदाचित् ।
 गन्यास्थाद्योगचारी रविकिरणसहो प्रीप्सकाले शिलायां
 पुर्व्या बाह्य सर्माप प्रकटयितुमनाः स्य तपो यावधानाम् ॥ ५० ॥
 येषां दीडामिसका यदुपतितनयाः शबनस्यासुताद्याः
 पीत्वा प्राक् त्यक्तमद्य जलमिति मुक्त्वोत्पङ्गकास्त प्रवेशम् ।

मासा रक्षादिचक्राः शिष्यसुखमना व्याकुलोद्धोद्धिक्केषा
गायन्तो स्वस्वगीतं वनकुसुमभूतो यथ तस्या मुनीनाः ॥५१॥

दृष्टात्पुनः कुराह कथमपि खिरतस्तु प्रबुध्यातिबान्धा-
तृभ्या मीमोषमर्गं परुषपञ्चनिभो क्षोणमिहोदमित्या ।

मूमावापास्य रोषाद्बुद्धिविपद्बुद्ध्यास्य मेत विधाय
प्राप्यापेक्षारमयिष्य ध्वजप्रतिपर्वाभौजमस्ताः कुमार्याः ॥ ५२ ॥

निःशुभ्यारिद्वयेमेषममिति विमदाभ्यस्तुनिःशपमूयाः
शबप्रपञ्चसूनुप्रबलगुणसुमान्बादिवीराः समस्ताः ।

वीरा ईगम्बरीं ते स्वपमतिपटवः सद्युता पञ्चमुष्टि-
मात्स्नातस्त्रिग्वनीसप्रकुटिहकश्चिरात्तासिकेशाः सजेन ॥५३॥

द्वारावत्याविनाशो हरिमरुषमधो सीरिशाकादिद्वुच
अथ श्रीमग्निशक्तारमकृष्णमपि मयाध्यस्तुतत्पाथ बोधम् ।

शबम्याभार्यदीर्घप्रचिहितमममभ्याह जैनातिबैरा—
पुच्छस्तभ्याह जस्य क्षितितल्लिखितस्योच्यते सत्तपोऽतः ॥५४॥

नानामेद् परेषामतिविषममपोद्धारार्थं रौद्रं महात्मा
प्रापयन्मर्त्यं च शुद्धं क्षपितमपरिपुः सुत्पिपासाधजेय ।

अहं निश्चैरवकैतरगुबन्तिजमिः कानुकाहीत्यमापो
बोधाबाधादिभेदं निरुपमगुणमिषिर्भूरिशीकलरोष्ठी ॥ ५५ ॥

यथाकौस्तुं प्रयाति प्रमदति विपमे कानने माम्यतेमा—
स्त्रैवास्ते द्विपात्मा वसुभूतिमगधास्थण्डिले वण्डरीति ।

हेमन्ते बाह्यमूमी गह्विनतरुणने प्राकृताहः स रोते
प्राकृभ्यम्भोददृम्भस्थमितदिति च समादहो बाह्यमूले ॥ ५६ ॥

मुक्तावलाबलीसम्पुपतिपरिनिष्कीर्तिताप्यं त्रिकोण—
वपार्थं तस्मात्प्रभास्यमुरजनिममभूम्भम्यमर्त्यं नाद ।

येनानेपयगेन्द्रमूपबिखसहस्रीधिरं पामिता

यः प्रज्ञसिपुरस्सराधिरमबलुष्यप्यस्यमा महान् ।

राज्यं ग्राम्यगुहं विहाय तपसा मोक्षस्य येन धितः

कामः काम्यसुखं प्रकाममीधियो देयात्सदा यः स्थिरम् ॥ १४ ॥

लीलालीलायां यो बहुबलजनतास्तादिविद्योतिमोगी

मृत्वा स्वस्वा समस्त कतिपयदिवसैर्लघुबाधा हि मृत्वा ।

ज्ञात्वा दण्ड गदित्वा विमुचनविहितं प्राप्य पूर्वा प्रपूर्वा

शंका र्ण वो ददातु भरणधिरहित स्थानमाप्य स्थितोऽसौ ॥ १५ ॥

राज्यं ग्राम्यसुखं निर्मममम तपसा तथा बुद्धरं

भ्यानामी सखसा विकर्मसमिधो हृत्वाप यः केवलम् ।

यादृष्टेयचित्तपि विम्वरूपप्रामातिर्ग मिद्वसं

देयाद्दः पद्मस्य स भगवान्साधोऽमिददा विमुः ॥ १६ ॥

इति श्रीविष्णुराजसत्त्वमाहमहत्तमश्रीपद्मपुरे महासेनाचार्य—

इति प्रयुक्तचरिते चतुर्थः सर्गः ॥ १४ ॥

समाप्तमिदं प्रयुक्तचरितम्

